

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NSONOKONO ZI NSINZA

2023

13
ANOS
2010-2023

VERSÃO EM IFYOTI

Nemini Jus Ignorare Conceditur

Mutu nvela fweti bangusa nsua.

MBONOSONO YI TETI

NTONONO	KINKANDA NSÍ ANGOLA Nsonokono zi nsinza
KUVUA	Nzo lufunduso Lu kinkanda
NSONIKI	Lexdata – Sistemas e Edições Jurídicas, Lda.
SONIKA	1ª Sonika Mwana Nuni 2023
BOTULA	500 Mbonosono
ISALU CY NKUBIKI	Imprensa Nacional – E.P.
NSALULU MBOTE	11564/2023
ISBN	978-989-8880-38-3

Lingumba li mi nsoniki | Grupo Técnico de Tradutores

Ntalisi li ngumba | Coordenador Técnico: José Pedro

Nkebi mbalumunu bisonu | Gestor de Tradução: Domingos Vaz

Mi nsoniki | Tradutores: Branca Kakulo, João Gomes e Bruno Cetchi

Tala

Zi mbembu zi nsi zi keli dedizi mbembu zi nka mu ku balumunu zi keli Mu tanga kinkanda Nsi Angola um ntanda Ifyoti, na ntangi podi muna mi ntindu mi yombu mi ntibulu ai nsonikini mbembu bwala zi me baluka. Nsonokonu twi monisa, mu ntangu beni ai i beli i lufiogononu lu ngolu.

Notas

As línguas nacionais, como qualquer língua, estão em constante transformação e evolução. Ao ler a tradução da Constituição da República de Angola na **Língua Ifyoti**, o leitor poderá encontrar vocabulário e/ou construções fráscas que já tenham sofrido mutações ao nível lexical, morfológico, fonológico e sintático. Contudo, a tradução apresentada, na presente data de publicação, foi realizada com o máximo rigor linguístico.

Apesar de esta língua ser comumente conhecida como Ifyoti, também é designada por Ibinda.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NSONOKONO ZI NSINZA

2023

VERSÃO EM IFYOTI

SALULU ZI NTONONO

Ibuku cinkaka base Ngola ibutukwa ayi lipanda li nsí Angola, Ngonda kumi imweka mu'm vu 1975, muna ndyatulwandi lufwiku luzinsalulu zibutisa ayi bwela lulika, nsobulwelo maindu muna ndyatulu Cintode, bakwandi mbila zimose, landululwa nyonzukwelo bantu ide ayi nsí, vuluswa konzukwa ayi butisa.

Ibuku cinkaka base Ngola, umpangula ayi zinsalulu zyawu bilandangana ide abubu, ulambukwa um mvú 1992, muna nthangu babwika n'lembu bwinji zitika m'vita um nsí (Ngonda tanu i 1991), bwinji bimvuka bipolitika bikala vacimweka ayi um isafu ciluvuto, bwinji lutumu lu nsí lusabangana.

Manga zimbisia i balulwa bumpila bonso butumba cintodi ci nsiku base Ngola, "cinzi nene" nyonzukwelo nsiki imonika mun ngonda i Mwali um mvú 2010, muna nkhubikilu nsiku nsí Angola, bilandula abubu.

N'kaka Nsí i mvú 2010 ucindisa, mayindu ma Luyalu lu nsí Angola, kwekama um zinsalulu zi Ntinu, cimpwanza ayi muna nswa, bunzukulu muntu limonyo ayi manyindu mazimutu bwala, ibila nguli nsamu nunga nzingulu cyelika, ifwenengene, cintwali, i ndembamá ayi nzingulu idedimweka.

N'kaka Nsí i yosko Ntinu bakana kó yawu toka ik ubikanga ubuku byonso bilutumu abi lufundusu. N'siku kele nzinsalulu zi ntoto, zina zikubemena muna lugongo, bakwandi um mayindu malumbungu, cinkhulu, malizungu i bimose, mawu na Ntinu ka kele nswá vanga.

Muna bá nsalulu zi nsí, lucikununu linkaka bene livyokanga muna indu liyela, mwawu na ntinu voti luyalu bilandangananga, Nzó N'kebolo nsiku, nandi kele vantwala nzisalulu bene.

Nzó N'kebolo Nsiku, muna bá cinkhuluntu citalilya zinsalulu azi nzó zilufundusu, nandi kele vantwala Nkaka Nsí, muna kamonisa cimpwanza ayi nswá, ayivandi imomisa nkaka nsí, bwinji utwalisa lukuku ayi lyana li funa.

Nzó N'kebolo Nsiku kisi kó aalutumu munaveka, vanji kele ibundu cifwe-nengene keba i ulunda nkaka nsí, muna zintumu zyonso.

Muna ndyatusulu ibuku aci Nzó nsiku nandi kazonganga kó muna tumba zinsalulu nkaka nsi ayi manaa mancinzi bikubikangabwinji lulika, muna nata bimvuka bilufwiku, vanji muna nswandi wikubikanga ukuma byonso bidedikisanga mutyatulu lutumu mu nanjika cinkulu nkaka. Ibiloci, bisundulanga zinsalulu.

Sundululu bene bibongila ivandi mana nkaka nsí, mvú 2010 bubaka bululikila yawu, kotisya nsiku t.º 18/21, u 16 muna ngonda Naana, bwinji landangana i dekulwa ilulikya ubuku bimose, kubikya nzinsalulu azi Lex Mater muna ibuku cimweka, mu kambwa mpasi, bwabobo bufwene vanina mpwasi ka bana bisalilanga muna ntafi nswá nkaka nsí.

Muna zitikya, ibuku cilulamá, abubu cyeke cikubamá, bwinji usalu bitu binleve bikele ncinji muna kwanjilika mvú 12 Nkaka Nsí Angola i 2010.

Lwanda, 05 mu Ngoda Mwali mu 2022

Laurinda Prazeres Monteiro Cardoso, Ufundusu Malonji Fumu nzó Lufundusu Nkaka Nsí Angola

UFUNA

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NKOTOLU	17
NTONONO I	
MISAMO MI NCYNZA	18
Isona 1 (Nsi Angola)	18
Isona 2 (Luyalu lu mbembu nsi ai lu nsua)	18
Isona 3 (Luyalu)	19
Isona 4 (Zi nsalulu si Luyalu lu Lutumu lu Nsi)	19
Isona 5 (Ndulukulo li Nsi)	19
Isona 6 (Mpangulu nkaka nsiai nsiko cielika)	20
Isona 7 (Cikulu)	20
Isona 8 (Luyalo lu bundana)	20
Isona 9 (Bu mbuta nsi)	20
Isona 10 (Luyalu lu vasuka ai zi nzo zi zambi)	20
Isona 11 (Nsika ailukebi lu ci)	21
Isona 12 (Citwali cy zi nsi)	21
Isona 13 (Nsua u nza y nvimba)	22
Isona 14 (Bima bi zi mbuta ci ai bina ba nfwika)	22
Isona 15 (Ntoto)	22
Isona 16 (Ciwuka ci ntoto)	22
Isona 17 (Binvuka bi zi partido)	22
Isona 18 (Bi isinso bi ci)	23
Isona 19 (Mbembu)	24
Isona 20 (Libwete li nsi Angola)	24
Isona 21 (Bisalo bi ncinza bi luyalo)	24

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NTONONO II

MI NSUA MI NCYNZA	25
--------------------------------	----

CAPITULU I

NTONONO NYONSO	25
Isona 22 (Nsalulo zi wombo)	25
Isona 23 (Ba bonso dedi mweka)	25
Isona 24 (Bukulunto)	26
Isona 25 (Mbuta nci y nzenza ao ba tina nvita)	26
Isona 26 (Mi nswa mi ncynza)	26
Isona 27 (Mpila mi nsua, ci npwanzi ai lukanukuno)	27
Isona 28 (Bu bakala bu lufundusu)	27
Isona 29 (Mbakulo mi nsua ai mi nsiko)	27

CAPITULU II

MPILA MI SUA, CI MPWANZI AI LUKANUKUNU	27
Isona 30 (Nsua luzingo)	27
Isona 31 (Nsua u bumuto)	27
Isona 32 (Nswa wi monisa bu mbutu nci, ci muto ai maswama ma kadi muto)	28
Isona 33 (Luzingo lu kadi muto ko n'zo)	28
Isona 34 (Podi bundula ko malele nsinga mayó)	28
Isona 35 (Likanda, makuela ai bana)	28
Isona 36 (Nsua nkhebolo binama ai khabolo nhitu mbuta nsi)	29
Isona 37 (Nsua ai bina bisuisi bi manga ba bi luyalu ba fwene salila)	29
Isona 38 (Nsua ai lukakuku lu mpangulu lungoso)	30
Isona 39 (Nsua lizungu)	30
Isona 40 (Lukakuku lu kutuba ai lu zi nsangu)	30
Isona 41 (Lukuku lu mayndu, ma cynganga ai ma kwenda um nso zambi)	31
Isona 42 (Lyela li cadi mutu)	31
Isona 43 (Lukakuku mu vangisa mambu ma cykulu ai ma ciencia)	32
Isona 44 (Cipwanzi mu tyamuna zi nsangu)	32
Isona 45 (Nsua noso kwandi mutu tuba va bisengu bi zi nzangu, mpanunu nvutu)	32
Isona 46 (Ci lukakuku lu bakila nzo, cy lyatila, ao cy basikila)	32
Isona 47 (Ci mpwanji ci lukutukunu ai lu basika muna nzila muna monisa mana ma mbi mi vanga ntinu)	33
Isona 48 (Cimpwanji ci ma ngumba)	33
Isona 49 (Lukuku lu ma ngumba ma zi finso ao ma lungoso)	33
Isona 50 (Lukakuku lu tungila ligumba li nkakila bi sazi)	34
Isona 51 (Nsua nzingulu myoku ai nkandumunu y <i>lok out</i>)	34
Isona 52 (Mbwelolo myoku mu luzingu lu cy)	34
Isona 53 (Mbyekulu bi fumu bi luyalu)	34
Isona 54 (Nsua lu Byeku)	35
Isona 55 (Kipwanza ki kukubika mangumba vo mabundu ma politica)	35

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 56 (Lukakunu lu luyalu)	35
Isona 57 (Ku kwimunu minwa, lukuku wusyadila)	35
Isona 58 (Kwimuni, vo kubotula minswa milukakulu ai milukanukunu)	36
Isona 59 (Kutula pe ko buloku bu mutu muku vondwa)	36
Isona 60 (Ku kwimina kuvanga pasi, kukambu keba bubote)	37
Isona 61 (Bibila bi mbi beeni ai bipasi)	37
Isona 62 (Nsamu Nlenu)	37
Isona 63 (Minswa mi mutu widi muloku)	37
Isona 64 (Kwimunu kuba wusyadila)	38
Isona 65 (Ku kwika nsiku kibila)	38
Isona 66 (Tangu ymutu ka fweni kukadila mubuloko aiila ka fweni mukukebulu)	38
Isona 67 (Kikununu nsiku bi bila)	39
Isona 68 (<i>Habeas Corpus</i>)	39
Isona 69 (<i>Habeas Data</i>)	39
Isona 70 (Ku kukisa ai kuvutula)	40
Isona 71 (Nswa kudinda kukala um nsi nkaka)	40
Isona 72 (Nswa mukufundusu moso bwididi nsiku)	41
Isona 73 (Nswa, wu kudindila, wu kufundila ai wu kwanina)	41
Isona 74 (Nswa wuvangu kwidi basi nsi)	41
Isona 75 (Kizitu kiluyalu ay bi nkaka Batu badi bifunmu mu nsi)	41
CAPITULU III	
MINSIKU AY MINSWA MILU LUFULUKUTU, NZINGULU AY KIKULU	42
Isona 76 (Nsiku wu salulu)	42
Isona 77 (Buvinha ay kebole nzingulu)	42
Isona 78 (Nsiku wuku dila vo kunwina)	43
Isona 79 (Nsiku wu kulongisila, wu kikulu ay bisafu bi ndimbu)	43
Isona 80 (Busoombi)	43
Isona 81 (Batendi)	44
Isona 82 (Kitonga ki ntatu)	44
Isona 83 (Mbuta nsi wubela)	45
Isona 84 (Binwani bikulu ay bakula nsi)	45
Isona 85 (Nswa wu kubakila nzo ay luzingu lumboti)	45
Isona 86 (Mangumba mazi mbuta nsimuna zi ci zinzenza)	45
Isona 87 (Kyuka, kitodi, kikulu ay bipangulu)	46
Isona 88 (Mswa wuvanga ndabwaku)	46
NTONONO III	
KU KUBIKA LUFULUKUTU, LU LUBONGO AI FYONGONONU	46
CAPITULU I	
ZI NZILA ZI TETI	46
Isona 89 (Kinsiku ki nkinza)	46

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 90 (Kukakulu y nzingulu)	47
Isona 91 (Kukubika)	47
Isona 92 (Konzo lufulukutu)	47
Isona 93 (Binsweki bi nsi)	48
Isona 94 (Bisalu bilu yalu)	48
Isona 95 (Konzo kisi nsi)	48
Isona 96 (Kitafi kikembu kiluyalu)	49
Isona 97 (Babalulanga buna nmona ti luyalu vinzidi kinvimba)	49
Isona 98 (Nswa wu ntoto)	49
CAPITULU II	
NZILA KONGOLOLO ZIMBONGO	50
Isona 99 (Dibundu dizimbongo)	50
Isona 100 (Nzo dimanya dizimbongo)	50
Isona 101 (Dibundu di fyongononu)	51
Isona 102 (Lumaandi)	51
Isona 103 (Ku kunga y nkisa beni)	51
Isona 104 (Lunbongo lunsalulwanga luyalu)	51
NTONONO IV	
BU KEKELILI BITWANYA BI LUTUMU LU NSI	52
CAPITULU I	
NTONONU ZI TETI	52
Isona 105 (Biswisi biluyalu)	52
Isona 106 (Kusola fumu nsi ay minvwala mi nzo minsiku)	52
Isona 107 (Kinvuka kisolulu kiswiadila)	52
Isona 107-A (Kusonama mo kuvota)	53
CAPITULU II	
LUTUMU LU NFUMU NSI	53
Isona 108 (Bitumu biluyalu ay kitinu)	53
Isona 109 (Sololu)	53
Isona 110 (Mbyekulu, Mangu Byeku ai Lukakusu)	54
Isona 111 (Nkukidi kikumu)	54
Isona 112 (Tangu y sisini)	55
Isona 113 (Lutumu)	55
Isona 114 (Kukundama)	55
Isona 115 (Kulafa pesi)	55
Isona 116 (Kubembika kifumu)	56
Isona 116-A (Kuzaba kusadila ksalu muna suka lutumu)	56
Isona 117 (Kinsweki ki buku nsiku)	56
Isona 118 (Sangu kwidi nsi)	56
Isona 119 (Bingalu bi fumu ci)	57

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 120 (Mayndu Mawidi Vantwala Lumutu lu Luyalu)	58
Isona 121 (Mayndu mabukundi ay zi ci zinkaka)	59
Isona 122 (Mayndu mankulutu lutumu lu ntwala)	59
Isona 123 (Mayndu muna mambu makusimba nsi)	60
Isona 124 (Pingusulu Minsiku mi Nzo Minsiku)	60
Isona 125 (Pila mambu)	60
Isona 126 (Zitumu zi Fumu nsi Ka ntomba mabaluka um nsi)	61
Isona 127 (Kwikusulu nkanu)	62
Isona 128 (Ku ykundubula vakifumu kipolitica fumu nsi)	62
Isona 129 (Ku Kundubula Fumu Nsivakikumu)	63
Isona 130 (Bi bwangu)	64
Isona 131 (Kilandi kifumu nsi)	64
Isona 132 (Kuingisa fumu ci)	64
Isona 132-A (Kuingisa kilandi kifumu nsi)	65
Isona 133 (Nsi Zi nfumu zi Nsi zi nkulu)	66
Isona 134 (Malongi mabisyelo)	66
Isona 135 (Malongi ma nsi)	67
Isona 136 (Malongi Mansimbanga nsi)	67
Isona 137.º (Mavanga ma Bisyelo Biluyalu, ay Bisyelo)	68
Isona 138 (Ku kambu fwanakana)	68
Isona 139 (Ku kwikusu muna politica)	68
Isona 140 (Kutambudila mu nkanu)	69

CAPITULU III

LUTUMU LU NZO MINSIKU	69
Isona 141 (Kukubika)	69
Isona 142 (Dingumba)	69
Isona 143 (Pangulu sisini)	69
Isona 144 (Tokongongo luvotu)	70
Isona 145 (Bakambu tangwa ai bakambu tikuswa)	70
Isona 146 (Nkukidi sisini)	70
Isona 147 (Ntindu Lutumu)	71
Isona 148 (Tononu kosalu kilutumu)	71
Isona 149 (Kukambu kwelakana)	71
Isona 150 (Kukebu)	72
Isona 151 (Kuvunzikisa lutumu ay kivingisa mutangu ukufi)	73
Isona 152 (Kumyanga vo kuzimbala lutumu)	73
Isona 153 (Kuingisidila)	73
Isona 154 (N'kaandu/n'kakunyu)	74
Isona 155 (Dingumba dinkati)	74
Isona 156 (Dikonga voti Kimvuka kikadidila)	75

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 157 (Minkumbidika mi nkubukulu minsiku)	76
Isona 158 (Dingumba di bisalu)	76
Isona 159 (Ntabusulu minkanu)	76
Isona 160 (Kibakala ki nkonga)	76
Isona 161 (Kibakala voti m'bundulu ntulu ay nkubukulu minsiku)	77
Isona 162 (M'bundulu ntulu ay lufyongununu)	78
Isona 163 (M'bundulu ntulu mu mangumba mankaka ma zingungu)	79
Isona 164 (N'kadu voti mpengubukulu yi songa yi m'bundulu ntulu mu nkubukulu minsiku)	79
Isona 165 (Mpengubululu yi songa yi kibakala ki nkubukulu minsiku mi nsi)	80
Isona 166 (Mpila yi mavanga)	82
Isona 167 (Ntonunu nkubukulu minsiku)	82
Isona 168 (N'tonunu yiku zinga kintwadi mu nsi)	83
Isona 169 (Luvituku/Lusinzu)	83
Isona 170 (Mpenu nswá wu nkubukulu minsiku)	84
Isona 171 (Lufyongununu lu n'dulukulu mambu ma nkoto nsi mu mambu ma nkubukulu minsiku mi kintinu ki luyalu)	84
Isona 172 (Lufyongununu lu n'dulukulu mambu ma nkoto nsi, lutumu lu nkubukulu minsiku mikambu lusikumusu mi kibumfumu nsi)	85
Isona 173 (Bi Bila Bi Fweti Salulu mu Ntinu)	85
 CAPITULU IV	
KIBAKALA KI LUFUNDUSU	86
Isona 174 (Bisalu bi lufundusu)	86
Isona 175 (Kimpwanza ki zinzo lufundusu)	87
Isona 176 (Mpila mfundusulu)	87
Isona 177 (Nkangulu ngany)	87
Isona 178 (Kibakala ki nsalulu ay zimbongo mu zi nzó zi lufundusu)	88
Isona 179 (Minzoonzi)	88
Isona 180 (Kibakala ki nzó lufundusu)	89
Isona 181 (Nzó yimi n'kaka mi nsi)	89
Isona 182 (Nkongu yi bitwany ba n'kongudila zintalunga)	90
Isona 183 (Dingumba di lufundusu dibananga bamasodi)	91
Isona 184 (Dingumba dimi n'zabi lutumu n'zoonzi lufundusu)	91
Isona 185 (Kibakala ki kisuyu Lusongo lu kisuyu)	92
Isona 186 (M'bundulu ntulu)	92
Isona 187 (N'kaka dingumba)	93
Isona 188 (Bu kibakala)	93
Isona 189 (Kivwandu ki lukony lu nsi)	94
Isona 190 (Dingumba dimi n'zabi lutumu)	94
Isona 191 (Kivwandu ki lukony lu masodi)	95
Isona 192 [Kuvunzikisa]	95

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 193 (Kisalu kibu n'zonzi)	95
Isona 194 (Lukanikinu lu m'vwala)	96
Isona 195 (M'bakulu ns'swa wu busonga)	96
Isona 196 (Kukakila kubaboso/kukakila kiluyalu)	96
Isona 197 (Bafundusudu mu malembi)	96
NTONONO V	
BUSUNGI BUNSI	97
CAPITULU I	
N'TU I NTONUNU ZYOSO	97
Isona 198 (Lusundudulu ay zintonunu zi nsikumusu)	97
Isona 198-A (Bumpila/bufweti bela)	97
Isona 199 (Mpangulu busungi bu nsi)	97
Isona 200 (N'swa ay dyana voti lukanikunu lu minsungi)	98
Isona 200-A (Kibwangu kibusungi bwoso bu nsi)	98
Isona 201 (Busungi bu nsi bu luyalu)	98
CAPITULU II	
NSIKUMUSUNU NSI	99
Isona 202 (Maswingi ay makungi ma nsikumunu n'si)	99
Isona 203 (N'swa kwidi lusikumusu lu nsi ay kwidi kwikakila)	99
Isona 204 (Buntombulu n'kaka nsi)	100
Isona 205 (N'dekululu yi sadila ay minswa)	100
CAPITULU III	
LUKAKULU LU NSI AY MASODI VOTI LUKAKULU LU NSI AY MANGOLO MALEKAMA	100
Isona 206 (Kukakulu lu nsi)	100
Isona 207 (Mangolo Malekama ma Angola)	101
Isona 208 (Lukakulu lu n'toto ay kisodi voti kisalu kibusodi)	101
CAPITULU IV	
LUKANUKUNU LU N'SWA AY M'BWA ZINKUSU	101
Isona 209 (Lukanukunu lu n'swa)	101
Isona 210 (N'lungi nsi voti M'bwa nkusu)	102
CAPITULU V	
LUKEBULU LU BUSIKUMU BU LUYALU	102
Isona 211 (Lukebulu lu busikumu bu luyala)	102
Isona 212 (Biziku bidyela ay busikumu bu luyalu)	102
CAPITULU VI	
KOTUKWANDA YI MALONGI LUFUNDUSU	103
Isona 212-A (N'kotukwanda yi malongi ma lufundusu)	103

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NTONONO VI	
BUVENGI BU NSI	104
CAPITULU I	
N'TONUNU ZYOSO	104
Isona 213 (Mangumba madi kimbwanza kikusadila mu nsi)	104
Isona 214 (Ntonunu yi kimpwanza ki nsi)	104
Isona 215 [Kuvunzikisa]	105
Isona 216 (Lukanukunu lu kimpwanza kudi nsi)	105
Isona 217 (Kimpwansa ki nsi)	105
Isona 218 (Mintindu mi zi autalikia zi nsi)	105
Isona 219 (Bukusadila voti kibumfumu)	106
Isona 220 (Biziku bilutumu lu kimpwanza)	106
Isona 221 (Kibakala ki busungi)	106
Isona 222 (Lusalusunu ay luwakunu)	107
CAPITULU II	
BISWISU BI BUVENGI BU KINGULU	107
Isona 223 (N'sabusunu)	107
Isona 224 (Zimfumu zi mali voti bakulutu bakingulu)	107
Isona 225 (Bukusadila, mbundulu mtulu ai dingumba)	108
NTONONO VII	
MANKANIKINA N'KAKA NSI AY KUKONGUDILA N'KUBUKULU N'KAKA NSI	108
CAPITULU I	
LUFYONGUNUNU LUKUBIKILA N'KAKA NSI	108
Isona 226 (Nkubukulu n'kaka nsi)	108
Isona 227 (Mpila yi fyongunina)	108
Isona 228 (Nfiongonono y kinkanda)	109
Isona 229 (Mpila yna yfwene vangimina lu fyongonono lu cy nsibukulo)	109
Isona 230 (Lufyatulu)	109
Isona 231 (Ncynza u lufiongununu um kambu ku zabikisa)	110
Isona 232 (Nsiku Mbi u swama)	110
CAPITULO II	
MBALUMUNU Y KINKANDA NSI	110
Isona 233 (Nuna fweti tona yaw)	110
Isona 234 (Lucycununu ai kwamukusu)	111
Isona 235 (Nlilu ntangu)	111
Isona 236 (Nlilu isalulu)	111
Isona 237 (Nlilumi ncynza)	112
NTONONO VIII	
MASOLU MA NCYNU	112
Isona 238 (Ntonono tumimina kinkanda nsi)	112

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 239 (Nkalulu mi nsiku mi nkulu)	112
Isona 240 (Nzo mi nsiku)	112
Isona 241 (Nfumu nsi)	112
Isona 241-A (Mbakulu nkanda u luvotu)	113
Isona 242 (Ntululu zi autalikia)	113
Isona 243 (Mbyekolo ba fundisi)	113
Isona 244 (Nlenvu)	113
BUNDA I	
NLELI NSI	114
BUNDA II	
ILIMBU CI NSI	115
BUNDA III	
NKUNGA NSI	116

KINKANDA NSÍ ANGOLA

NKOTOLU

Befo zi mbuta nsi zí Ngola, mu lumonosono luzi nfuala zi mbuta ci baná ba sobulu um cisano y lubyalo mu ngonada Setembro um nvu 2008;

Tu sabisi ti, isavu ci cisano y lubialo, ci cala ma nduanunu ci bu mbuta nsi ai mbakulo li panda um lumbo ci 11 mu ngonda Novembro y nvu 1975, nvu u kota nsua u nthete u ntino Angola, mu ybila ci mangola ai mphakululo mwela mi baná ba kakula nsy mu cikhole lukeso mputu nkandi;

Mu baka tambula, mu luzolo lu zi mbuta ci, mu nsua ntina u nvu 1992 um isona ci 158.º buinji baka vanga nsua mona una wi fwene tuma ci, ba ntanguninanga constituição da Republica i nci ngola;

Tebukila monho, ncinza keli mi nziko mi nka mike um ci ngola, wa nsiko bene au ncinza wombo u keli um ci ngola ai um mpila y na zi mbuta ci ba vakulila myela myaw bwinji kakula ci um mioko mi lukeszó mputu nkandi, Bwinji baka lipanda ai bu vangila lu tumu lu nsi, ai tuala mbembu nsi va nkhati lu tumo lu nsi;

Mu manga zimbakana monho bakulo, malonji ai cikhulo, kuna ku ziamina minkumba mitu ai cikhulo cina ci kutubunda;

Landakana maliela ma cikulo citu ci Africa ai ci khulo ci nsito i Angola;

Twalisa cikhulo ci lu cinzo, ciali, luzolo ao nkumusi ntuala; Tu kubama um ndungulo nzingulo y bantu mu bubote, mu cituali ai mu cadi mayndu ma mutu bwinji baka kumisa ci mu cinzukulo luzingo ai vaana izingu ci bote ka bantu;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Be tebulamonho ti, nsiku beni ao wi manisa nsiko u nkhulo u nvu 1992 una u baso ku nzo yna ba nvangilanga mi nsiku um nci ngaola, um isona ci 12/91 una u tuala mbembo nsi ke zi mbuta ci, ifulukuto ci mbote, ai mbalumuno nsiko mona wi isono n.º 23/92;

Sisika mu mana malele ndundulo li panda, luyalu lu ci, ai mbembo ci ai mi nsua, vana mbembo ke ba bonso, mi ntafi mionso mi luyalu mi fweti ba dedi mweka, cinsisa ifulukuto um mana malele nzingulo mbuta nsi, mawama mau mi sundula nkaka nsi benyau;

Muna luzabo lonzo, wa nkakau, mu nkabulo mi nsiko, cinza keli twalisa luzolo ai nkhumusuno nsi ai lu banto;

Mu mphamu, ai um lu cinzo lu nkaka si mona, ncinza keli mbuta ci zingila um lucinzo ke bitwanhi bi nsi ao va nkati bantu bonso;

Ai ivandi vana lu cinzu ke bana ba fwila um ibila ci kakula nci mi cikole lukezo mputo nkandi;

Mu cielika, mu nsika, um cipwanji, um nkumusuno ai um ntungulo y mona, y mbote ai y mbundulo mi ntima buinji vanga ba bonso baka liambo li tuba;

Salila um bo bote bwinji bikuidi bi nkwiza ivau ba baka bu kebili luyalu lu ci;

Tu basili nkaka nsi bwinji wau cituka nkaka wi natisa lutumo lu ci Angola.

NTONONO I MISAMO MI NCYNZA

Isona 1 (Nsi Angola)

Angola nsi y luyalu, lu ke nu keba mutu um um luzolo lu zi mbuta nsi sionso zi Angola, um ntungulo muto lu u lucynzo, u cyelika, u cyali, u nsika, ai u ykumusuno luzingo.

Isona 2 (Luyalu lu mbembu nsi ai lu nsua)

1. Cy Angola ke luyalu lu mbembo cy ai lu nsua, lu ntala va mbata bantu li monho, um nttngulo nsiko, mpasulo bi fumu bi luyalu, cytuali um nsi yonso, vana mbembo ke babonso, cadi mutu nsua kakeli nata luzingo lu bu politica ai vana mpuasa ntungulo nsó yfwete vangimina mi nsiko ke zi nvuala zi mbuta nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Nsi Angola wi natisanga ai wi kakizilanga mi nsua ai cypwanji cy mutu a voti mu nklonga batu mu ku kakizila muna bitwanhi bi luyalu ai ke batu bonso.

Isona 3 (Luyalu)

1. Luyalu, lu podi vasuko, ibila lungana lu zi muta nsi luna lwi nvagimininga um isavu ci luvoto, um sika, nu kambo lukwiko ai um busueka dedi kwandi bu ntba nkaka nsi.
2. Nsi, weta monisa luyalu lwandi ke ntoto wonso u Angola una ka nkeba um mana malele nkaka nsi ai nkaka u nzá y nvimba, muna keba bibulo, mila, m'bu, lizungo, ntoto, ai biabonso bi bka ntoto.
3. Ntino wi monisa ncinsukulo bi twanhi bi si um mana malele nkebilo biabionso bi baka lizungo, dedi buna bu nsicikila nkaka nsi ai nkaka u nza yonso.

Isona 4 (Zi nsalulu si Luyalu lu Lutumu lu Nsi)

1. Luyalulu politica lweta saluluke mutu ke nsua una ka tambula ke zi mbota cy um isavo cy luvoto, dedi bwi nsikila nkaka nsi.
2. Ba podi vanuko luyalu lu polica, bana ba ntomba bangila luaw um cingolo, um manga cysika nkaka nsi.

Isona 5 (Ndulukulo li Nsi)

1. Luzingo lu nsí Angola, like mi nlilo mina mi bika bika bakulo tona vana nsi y baka lipanda um 11 Novembro i nvu 1975.
2. Mana ma keli um isona cike va mbusa misi tulu nkonso ko bakwandi maw ma ke um nkaka u nzá i nvimba.
3. Nsi Angoal yke y kabu um kadi mazunga, ma politica, zi provincia, Municipios, comuna ai masunga ma nka mi sicyka nkaka nsi.
4. Ncysukulo mi nlilo mi nsi mikeli mi sikikama buma vasila nsi um mana malele yfulukuto, mangolo malekama, nthagulo banto, ai ma nka makele um nkaka si.
5. Nsiko wi sicyka mazina ai mpila masunga ma fweti bela.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

6. Lizungo li nsi Angola lipodi vasuko ai ivandi li podi toso ko ai ivandi li podi botuluko lyosoko li zungo li keli mu nsi Angola ai ivandi podi botuluko luyalu lu cy Angola.

Isona 6

(Mpangulu nkaka nsiai nsiko cielika)

1. Kinkanda nsi wau nsiko nsi Angola.
2. Luyalu nsua ka keli tumimina ai cynzika nkaka nsi.
3. Mi nsiki, ai mambo manka ma luyalu, makelili nsua enati makeli mu nkaka nsi.

Isona 7

(Cikulu)

Ncinza ao mangola make cikulu ma sabakana, vanji maw ma podiko bundula ko nkaka nsi, ai ivandi ma podi bundula ko izingu ci mutu.

Isona 8

(Luyalo lu bundana)

Nsi Angola ke ibundana, i ncinzika bituanhi bionzo bike um mazunga monso ma nsi, dedi bwi ntumina nkaka nsi.

Isona 9

(Bu mbuta nsi)

1. Bu mbuta nsi Angola podi bukulo um kubutukila mu ci ngola a voti mu bu mwisilo.
2. Bu mbuta ci ngola podi bukulo um kubutukila mu ci y Angola a voti mu bu mwisilo.
3. Wi tangununu ti ke mbuta ci Angola mwana nsombe numa ba nongisi mu lizungu li ci Angola.
4. Visiko nbuta ci Angola nuna manga tambula nkanda u lubutu wi kumonisa ti ke mbuta ci Angola.
5. Nsiku wi sicika mbila yna zi mbuta ci bana bazimbisa mi nkanda mi lubutu, mbila ina ba podi be mibakila.

Isona 10

(Luyalu lu vasuka ai zi nzo zi zambi)

1. Nsi Angola luke luyalu luvasuka ai n'so zi nzambi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Ntino Angola zabizi ai wi cinzika zi nso nzambi zionso, ai zyaw nsua zi kele um vangilsa bizulu byaw um kambu ku lukakusu, eneti, ba landikini mi ntuma nkaka nsua ntinu.
3. Luyalu wi keba zi nso zi nzambi ai ivandi mi ntualisi mi zi n's zi nzambi, vana batungila zya nsó nzambi beni, vanji mamonso ma vangimina um nkaka nnsua ntinu.

Isona 11

(Nsika ailukebi lu ci)

1. Nci Angola ke nvila u nsika ao u lukumusunu, ibila na luyalu ncinza ka keli tualisa ma boti beniama, vanga nkaka nsua cinzama, ai mi nsiko mi nza y nvimba cinzama, bwinji tualisa nsika ai lukebu lu nsi.
2. Nsika wi ka fwene keba nsua ai nkaka nsua bwinji twalisa ma bote va nkati nci.
3. Nkebulu y nsi y keli um nsua ai nkaka sua, mu ncinzukulu lukebu lu luyalu bwinji twalisa nsika, nkumusunu ai manga twalisa maná ma bi.

Isona 12

(Citwali cy zi nsi)

1. Nsi Angola wi cinzika ai wi salila mana ma sonama um nkanda mi nsiku mi citwali ci zi ci zi nzá y nvimba ai um mbanza y África Wi tunga citwali ay zi nsi zi nka, banjimina muna mi nsiku:
  - a)- Lu cinzu um luyalu ai lipanda li nsi;
  - b)- Zi ci sinso dedi mweka zi keli;
  - c)- Nsua zi mbuta ci ai lipanda lyau;
  - d)- Ndedukisila mi nsamu mi nsika;
  - e)- Cinzika mi nsua um mutu;
  - f)- Bika kota mu mambu ma zi ci zi nka;
  - g)- Babonso ba fweti baka dedi mweka;
  - h)- Baysa ai nwanisa icifu ci bitwa nGwendo ba kuiba mbongo zi ntinu, sumbisa bantu;
  - i)- Twalisa citwali ke zi nvila sionso zi nzá.
2. Nsi Angola wi kagizila mamonso malele bu nvika va kati zi nvila.
3. Nsi Angola wi keba cikulu ci mbanza Africa ai be cinsisa citwali ke zi ci zi Africa, muna keba mamonso malele cikulu ci basi Africa.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

4. Luyalu lu Angola ke podi bikako mangolo malékama ma zi ci zi nzenza bwinji biza vangila bisalu byaw mu ci Angola, um manga cinzika mi nsiku mi citwali ci nza y nvimba um mana malele kakila nsi.

Isona 13

(Nsua u nza y nvimba)

1. Nsua u nzá y nvimba u ntalulu um nkaka nsi muna mi niku mi luyalu lu ci Angola.
2. Mi nsiku mi nzá y nvimba mi nsi Angola ka cicinina ivandi mi ke mu mi nsiku mi ci Angola.

Isona 14

(Bima bi zi mbuta ci ai bina ba nfwika)

Luyalu lu ntoto ngola wi cinzika bima bi zi mbuta ci ai ivandi wi natisa bina ba nfwika, bakwandi lungoso, vanji mamonso ma fweti vangimina um nkaka nsi.

Isona 15

(Ntoto)

1. Ntoto ke ciwka cingana ci ntinu, ai nvandi podi kwanda ba ci mbuta ci na salila bwi tuba nkaka nsi.
2. Bi ci cinunu zi nvila zionso zi zingila um ci Angola buinji ba salila ntonto, bwi tumina nkaka nsi.
3. Mana mitubu um isona ci mbusa, misi botula ko nsua ke ntinu bwinji be tambula va koko ku mbuta ci ibwangu ci ntoto, vanji na ntinu ka fweti futa ka mbuto nsi numa vuili ibwangu beni, bwi tumina nsiku.

Isona 16

(Ciwuka ci ntoto)

Ciwka ci ntoto, mila, mi nti, pita, ola, limanya li ntalu bine bykeli mu ci Angola cingana ci luyalu lu ntoto Ngaola.

Isona 17

(Binvuka bi zi partido)

1. Bi nvuka bi zi partido mu nkaka nsiku ai mu nsua, bisisana mu mbpila ymueka muna munisa ke zi mbuta zi ci mayundu mau mana bo podi salila ba nunga isavu ci luvoto, vangi ma vweti vanginina cinzika lipanda, citwali ci nsi ai mbembu nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Nkaka nsi, ai bi nvuka bi zi Partido ba fweti cinzika mi nsiku beni a mi:
  - a)- Lunjinzu ke nsi yonso;
  - b)- Lu kambu lu kakuso;
  - c)- Vanga ma monso va nya lunguba;
  - d)- Cionsoko ci nvuka um kata kwandi, vanji ci fweti ba ci mweka to;
  - e)- Fweti salila bima bina bi ntwalisa malembe, bika salila um bima bi mangola malekama;
  - f)- Kupika ai sala bu bote um mbembu nsi;
  - g)- Nkaka nsi nandi wi sicika iteso ci mi ntwalisi;
  - h)- Binvuka bi zi partido ba podi tambula ko lusaluso lwi fumina ke zi nsi zi nsenza;
  - i)- Ba fweti monisa mana ba salili lobungo lweta vanu bwunji vangila isavu ci mbilulu lu votu.
3. Bi nvuka bi zi partido um mambu ba bwela myoko mi mpila beni ai:
  - a)- Nvila u ci Angola wi fweta bá u cinda ai kakila li panda;
  - b)- Kakila ci yonso;
  - c)- Cindisa citwali cy basi nsi;
  - d)- Kakila luyalu lu nsi ai mbembu nsi;
  - e)- Kakila nzingula i ci npwanji ai mi nsua mi mutu li monyo;
  - f)- Kakila mpila ina lu luyalu ki tumina ai mbila ysalulu zi nzo zi zambi ke luyalu.
4. Bi nvuka bi zi partido bi fweti cinzuku ke bitwany bi ntuma nsi, ba fweti monika mu mpila y mweka mu bizengo bi ntyamunanga zi nsangu.

Isona 18

(Bi isinso bi ci)

1. Bikeli bi sinso bi cy Angola, nleli nsi, Insignia w nsi, ai twimbu tu cy.
2. Leli nsi, Insignia w nsi, twimbu tu ci bi keli bi sinsu bi luyalu ai bi lipanda, bi citwali ci nsi Angola bina ka baka mu lipanda li lumbu ci 11 y Novembro mu nvu 1975, dedi quando bwi monisa nsiko w nvu 1992 una ba tula mu bisona 1, 2, ai ci 3 mu nkaka nsi mona.
3. Nsiko wi ntwalisa mpila yna bi sinso bi ci bi fwene salulu.

Isona 19
(Mbembu)

1. Mbembu i cy Angola ci mputu.
2. Luyalu wi cynzika ai wi natisanga ndonkolo zi mbembo zi nka ziquele mu nsi Angola.

Isona 20
(Libwete li nsí Angola)

Libwety li ci ngola Luanda.

Isona 21
(Bisalo bi ncinza bi luyalo)

Bisalo bi luyalu bi ci Ngola:

- a)- Sicika bu bote lipanda li ci ai tula nsika um ci;
- b)- Sicika njingulo y bato um ku kambo lu kaciko;
- c)- Vanga zi mbuta zi ci sionzo zingila dedi mweka mu mana malele ifulukuto ai cikhulo;
- d)- Twalisa nzingulo y bote ke zi mbuta zi ci, ciali ai salisa zi nvila zi sukama;
- e)- Vutula nzala mbusa;
- f)- Twalisa mambo mana ma twalisa ysavo ci bu vinha ci ficama ke mbuta ci;
- g)- Twalisa isava ci longisa ci bobo ke zi mbuta zi ci, bu ntumina nsiko ci;
- h)- Twalisa mi nsiko ai ma bote ke zi mbuta zi ci sionso zi ngola mu manga tala ku cina, ndimba nkanda nhitu, ci vuka ci partido, bakala voti ncieto, mi nvu mi muto, ai manka ma pode lusuasano
- i)- Tunga bi swiso bi fwety twalisa ma bote ke zi mbuta zi ci, sumbuku-lukwandi batendi ai bana bilezi mana malele buvinha, nzo kanda, y fulukuto ci cinda;
- j)- Natisa nsika ai malembe;
- k)- Tula va cimweka bakala ai ncieto;
- l)- Natisa ntuala mbembo mbata ci, bika mbuta vana mbembo um mana ma podi tualisa nzingulo ybote;
- m)- Tunga lu zola ke zi mbuta zi ci zi ngola nvimba, kakizila lizungo, ai bima bi bi ci toto, bi cikhulo ai bana banvanganga bi zavo;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- n)- Kakizila ai cinzika zi mbembo zi bwala zi ci ngola zi basikila um mbanza África ybila ziau zi monisa cikulo cito y um zyaw tu ntubininanga;
- o)- Natisa tuala ai lulika mpila yzinguila mbuta ci;
- p)- Twalisa bi y savo lungoso ci mbote, mbwololo mangola ke mbuta ci um isavo ci lungoso, ke bisuisi bi salo um mana malele tualulo lu zingo lu mbote ke zi mbuta zi ci mi ntafi mionso mi luzingo;
- q)- Manka makele um nsua ntino.

NTONONO II MI NSUA MI NCYNZA

CAPITULU I NTONONO NYONSO

Isona 22 (Nsalulo zi wombo)

1. Ba bonso nsua mweka bakele, mu mana malele cypwangi, ai tumimina mi swa mina misona um nsiko lwyalo.
2. Mbuta cy ngola wi zingila ku n'si bu nzenza, bo bwau dedi kwandi mweka ke kely ao mbua cy wi zingila um ngola, ba bwali bafwene tumbimina mi siko mi lwalo.
3. Ba bonso nsua mweka bakele, mu mana malele cypwangi, ai tumimina mi swa mina misona um nsiko lwyalo:
  - a)- Cinzika bima bi ngana um kambo ku lulenzo, bwingi tauliza luzolo vakhatino;
  - b)- Cinzika bana bake yado dedi mweka, um manga ku nhyenha u nvela, buinji tualisa luzolo va khati banto.

Isona 23 (Ba bonso dedi mweka)

1. Ba bonso dedi mweka ba keli bu tuba nsua.
2. Muto nvela vueni vango mbi, fwene kandumuno cionso cima ci ncinza, kaba kwandi, mutela, fyoti, likanda li lu buto, nzo nzmbi, ai voso kwandi ka nzingila, ncika keli ku nvanga mbote.

Isona 24
(Bukulunto)

Bukolunto bu bukulungo cye dukisa 18.

Isona 25
(Mbuta nci y nzenza ao ba tina nvita)

1. Zi nzenza ai ba tina nvita yvau ba fwene zingila um nsika ai um bupho-soso, ai bakakuzulo ka ntino.
2. Zi nzenza ai ba tina nvita, ba nkandimino:
  - a)- Ba podi sabako masuama ma bituanhi bi lwyalu;
  - b)- Malele nsua ncisano lubialo;
  - c)- Ba podi vanga ko bi nvuka bi zi partido a voti kota um binvuka bi zipartido;
  - d)- Bisiko nsua mu kota mu luzingo lu pulitica lu ci;
  - e)- Ba podi ba ko zi nvuala zi ci;
  - f)- Ba odi cotako um mangolo malékama, ai bango lyela ba nkengila ci;
  - g)- Ba podi ba ko mi ntualisi mu by swisi bi ci, bu tuba nsiko;
  - h)- Mi nswa ay ma bote ma nka mi vano toka ke zi mbuta zi ci.
3. Zi mbuta zi ci zi ke mu lingumba li cywali ci zi ci ai Angola bawaba podi kwandi saba masuama ma ci.

Isona 26
(Mi nswa mi ncynza)

1. Mi nsiko mi ke mu buko mi y misko mi ci, misi vengubula ko mine mike mu buko mi nsiko my n'za y nvimba.
2. Mi nsiko mi, mi fwene talulo mu cynjhukulo ci bumuto ci muto, zi nvila, mambo maná ba viokisila mi nlembo male mi nsico mi nza yonso y nvimba ke nsi y ngola.
3. Vana ba nfundisa wonsoko kwandi nsamo, bitwanhi bi lufunduso ba fweti salila manã mi tba nsiko n'za, tebo kila monho bwi tubila ysona ci ke va mbasa.

Isona 27

(Mpila mi nsua, ci npwanzi ai lukanukuno)

Mpila mi nswa, ci npwanzi ai lukanukuno, mi fwene salulo dedi mweka ai mi nsua mi n'za mina ba viokisa nlembo.

Isona 28

(Bu bakala bu lufundusu)

1. Mi nsiko mi n'sua ai mi bo npososo mi fweti zengulo ke biswisi bionso bi nsi, bakwandi bi lwayalu a voti nvé.
2. Lwalo fwety salila mayndo ma ba nvimba ma podi nhevisa mi nsua mi lufulukuto ai mi cikhulo.

Isona 29

(Mbakulo mi nsua ai mi nsiko)

1. Ba bonso nci n'za baka mi nsua ai bi swisi bi lufunduso ku bakila, podi ko biswisi bi lufunduso manga khakila baná bakumbulo lu bongo.
2. Ba bonso nsua bakele, bwi tuba nsiko lwyalo, zi nsango, nkotu kwanda bwinji ka kakila vaná ka nbakana mambo.
3. Nsiko lwyalo weta sweka mambo.
4. Ba bonso nswa bakeli yswisi cy lufunduso salila um nswalo muna baka vana nfuto cielika um mana ka nfundisa.
5. Mu kakizila n'swa, ci pwamji, ay lukanukuno lu banto, nsiko ntino wi kakizila biabonso bi banto bana ba mona byaw kwibo a voti bongo um cingolo.

CAPITULU II

MPILA MI SUA, CI MPWANZI AI LUKANUKUNU

IVINGA I

MPILA MI NSUA, CI MPWANZI CI BAVIMBA AI BABONSO

Isona 30

(Nsua luzingo)

Lwyalo fweti cinzika ay kakizila luzingo lu muto mu kambo lubundula.

Isona 31

(Nsua u bumuto)

1. Y lunji, lyela ai mangolu ma nhyto muto, ma podi bunduluku.

2. Luyalo fweti cinzika ay keba luzingo lu muto ai ci bumutu.

Isona 32

**(Nswa wi monisa bu mbutu nci, ci muto
ai maswama ma kadi muto)**

1. Ke babonso wi zabukusu nswa wi cadika mutu mu mana malele mpamu i ci bu mbuta ci, tebu kila monho lucinzo, imagem ci muto ma fweni tubo aai ma mango tubo, masuama ma cadi mutu ai ma likanda.
2. Nsiku wi kandimina mutu nvila fwene lenza a sakinina mutu yandi ai likanda lianda.

Isona 33

(Luzingo lu kadi muto ko n'zo)

1. Luzingo lu muto ku nzó lu podi bunduluko.
2. Nvela podi bwila mutu ku nzuandi, um kambu ku nzabikisa. Enati vangisi mana ma bundula nsiko ntina, a voti buingi ke ba mbanji ou vondisa mutu yandi e nandi yoku tina, muna mamomo toko ka fweti bwilima ko n'zo.
3. Nsika wi sicica buna fwenene builila numa mutu a foti bisalo biandi kuna nzuandi.

Isona 34

(Podi bundula ko malele nsinga mayó)

1. Podi bundula ko maswama ma masolo ma nzila mayó ma ngana.
2. Bitwanhi bi lufundusu baw toka bake nsua buingi vanga mau, bu tuba nsiku ntinou.

Isona 35

(Likanda, makuela ai bana)

1. Likanda khati y nzinza bwinji kupika batu ai ku ba dedikisa para luyalu ka bakeba, ku ba kwandi mu makwela a voti khalulu va cimweka libakala ay cientu.
2. Babonso nsua mweka bakeli lizingila um cimpuanzi, bu tuba nsiku.
3. Bakala ai ncietu dedi mweka bakele va khati likanda, um nza ai um luyalu.
4. Nsiko nandi wi kwelisa ai wi bundanga bima bi bakala ai ncietu, no nanda wi vasanga.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

5. Bana dedi mweka bakeli um nsiko, ba podi lenzo ko ke, ba podi vanuko masina ma manga ba mabote.
6. Nkhebolo y misua mi bana balese, um mana malele n'so nkanda, sacana, buvinha, luzingo, mawama mama matata, luyalu ai n'za bafweni kebila mwana lesi.
7. Luyalu um citwali ai likanda ai n'za, ba fweti natisa lozolo ai citwali va khati batende ai bana bileze, ku ba tulila mambu ma mbote mana ba fwety zingila malele yfulukutu, cikhulu, mpangulu bina, mokina, ndikununu binama bi nhitu, lizungu, maliela, zola nci, ai mbundulo batendi bonzo ba n'za.

Isona 36

(Nsua nkhebolo binama ai khabolo nhitu mbuta nsi)

1. Nosoko mbuta n'si nsua kakeli zingila mu lukuku lu nhitu ai ku ykaka.
2. Mutu nvela fwety fwene kandimino lukuku, eneti um mambo mana nsiku ki kacika.
3. Nsua lukuku lu nhytu ai khebolo y kadi mutu mu kele:
  - a)- Podi ko um nvele kaciku zingila mu zipasi ke luyalu ai ke ciosoko ybundu;
  - b)- Ka podi zingila ko um nkuba, ai mu buvika;
  - c)- Nsua ka keli zingila um lukuku um mana malele mangola ma nhitu ai ma mahindu;
  - d)- Nsua khakulu ai nkebolo nhituandi;
  - e)- Nsua mu manga yelukuso mbukulu mu nganga, mu manga teka kuvula vwili nhytu.

Isona 37

(Nsua ai bina bisuisi bi manga ba bi luyalu ba fwene salila)

1. Ke babonso nsua bakele baka ciaw veka, bwi tuba nsico.
2. Luyalu ka fweti cinzika bima bi cadi mutu, a voti ba bantu ba wombo bi manga bá bi luyalu, enati na luyalu bongisi biwau, muna ka fweti futa, bwi taba nsiko ntinu.
3. Nfutulu ki tubila um isona cike ku mbusa, yna na luyalu ka botila batu ba vwuili i bwangu i nandi yo kuvina vaw.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

4. Bima bina na luyalu ka fweni bonga, bina bi twali nhyangasi mu mana malele khebolo nzi, mambu ma bilya, ma buvinha, ma yfulukutu, ma lubongo, ai manka mana ka vwili nzinza mi twalisa mabote ke mbuta zi ci zionzo zi ci.
5. Nsiku wi monisa mpila mbisi luyalu ke fweti bongila cima ci muto , dedi buna tu me mwena um isona ci ke va mbusa.

Isona 38

(Nsua ai lukakuku lu mpangulu lungoso)

1. Nzololu mbangulu lungoso y ke kwandi nosoko mutu vanga, vanzi um nsiku ntino.
2. Ke babonso sua bakeli saba lukakuku leke um vangila iswisi ci salu a voti cooperativa ka nosso kwandi mutu, tebukila monho nsiku ntinu.
3. Nsiku wi natisa lu cinzo ai khebolo mpangulu lungoso va khati nosso kwandi mutu, ba kwandi ibundo ci salu ci mutu mweka a voti ci batu bawombu, ci mbuta nsi a voti ci mbuta nsi nzenza, muna baka mbwelolo khumusuno ci, ma mana malele ifulukutu, besengu bi ci ngola ai ma nka ma cinza ma bisazi bi nka.

Isona 39

(Nsua lizungu)

1. Babonso nsua bakeli zingila um lizungu li manga bá mpemu ybi, ai nvandi bafwene kakika liaw.
2. Luyalu ka fweti tula manvimba bwinji keba lizungu, bima bi nzingila muaw, nsitu, bi bulu, ciwaka ci nci toto, ntitukulo ciwka beke bwinji yvandi lundila bana bi lesi ba salila ai ivandi keba bi nka bike um lizungu.
3. Nsiku wi tuluka um buloko babonso bana bi vavanga lisungu.

Isona 40

(Lukakuku lu kutuba ai lu zi nsangu)

1. Ba bonso nsua bakele um tuba lina ba vwili nzinza, tebukila monho , mahindu, ai mbembo, yvandi nkhuwlu zi nsangu, nsua u tyamuna zi nsangu um kambu ku lulenzo.
2. Nzingulu i mi nsua ai lukakuku, um mana tu me mona mu isona ci mbusa, ma podi candumuno ko mu bosoko kwandi buma.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Lukuku lu kutuba ai lu zi nsangu lufwene vangimina um lu cinzu cinzika bu mutu ci mutu, maswama ma cadi mutu, ma likanda, keba mwana leze, lu cinzu ke batendi, maswama ma luyalu, ma bisalu ai ma nka ma nsiku ki sicika.
4. Bi bila bi bakana vana tu ntuba ai tui landakana ai tyamuna zi nsangu ma podi kwandi ku vanga bwinji bakana mambu ke ntinu, bwi tuba nsiku ntino.
5. Ke bantu bonso, u mweka a voti ba wombo, tebukila monho nsiko, kadi mutu nsua kakeli baka nvutu a voti futu enati ba nvwesisi.

Isona 41

(Lukuku lu mayndu, ma cynganga ai ma kwenda um nso zambi)

1. Lukuku lu mayndu, ma cinganga ai ma kwenda um nso nzambi, ma podi kandumunuko.
2. Mutu nvela fweti kandumuno nsua kota cinganga a voti cota ma cinvuka ci politica.
3. Nswa keli zingila mu lukuku lu mayndu.
4. Mutu nvela bitwanyi bi luyalu kuvulu ti nso zambi mbisi keli, enati mbongulo mi nsamu mi nvimba.

Isona 42

(Lyela li cadi mutu)

1. Kadi mutu ke mu lukuku lu tuba malyela mandi, ma mbagulu bima, ma politica, ma luzabu, ma vitisa nsangu, bakwandi ti um ku sosa.
2. Ke bana ba vanga mau nsua bakele bwinji salila maw, a voti bikila maw ke bala, enati ba fwili.
3. Bi siciku um nsiku:
  - a)- Keba nbonokunu i kadi mutu um mambu ma butu bawombu, ma foto ai mbembu, ivandi um mambu ma cikhulu, ma nso nkandi, ma política ai ma ndikununu binama;
  - b)- Nsua u bana bi vanganga bi nvimba, bi balumunanga mbembu, mi nkakili mi bisazi, nkhonga y banã bi fyonginina lufulukutu lu bisalu bina ba nfwika a voti muna bakeli.

4. Nsiko wi kakizila bana ba balumuna bima bi salu katika industria, bana ba nvanganga bizengo bi nzinga mayo, wi kakila mazina ma bisuisi bisalu, buinji ba kumisa mpalu bisengo beni, kumisa ifulukutu lu nsi.

Isona 43

(Lukakuku mu vangisa mambu ma cykulu ai ma ciencia)

1. Visico lukaku nuna wi fwica mambu ma lyela.
2. Lukaku twi tubila um isona cike va mbusa, ci bansimina malele mpungulu ai ntyamunu mambu malyela ma vangila bina, ma kulonguka, ma vikulila, tebukila monyo nsinsukulo nuna vwili byau.

Isona 44

(Cipwansi mu tyamuna zi nsangu)

1. Ci siciku ci mpwanji ci ntyamuna nsangu, mu kambu ku bwela a voti botula mosu kwandi malele mambu, ba kwandi polica ai voti ma ci kulu.
2. Luyalu wi kakila bantu bonso tuba lina ba vwili nsinza, ai mayndu ai nsonokono y bu ntyamuni nsangu.
3. Luyalu lu ntoto Angola wi kakila ntungulu bisengu ci Radio ay ci Lumweno lu mona mesu.
4. Nsiku wi twalisa mpila yna bi fwete salulu ai tungulu.

Isona 45

(Nsua noso kwandi mutu tuba va bisengu bi zi nzangu, mpanunu nvutu)

1. Um ntangu lu votu lu nsi ai lu zi municipio, bana bi sisana sua bakeli baka ntangu y tubila mu bisengu beni a byo bi luyalu bwinji kwamikisa mana kela salila na nunga mu ysavu ci luvotu.
2. Bi nvuka bi zi partido bina bike zi nvuala zi zimbuta zi ci kuna nzo yna bavangilanga mi nsiku, sua bakeli muna vana nvutu w lubayu, um mana mi vanga luyalu lu ci, bwi tumina nkaka nsi.

Isona 46

(Ci lukakuku lu bakila nzo, cy lyatila, ao cy basikila)

1. Nosoko mbuta n' si wi kalanga mu nsiku ntinu mu ci Angola podikwandi mu lukuku basika a voti kala yonso konso ina ka toma kala a mu lizungu li ci, enati nkaka nsi wi kandimina mu ma nvimba ma podi kwisa bivisa lizungu.

2. Nosoko mbuta ci nsua kakeli basika mu nsi ai kota enati kisiko bi bila bi mambu, mu manga monikina lukakuso, bwi sicika nkaka nsi.

Isona 47

(Ci mpwanji ci lukutukunu ai lu basika muna nzila muna monisa mana ma mbi mi vanga ntinu)

1. Zi mbuta nsi sionso nsua baquele kutakana ai basika um nsiala buinji tuba mana ntina ka nvanga ma kambu ma mbote, vanzi ma fweti vangimina mu sika mu kambu nvuzuku ai mata y vandi mu kambu ku nsua luyalu, bwi sicika nkaka nsi.
2. Zi kutakanu ai mbasukulu um nzila muna monisa ma mbi mi vanga ntinu, muna zi nganda zi ci, fweni sabikisa ke bitwany bi ci, bwi sicika nkaka nsi.

Isona 48

(Cimpwanji ci ma ngumba)

1. Mbota ci sionso nsua baqueli mu kambu ku fyatila noso kwandi, tunga nkonga li ngumba, vanji cinzika mi nsiku mi mbembu nsi, bwi sicika nsiku ntinu.
2. Nkonga y mangumba ba landakana mana ba vwli nsinza mu kambu lukakuso lu ntinu, enati ma nvimba mana nkaka nsi ka ntalisa.
3. Mutu mvela podi kwiku kota mu nkonga mangumba ai kala mwa w.
4. Mi kandimunu nkonga um ngumba mana mi twalisa nyangasi um nsi, didi kwandi bi twaliza nvita nata, bilenda baliwa u, bi lenda bana ba viakana nkana.

Isona 49

(Lukuku lu ma ngumba ma zi finso ao ma lungoso)

1. Bi kebu ba bonso bana ba nvanganga zi fiso ai babonso ba nvanganga longoso, li ngumba li nkakila bangu lungoso bwinji twalisa nsika va nkatyaw.
2. Ngonga y mangumba ma zi fiso ai ma longoso, ba fweti salila mana zi ntumu zi ntinu, bwi sicika nsiku.
3. Mbila yna bisalila, zia ngonga mangumba ma salu ma podi lenza ko nkaka nsi ai luzingo lu mutu limonyo ai lu nsiku.

Isona 50

(Lukakuku lu tungila ligumba li nkakila bi sazi)

1. Bisazi ba fweti saba nsua una baw ba podi vangila ngonga y mangumba ma nkakila bisazi ai mana cadi mutu a voti ngonga bantu ba vwili nsinza.
2. Zi ncicinunu ngonga lingumba li nkakili mi nsazi, ai yaw y fweti saba mi nsua mi mutu li monyo, ma kanda, ay mangola ma ifulukutu, bwi sicika nsiku.
3. Nsiku wi sikyka, mpelu, nkubumunu ai mpavulu lu ngonga ma ngumba ma nkakila bi sazi ai mangu vanu mi nsua ke fumu iswisi ci salu a voti ke ntinu.

Isona 51

(Nsua nzingulu myoku ai nkandumunu y lok out)

1. Bisazi nsua bakeli zinga myoku.
2. Podi vanga ko lock out, a viti kandimina ba sazi mangu be sala ibela ba yongika wosoko nsamu wi monika va kati iswisi ci salu.
3. Nsiku wi dedikisa mpila nsua w nzingulu myoku, kuna bisuisi bi salu um ma nvimba ma nsinza.

Isona 52

(Mbwelolo myoku mu luzingu lu cy)

1. Noso mbuta nsi, nsua kakeli bwela myoku um mambu ma ci, podi bá naveka a voti mu zi nvwala zi byeku um isavu ci luvotu, ai fwene sabukuso mpila ykelili nsi, bwi sicika nsiku ai nkaka nsi.
2. Nosoko mbuta nsi, ka fweti cinzika zi ntumu zi bi twany bi nsi bwi sicika nkaka nsi, mi nsiku mi nsi ai mi nsua mi luzingu lu nsi.

Isona 53

(Mbyekulu bi fumu bi luyalu)

1. Nosoko mbuta ci, nsua kakeli byeku ciosoko ci fumu ci luyalu, bwi sicika nkaka ci.
2. Mutu nvela podi mangu cota, baka isalu, a voti ma boti ma nka ma nsi, bi fumu bi luyalu ai ma nka malele polica y nsi, bwi sicika nkaka si.
3. Mokuba va kikumu kilutumu nsiku to ufweni muku tomba nzilz yfweni mukuludika ay kuvana pwasa kwidi nsodi ykansodila baneni ba fweni mukutuma.

Isona 54
(Nsua lu Byeku)

1. Muta nsi yayoso wuneni widi kumi nana dimi nvu widi nsua um ku vota ai nvandi kusolu um kyoso kwa ki kumu ki luyalu um lutumu lu nsi ai um kusadila buneni bu ntumina nsiku.
2. Awuneni fweni muku sola kwisiko ti kibila kadi wubela dyawu dikunvaga kukambu voto to dyodyo di fweni muku vangama boso bwidid um buku yminsiku.
3. Nkinza wu nswa(sufrágio) wu mutu mutu ay wau wu tambukuswanga ko ay wu vanga nswa wu kadika mbuta ci.

Isona 55
(Kipwanza ki kukubika mangumba vo mabundu ma política)

1. Vasiko nkama wu kwimina ku kubika dingumba vo dimbundu di política muna zinzila zi nsiko ci.
2. Mbuta nsi yayoso widi nswa wuku ba um dingumba vo mudi bundu di política boso bwidid muna buku yminsiku.

IVINGA II
LUKANUKUNU LU MINSWA MINKIZA

Isona 56
(Lukakunu lu luyalu)

1. Luyalu zebi ti minswa mutu ay kipwanza biima bi sakumunu muna buku ay minvanganga kuludika ci muna política, lufulukutu, kikulu ay malembi, kalulu mbote bikuba muna buku yminsiku.
2. Zi fumu zya zyoso zi nsi zidi nswa wuku kinzinka, kusimba, kukambu kakidila minswa mineni minsimbanga luzingu lumutu muki pwanza muna buku minsiku.

Isona 57
(Ku kwimunu minwa, lukuku wusyadila)

1. Nsiku wu podiko kuvenbula minsiku mi wu syadila ay kukambu kinzinka maneni makubama muna buku minsiku, ti dyodyo diakumonika pengubukulu yfweni to kuba mumaneni makuba muna buku, ye kubika nzila kipwanza mu nsi ysyadila, yswenkganga minswa mi bankaka.

2. Miknsiku mi kwimunu midí minswa milukuku ai milukanukunu mipodo ko kubotulu vo kubwelama muna lunzingu lu mutu.

Isona 58

(Kwimuni, vo kubotula minswa milukakulu ai milukanukunu)

1. Kisalu kiminsiku munswa, mi basi nsi mikanukusu kwidi basi nsi mipodi ko kukambu vo kumikyeda vo kusweka myawu to mifweni ku kyedu ti um nvita voto mubisombolu, ai ti mutinunu muna buku minsiku mi nsi.
2. Tangu nvita, botikidi vanene va kankalanga, tinutinu, to bifweni kuzabuku um ci ya yoso to ti nvita wumamana kubela um ci um masodi zi ci zi nzenza ay pe ti benkanikisa kutula nfuzo um ci ay muna buku minsiku, vo mumbu ma nkaka.
3. Musolulu y lutumu, um nvita, um kubela, vo um tinutinu ay vandi nkanda byabyoso bifweni kubnaga muna nzongolu y ntikisa kalulu mbote ay mu kipwanza, kebolo y baboso, um lukinzu sy tonono ypyla mweka muna mamoso ay byabyoso muku kambu zonga mwidi nsadisila awuwu vo awowo, mukulakana nsiko ci.
4. Nkanda wuluyalu um nvita, mukubela, vo mutinutinu divanga pswa kwidi makulutu balutumu kubonga kito ntwala moku zonga dyoso dyambu va mamoso muna nsiku ci.
5. Muna va mba ti nvita, kubela, voti dyambu di tinutnu difweni kukakila:
  - a)- Salulu minsiko mi buku nsi, fweni ku ba kito ntwala ay muna zi nzila zidi muna buku minsiko;
  - b)- Minswa ay kakululu y baneni badi kufumu um ci;
  - c)- Mswa mu luzingu, nzingulu ay kinsweki kimutu;
  - d)- Mangolo ma nsi ay makisi nsi;
  - e)- Ku kambu vutula mbusa nsiko wu lufundusu;
  - f)- Nswa wuku kikila wunweni vukidi nkanu;
  - g)- Kipwanza ki kilunzi ay um ki nganga.
6. Nswa wu luyanlu wu nvita, kubela, vo wu tinutinu.

Isona 59

(Kutula pe ko buloko bu mutu muku vondwa)

Ku kuwimina buloko mulufwa.

Isona 60

(Ku kwimina kuvanga pasi, kukambu keba bubote)

Kwisiko mutu fweni kutovulu, kubulu, kusala bisalu bingolo ai ku kambu kebu buboti boso bunkebulwanga butu.

Isona 61

(Bibila bi mbi beeni ai bipasi)

Podi lembuluko mambu bana ba twalisa zi pasi um luzingu lu bantu ai lu nsi:

- a)- Kuvonda nsi nvimba ay bibila binkaka um nza nvimba bidi nsiko muna buku;
- b)- Bibila boso bwididi muna buku minsiku.

Isona 62

(Nsamu Nlenvu)

bintangununwanga bibila bi ka bibalulwanga ko kadi kwandi ti muna nzila minsiko wu lenvukilanga bila bineni bibi kyo bi mutu kavuka nsiko wu nsi.

Isona 63

(Minswa mi mutu widi muloku)

Woso kwa mutu ti weka ñnatu mubuloku kafweni kuzabukuswa muntango wi ba kumbwila mbi kembwilulu ay mbi nkanu mbi ka vukidi, mamoso muna nzila minsiku:

- a)- Kunmonisa nkada wulutumu lumbwilulwandi wuneni wu filulu kwidi fumu nvimba, muna nzila nsiku, ti kasa bwilo ko vaneni vaka vukidi nkanu beni;
- b)- Fweni kumba kwidi bobo kadi muku natu;
- c)- Kuzabika dikanda dyandi ay mi nwwala, ti mbi kama mwilukila ay kwidi ka natu;
- d)- Kusola nkakudi vo nwwala fweni kulandakana mamoso ma zi policia ay ba nkwa buloku ba nvanga;
- e)- Ku kufula nwwala teti moso nkoluka dyoso diambu;
- f)- Kuvwena kwaku swii to kukolokila vameso ma nwwala wuneni wu ngeveka sodidi;
- g)- Kadi kunga kimbangi ki ngeveka;

- h)- Matedi mukukikinina vo yasa kukikinina buloku ai kufundisa muna tangu yfweni mukusyadila;
- i)- Kusabikisa muna mbambu ykazebi voti mbangundi.

Isona 64

(Kwimunu kuba wusyadila)

1. Kuba kukambu wusyadila difweni to kuba to muna zi nzila zi vangama muna nsiku.
2. Zi polisia voti binanga bi nkaka bafweni to kubwila mutu mina zinzila zi sonama mun nsiku buku nsi ai ti benda mbata vana vaka vuki nkanu beni, voti badi ai nkanda wu bedi kwidi nfudisi widi bingalu.

Isona 65

(Ku kwika nsiku kibila)

1. Nvukulu nkanu wu tambukuswanga ko.
2. Vasi ki mutu fweni kukosu mubuloku ku, bu wadi um dyambu dyodyawu tayasa kuzabikisa muna nsiku wu mbusa voti kusweka dinvimba, kufuka muna mambu mapasi, kutovulu muna kebulwandi muma sonama ai makinduswa muna nsiku wu mbusa.
3. Bapodi ko kutula minsiku mineni mikembu mina buku minsiku mikambu zabakana muna simbulu nsi ai muna minsiku mi nsi.
4. Kwisi ko mutu fweni kutofulwa mna mambu madi beni pasi mulufundusu lwandi ai kukambu kizinzika maneni madi muna buku mimsiku, mintala mambu ma kuzonza bibila.
5. Kwisik ko mutu fweni kufundusu mu kumbu nkaka mudyambu dyodyawu.
6. Mu nzila ti nsiku muma vioka, kubangula wau.

Isona 66

**(Tangu ymutu ka fweni kukadila mubuloko
aiila ka fweni mukukebulu)**

1. Kubape ko minsiku mikipwanza mikangama muku kambu kuma indu maku zaba indu yzabukusu.
2. Bavuka minkanu ay baneni baba ymina nsiku kipwanza vo wu syadila bafweni kuzaba minswa miteti kuba to ndilu yneni yma yndu mabulo ko ay nzabukusu y naveka muna makanvanga.

Isona 67
(Kikununu nsiku bi bila)

1. Vasi ko mutu fweni muku bwiluka vo kufunswa ti yasa muna nzila min-siku mizabuku kwidi woso mutu nvuka nkanu widi nswa wu kukakulu.
2. Vambanga ti kasa vuka nkanu ko nate zi nzilz zyazyoso zi mbilwa muna fundusulu yku zaba tangu ybuloku.
3. Nvuki nkanu widi nswa wu kusola nawo wukunkakila voti nwwala fweni kulandalana mamoso manvangama muna minsiku. Zitambi ay zi nzila zyazyoso zi nwwala kafweni mukulandakana zyawu.
4. nuna mu buloko nsua Ka Keli mu tambula nkoto kwanza , basi Luanda , bisielo bi Nzambi ai Ke bau me fweti kamba ma nvimba Ka vwidi nsinza, mu manga baisa Isona ci nsiku e) mu Isona 63.° ai nzila i 3 mu Isona 194.°.
5. Nvuki nkanu voti nkwa buloko ay wunwne kembu nwwala mu kyoso kwa kibila ti muku kambu zimbongo, fweni kusalusu muna nzila minsiku mizabukuswa ay mi mbangi.
6. Woso kwa mutu wu vuka nkanu widi nswa wuku baka mbembu boso kañatwa kuna nzo ynfudusulwanga bibila va mbebu ysuka y nfundisi widi nswa mukuzabikisa tangu kwa ka nkala mubuloko mamoso mumanga kutina nzilz nsiku.

Isona 68
(Habeas Corpus)

1. Baboso badi nswa wuku dinda pwasa muna nmona ti mamoso matedi muna minswa myaku miza kinzuku ko muntangu bakunata kuna buloko ay buna nmona ti wisa vanga dyambu ko .fweni kudinda kwandi vantiwala nfundisi ay va fundusulu.
2. Kuba kwandi ti kudindwa kwidi mutu vukidi nkanu vo kwidi mutu nkaka wuneni widi kilunzu kiki bote ay minswa myandi.
3. Kwidi nsiku wu nzibulanga nzila yi habeas corpus.

Isona 69
(Habeas Data)

1. Baboso badi nswa wuku dinda pwasa y moku zaba mamoso mansonama muna nkanda munandi moso minsweku vo minsonama fweni kuzabuku suka ay kwidi minfilu, ay nvandi fweni ku kambwanga mukadika lutambi

KINKANDA NSÍ ANGOLA

lu nyakwa muna luzingu lwandi kuna buloko, muna kinsweki kilu yalu moku kinsweki kuluyalu.

2. Vayimunu kusonika luzungu lumutu kibika ti kilandi kidi bundu di politica, mayindu mankaka kadi, diswasana di manyindu, lufyatu lwandi lunkaka, nvilandi wu nkaka, luzingu lwandi lunkaka yeku nvangila makembu kufwana.
3. Bobwawu vankwimunwanga kuzibula difunda minkanda mi mutu nkaka, ay kutambikisa myawu kwidi bankaka zi nzila ziluzingu lumutu kwidi wu nkaka, bika sedi kwidi wu nkaka to ti luyalu tikisidi muna nsiku.
4. Vanvanwanga pwaza habeas data ti munkinza wuku vanga ntindu ntugulu mukungu vvyoka.

Isona 70

(Ku kukisa ai kuvutula)

1. Vatikuswango ko ku kukisa vo kunata mwisi nsi ngola moke fundusulu ku nsi ngana.
2. Kutikuswanga ko kunata mwisi nsi muna nsi nzenza mukibila ki polica, vo muna mambumafweni kunata mu buloko nate muku vondwa kadi te kinini kibila, kafwanga ko ku vango mbi, kubulu, kuvanga bika ti nadi kasi ko mutu, kunlweka vo ku kambu kinzika minswa myandi.
3. Zi nzo zinfudisanga bibila mu nsingola ba zabi zi nzila minsiku miba bafweni kusadila ti wu nvimba bankwisila bibila, ti fweni kunatu mu nsi nkaka madi muna nkada minsiku wuma vyoka mutalu nzila y tanda.
4. To difweni kuba dikani di nzo bibila ku kukisa mutu um nsitu mbuta nsi zinzeza, wu dinda kutomba kwenda mucu nzenza, wo ntomba ku kadidila muna ci yneni ti to bakutula nsiku beni wu ntikisika muna nzila minsiku mu nsi vo wu dinda swekulu ti ba balula ay batikisa muna nsiku.
5. Nsiku wu vanga zi nzila moku kutwala ay ku kukisa mwisi nsi nzenza.

Isona 71

(Nswa kudinda kukala um nsi nkaka)

1. Dikanukisu kwidi basi nsibaboso, basi zi nsi zi nzenza, ay woso kwa mutu nswa wuku dinda kukala muna ci ykansola muna mona ti kukasani um dyambu di politica kunikisa kuvonda mudyambu muku vanganga dyoso dyambu um kipwanza, lukukulu lu ci mu malembi nsi ay zi nsi

zinkaka, mu ngwizani ay mina minsiku mi mutumtu boso bwididi nsiku mutu boso nswa wu ntuma zi nzila.

2. Nsiku wu ñmoninsaga nzila y mutu tiina nvita mu syandi dyambu di politica.

Isona 72

(Nswa mukufundusu moso bwididi nsiku)

Mbuta nsi yayoso fweni kuzabu muna nsiku, ay fundusulu yfweni, ykinzama boso muntumina nsiku.

Isona 73

(Nswa, wu kudindila, wu kufundila ai wu kwanina)

Baboso badi nswa wu kumonisa naveka vo mudi ngumba kwidi biswizi bilu tumu lu ci, vo voso kwandi vadi kikulu kuzabikisa, kufunda, vo kukwana mu mulukakulu lwandi muna nsiku widi mu buku yminsiku, muma yndu mababoso ay muna nswa wu kambu mu tangu yfweni minvutu mi babeki.

Isona 74

(Nswa wuvangu kwidi basi nsi)

Woso kwa mbuta nsi, navela, vo muna mangumba mani ma yndu ay nswa wu kengila bibila mu dyoso dyambu muna minsiku mizabukusu ay mizabikini kwidi nswa ci minvuzinkisa maneni makembu muvinya bu ci, ay bibeni bivwidi ci, um kikulu, pemu mbote, lukinzu kwidi biswizi bikisi ci bi vwilu kwidi baboso.

Isona 75

(Kizitu kiluyalu ay bi nkaka Batu badi bifunmu mu nsi)

1. Ntinu nsi ay zifumu zi nkaka, ay batu baboso basi nsi badi mayndu ma salasani mukukambu bika kuvanga maneni mateedi luzingu lu nsi ai biswizi bi kisi nsi, bisadi biluyalu, bansadilanga mulu yalu, mu bikulu bilumu lu nsi, vo mudyambu dyawu, mamoso momo makukambu kizunku manmonisanga kukambu kulukinzu muna minswa, ay kuzinga wusyadila, kukanikisa kukambu vengubula kikulu ki wuwu vo wu nkaka.
2. Woso vanganga momo ,nvukanga bibila ay fweni kutambula lusembulu lwandi muna nsiku ci.

CAPITULU III
MINSIKU AY MINSWA MILU LUFULUKUTU, NZINGULU AY KIKULU

Isona 76
(Nsiku wu salulu)

1. Kisalu widi nsiku ay nswa kwidi baboso.
2. Kisadi kyakyoso kidi nsiku muku longuka fisu ay kutambulanga nfutu, kubanga muna pundulu, kukebu, bukyekyenvu ay kukambu vanga pasi kuna kisalu madi muna buku minsiku mi nsi.
3. Moku simba nsiku wu kisalu matedi kwidi ntinu kuzibula myelo:
  - a)- Ku kubika zinzila zi kisalu;
  - b)- Kuvanga zi nzila zikuvani pswa muku sola kisadi, kukambu talanga teti ntindu kisalu ay bwidi buku sadila mokukambu tula minkama vo zindilu muwoso kwa ntidu;
  - c)- Ndongokulu yki kola ay ndyosokulu yfyongununu ai kinzukulu ay padusulu ybisadi.
4. Ku kukisa kidi mukambu ku dyambu disi ko di soonga muna buku yminsiku ay dyodyo dinvanga vwidi kisalu kufuta mboy zimbomgo kwidi wu ka kusidi, muna buku minsiku mi ci.

Isona 77
(Buvinha ay kebolo nzingulu)

1. Ntinu nkubikanga ay kanikisanga zi nzilz zifweni moku simba baboso mu nsiku wu tambula mbukulu ti we mbela, ay nswa wu kuasusu um bulelzi, nge kubuta, muna nvanga pasi, muna mbela kinama, mu bununu, vo muna nkambu bebaka mangolo makusadila, nsiku wu ntala mamoso momo.
2. Moku kanikisa nsiku wu mbukulu ay bilongo, mamoso mateedi kwidi luyalu:
  - a)- Kuvanga ay kusimba bisalu bi mbukulu mu nsi yayoso bisalama;
  - b)- Kuzonga pangulu, kabulu, lungoso ai salulu bisalu yi kimika, yi biyologiya, yi bilongo, bi salu binkaka, bi nsaluluanga, ai bi fyongonunu;
  - c)- Kunvanga dyanzokulu batu ku tya kulongoka kukonso bunganga -kupasula ay kufyongonina kukonso buvinha.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Mayndu maku tona ksalu ngeveka vo muingumba muna zitikongongo zi buvinha kebakaba ynzingulu, ay ku kongolulwa kwidi ntinu fweni ku kubika zi nzila zi nsiku nsi.

Isona 78

(Nsiku wuku dila vo kunwina)

1. Nsumbi widi nswa wu kusumba biima bi mbote, kutambula lusadusu lulu bote, kutambu sangu ay nvisikisilu kukanikisa ti biima bineni bifweni vo bidi salulu kuidi mutu.
2. Nsumbi widi nswa muku kebu kwidi nvagi ay nsumbisi biima binatwanga muna zi nzo, dyambu di buvinha, luzingu, difwedi kuvutula zimbongo ti kasalu kisumbu kinvanga bubi muna nyitu.
3. Ku kwakisa bisalu ay binkaka bindywanga nsiku fweni kutikisa muna, kuba bobo kwinima intindu nkaka wu kwakisila, kusweka, vo kuvuna.
4. Nsiku wu nkakilanga baneni bansumbanga ay ku kanikisa mamoso.

Isona 79

(Nsiku wu kulongisila, wu kikulu ay bisafu bi ndimbu)

1. Luyalu nzibulanga zi nzila mo baboso balonguka kutona muna ndon-gokulu ykwiya kikulu, bisafu bindimbu, mo kutula mayndu maku kotila muna mangumba mantanga ndimbu ytindu ntindu, va mamoso muna nsiku ci.
2. Luyalu nzibulanga zi nzila lufyongonunu muna mboy zitokongo.
3. Tononu ykembu yluyalu, ymangumba kuna konzo ndonkokulu kikulu ay ndimbu binvanguwanga muna nsiku ci.

Isona 80

(Busoombi)

1. Mwana sombi widi nswa wu fweni vana dikanda, um ci yayoso ay kwidi luyalu ay ci bafweni kubunda mangolo moku simba ndyansokulu y mwnana mukumanga ku myanga yeku bika konzukila vana dikanda, vo kunvangila mama bi, ku salanga bisalu bi ngolo, ku vibalala vana dikanda biswizi bikikulutu ki ci badi nsiku.
2. Zi nzila ziluyalu muna nzila makanda, muki tafy ki kulonga, buvinha bifweni kukebu ay kusweku vana teti moku ku kanikisa ndyzonkulu mbote y mwana, um kilunzi, nyitu, ay kikulu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Luyalu nsimanga beni mweni nzila y nkembabga mwana kisyana wubela, wuba myanga vo um woso kwa ntindu dyambu di pasi vana dikanda.
4. Luyalu nkongodilanga nsiku wuneni wu ntikisanga mwana kwenda, kunatu kwidi dikanda di nkaka, vaka nkala bwidi banzingilanga, dikanda didi mayndu mama bote, moku landakana ndyozukulu mwana.
5. Dynkwimunwanga muna nsiku, bana kusala abaneni badi mukitonga ki kikola.

Isona 81 (Batendi)

1. Batendi badi nzilz ynkeba minsiku myawu, muna lufulukutu, nzingulu, kikulu ay mankamanka:
  - a)- Mu ndokokulu, zi fisu, ay muna kikulu;
  - b)- Mu kubaka vama vafweti vakusadila kisalu kiteti mu nzingulu;
  - c)- Mu kubaka vakukala katika nzo;
  - d)- Mu ndongukolu bisafu bindimbu;
  - e)- Mu tangu ykambu vanga dinvimba.
2. Mokubaka minvutu mimboti muntanda wu mbusa nsiku widi zi nzila zineni zi nzibula myelu mokubaka nvutu mifweni muna ndyozokolu batendi ay zi nzila zibatendi.
3. Zi nzila zibatendi zifweni kuba kito ntwala, tonunu yoyinzimbula myelu mindyozokulu ykadika mutu ntendi, ku kubika luzingu moso kankota muna luzingu ay ku nhezi yku kubika luzingu lukembu minkama.
4. Ntino vakimweka ay makanda, bikola, biswisi, binvuka, mangumba ay mabundu ao basi ci bankubikanga lusalusu ay kuvyakasana mayndu mokubaka minvutu mimboti ay ku kwiya salulu zi zi ci zinkaka mubu tendi.

Isona 82 (Kitonga ki ntatu)

1. Biboba byabyoso basi nsi badi nswa wuku kebo mulufulukutu, muku kubika vaba fweni mukukala ay makanda mawu, muna minsenji mulukinzu ay kuba pwasa munaveka yekumanga kukalanga vandi, vo kunvasa muna nzingulu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Zi nzila mokukeba biboba zinkupinkanga nboy zi nzila muna lufu-
lukutu nzingulu, kikulu mokuvana nzingulu mboti kwidi biboba muna
luzingu lukadika kiboba muku vanga ay kubundana mu kyoso kisalu
kinvangama veneni nsenji wu bakala baboso.

Isona 83

(Mbuta nsi wubela)

1. Zimbuta zi nsiabela binama badi nswa wu ku kinzinka minsiku midi
muna buku, yekukambu vengunbulu muna kinzukululu y myamyoso.
2. Luyalu nvanganga, ntombanga kuvanga zi nzila zikuludukila ay kuke-
bila basi ci baneniabela binama kubana lusadusu, makanda mawu,
ay minkama midi muna nzilzwu.
3. Luyalu nvanganga zi nzila zintwadisa ci yayoso muna mbunu, salasani
kwindi mbelayaku ay kwidi wuneni wubela kinama.
4. Luyalu n̄menisanga, nsadisanga ndongukulu ybatuabela mubinama,
mukulunguka fisu bisalu bimyoko mobatu boboabela mubinama.

Isona 84

(Binwani bikulu ay bakula nsi)

1. Binwani bikulu ba nwana nate kipwanza ki nsi binwani bikulu bakula
nsi bavanga pasi bakeluka binama mukisalu kikisodi mu nsi masodi
mantwalabana bawu babilelezi, bakyatu, banuni baneni vavuka munvita
bafweni lusadusu lumboti lukambu fwanikisa bila nsiku widi, luyalu
ay basi ci bafweni kuba kinzika muna nbuku minsiku.
2. Matedi kwidi ntinu muku kubika zinzila zi nsimba luzingu, nzingulu,
lufulukutu ay kikulu kibasi ci kubongila ntungulu.

Isona 85

(Nswa wu kubakila nzo ay luzingu lumboti)

Mbuta nsi yayoso widi nswa wu kubakila nzo ay nzingulu mboti.

Isona 86

(Mangumba mazi mbuta nsimuna zi ci zinzenza)

Luyalu mbutisanga mangumba basi ngola kamana kwekala muzi ci zin-
zenza bamanga kuzimbala ndengununu y yawu mu ci, kumanga ku kyeda
minsiga mibadengisa mu menga malufulukutu, mukikulu ki kutya ci,

luzolu, salasani mumangumba basi ngola bayenda muzi ci balandakanga menga, kikulu ay kitidi ki ci ngola.

Isona 87

(Kyuka, kitodi, kikulu ay bipangulu)

1. Zi mbuta zi nsi, mangumba badi nswa wu kukinzika, kuvadidisa, kukeba nawowo kadi mukikulu, mu mbembu ai bipangulu.
2. Luyalu nvanganga ay nkozulanga swekulu ay kinzukulu ikyuka, kitodi, kukulu, ay bipangulu bi ci ngola.

Isona 88

(Mswa wuvanga ndabwaku)

Basi nsi baboso badi nswa wu kuvabga ndanbwawu mubineni bikisi nsi, basi nsi mutumutu boso bukambakilanga, mukantambudilanga, mokufuta lumandi kwidi ntinu mu talu yba zenga muna nsiku ci.

NTONONO III

KU KUBIKA LUFULUKUTU, LU LUBONGO AI FYONGONONU

CAPITULU I

ZI NZILA ZI TETI

Isona 89

(Kinsiku ki nkinza)

1. Kubukulu, ndandululu ykisalulu ki lufulukutu kidi muna lukanukusu ay nswa wu nvana pwasa muna lufulukutu kebulu kisalulu muna lukinzu lumutu dimoyo ay lufundusu lunzingulu boso bwididi muna zinzila zi minsiku miteti:
  - a)- Kisalu kiluyalu kukenga lufulukutu, ku kupika, kumonisa nzilz ylunkonzukila, mu ci mulubundunu muna buku minsiku;
  - b)- Lungosu lu syadila kwidi biswisi, muna nzila nsiku;
  - c)- Lufulukutu ludi zandu muna tonunu ykuvadisa bansalanga kyawu, muna lukinzu lusimbwa um nsiku;
  - d)- Lukinzu ay kukeba wuneni widi tonunu ynaveka;
  - e)- Nkinza wu kineni kibaku;
  - f)- Kukola diswasana muna minsenji mulu zingu lubaboso;
  - g)- Kulonda nzingulu;

h)- Kukakila wune nsumbanga.

2. Mu ntindu ay kifu kiluyalu mukuvanga minkaku minsiku.

Isona 90

(Kukakulu y nzingulu)

Luyalu nvanganga kukonzula mu:

- a)- Kutomba zi nzila zi kukabila kyuka kwidi basi ci baboso kotalanga teti baneni balutidi kusukama ay bakembu bukusila;
- b)- Kukonzula kebulu nzingulu didi dyambu di ntinu muna nzila y politica, y nsimba kebulu ypila mweka, salasani mu mamoso mu lunzingu lu ci;
- c)- Kuvana lusadusu lunvanganga konzula tokongongo ykembu yluyalu mukuvanga minsiku mi nzingulu;
- d)- Kubotula minkama mi konzo lufulukutu y nzingulu kikulu kuvanga pilamweka kwidi basi ci baboso;
- e)- Dyambu di nkinza kwidi bsi nsi baboso muku tambu kinvimba aki-neni kimbangulwnanga um mangolo mababoso muku tombula nsi, kuludika nzingu mutalu, mbote ay muna luzingu.

Isona 91

(Kukubika)

- 1. Luyalu nkupikanga, ntwadisanga ay nkonzulanga ndyanzukuli ci yayoso mumayndu makubukulu muna zi nzila zi nsiku ci muku manga kibika nzila 14.º y nsiku wu nsalulwanga.
- 2. Kubukulu yidi ngudi nkinza wuku ludika ndyonzukulu, nsi, kusimba kabulu kyuka ki ci um bila mweka yeku keba nvandi nzingulu, mbote kwidi basi nsi baboso.
- 3. Nsiku wu nvanganga nzila kubukulu y nsi yayoso.

Isona 92

(Konzo lufulukutu)

- 1. Luyalu nsimbanga zitokongo zibi swisi bikembu biluyalu muku simba kwidi baboso kebulu muna nsiku ci.
- 2. Luyalu zebi ay nkembanga nswa wuku sadila bineni binvanga mabweti, maala kukonzunka muna nsiku widi um buku minsiku mi ci.

Isona 93
(Binsweki bi nsi)

1. Vatungwa simbulu yayoso kwidi luyalu kunga vo yasa kuvanga kusalu kiswekulu lubomgo muna nzo dimanya dizimbongo.
2. Nsiku wu nzenga pangulu kusalu kusalu kikusweka lufulukutu.bobwawu nvandi widi zi nzila nzimbula myelo mipangu kusalu kilufulukutu kwidi baboso bankaka bantomba kuvanga kusalu kyokyo.

Isona 94
(Bisalu bilu yalu)

Bialu biluyalu ay basi nsi baboso munswa wu nsi wu nkupika tokongongo ybisalu biluyalu ay bikembu bilaluyalu boso bwidid nsiku nsi.

Isona 95
(Konzo kisi nsi)

1. Bidi bisalu bikisi nsi:
  - a)- Miila myamyoso, mbu, kyuka kidi muna mbu,mayanga ay byabyoso bidi muna minlangu nate muna minbwinga;
  - b)- Byabyoso bimonyo ay bikembu bimonyo um mbu um miila, mayanga, kubakwa pe ay bineni bitungwa muna mbu;
  - c)- Pwasa y ylu;
  - d)- Mabumbi mamanya malezamanga mambutukilanga vana ntu nlangu, mamanya madi mimbuku, mabulu madi kuna ci ntoto ay kyuka ki nkaka kine nzambi kavanga kidi kwandi muna ntoto, bima bineni binsalulwanga muna tungulu zi nzo ay bima binkaka;
  - e)- Zi nzila, zi nzila zi nsi, maloondo, zi nganda zilupulanu, zi nzilz bisengu;
  - f)- Zikweku, masimu mami mbu;
  - g)- Bibwangu bineni luyalu kasweka mokukakila nzingulu ay pemum mboti, bito bi nsito muneni kmuka mwisa fwanu kubwela, mbingu, butela ay bineni biba tunga bimonyo byabyoso bdi bima luyalu ka nkakilanga;
  - h)- Bibwangu bi nsibikwekama, muna malondo, nganda zilupulano bitangululu mu nsiku ci;
  - i)- Bibwangu biswekama muna nsiku moku kakila muna kisodi;

j)- Biswisi bikidimbu bineni bikbi nykunwanga ko bidi nkinza muka muku tangila byawu muna kisi ci ay muna nsiku;

k)- Bisalu binkaka bitangulu muna nsiku nsi bizabukunu muna nswa wu nza mvimba.

2. Bisalu muna mayndu makisi nsi bivinguswanga ko, yeku kambu sumbisa.
3. Nsiku wu vanganga muna kivu kifyongunu um bisalu bikisi nsi, kuvanga nzila ybunda luyalu, batu bakembu bifumu mu mbunu nswa batu mokulonda kudukisa zitokongo yeku kambu bika bankaka vandambu.

Isona 96

(Kitafi kikembu kiluyalu)

Bisalu bineni bikembu kusonama muna nsiku ci bwidi binwilu kwidi luyalu lu si, batu baluyalu batu badi bifumu muna nsiku badi muna dingumba dinvanga kebulu ykinzonzi yluyalu madi muna nsiku.

Isona 97

(Babalulanga buna nmona ti luyalu vinzidi kinvimba)

Bintubwanga ti bidi salulu mamoso matedi kuna kitafi kilu fyongonunu muna mambu kubakila vo kukambu bakila muna nsiku wutedi ay wu nkeba mukukambu bika wu mvimba mukukambu kosalu kyandi, mamoso muna nsiku wu fwanikini.

Isona 98

(Nswa wu ntoto)

1. Ntoto kosalu kivwilu kwidi luyalu bintangulu muna bineni bikembu biluyalu mokumona ti binkebwanga muna nswa wu ntoto, muna batu kuba naveka vo dingumba, mabundu muna minsenji muna nsiku ci mukumbambu vuzinkisa nsiku wu talu 3.º widi muna Isona.
2. Luyalu zebi ay nvanga nswa wu kivwidi mutu kembu kiluyalu, muna ntoto muna zi nzila zi nsiku ci.
3. Mayndu maluyalu muna bibwangu bi ntoto bikembu biluyalu ay panunu kwidi mutu nkaka to nsiku wu ntikisa momo kwidi zi mbuta zi ci muna nsiku.

CAPITULU II
NZILA KONGOLOLO ZIMBONGO

Isona 99
(Dibundu dizimbongo)

1. Kitafi kilubongo kikubinkanga mokubaka zi nzila zikilongisila bwidi buku swekilanga, kukebilanga lubongo ay nvandi kukubika, kutula vadibobo lubongo, nkinsa wuku konzula lubongo muna lufulukutu ay nzingulu moso bwididi muna nsiku wu ci.
2. Kubukulu, bukusadila ay swekulu biswisi bilufulukutu, kebulu muna nsiku ci.

Isona 100
(Nzo dimanya dizimbongo)

1. Nzo dimanya dizimbongo ykikulutu yawu ymbasisanga muna ci angola pe vanganga lubongo luba salulu moku koola talu bisalu moku keba ay kuvadisa lubongo lu ci, kusimba kebululu nzila lufulukutu muna nsiku ci.
2. Nzo dimanya dizimbongo y angola yawu kikulu muna mambu malubongo ay kusyenza, ñatisanga kukaba kuvanga maneni matedi kwidi nandi mokutikisa muna nsiku muzinzila zi ntala mambu momo.
3. Nkulutu nzo dimanya dizimbongo di angola nsolwanga kwidi fumu ci nakukuwa tewti nzo minsiku, muna zinzila zi nswa ay muna buku minsiku vangi ko wisa landakana nsiku:
  - a)- Kuwa wuneni wukambala kusola mundidulu fumu mu Nsi;
  - b)- Kuwa wuneni nsolu kumanisina muna potulu, ay nkanda wusuka, - muna nsiku ci;
  - c)- Mateedi kwidi fumu ci mbmbu suka muku sola woso wuka keni.
4. Kilandi kikulutu nzo dinmanya dizimbongo di angola bansolwanga kwidi fumu ci muna dikanu di nkuluti nzo dimanya dizimbongo di angola.
5. Nkulutu nzo dimanya dizimbongo di angola nfilanga mukadika nvu kwidi fumu ci ay nzo minsiku minvutu mifyongonunu kisalu kinva-ngwanga kuna nzo ynkebanka lubongo zinzila zimbasukulu lubongo kukambu vunza, kubasisa madyela makisalu, bwidi banvagilanga, kongolulu ikisalu kyakyoso mamoso mansibwanga ay mankolulwanga muna nzo minsiku mi ci.

Isona 101
(Dibundu di fyongononu)

Dibundu di nvangisanga mamoso matedi muna nzila lufulukutu luyalu ay bankaka mukuvanga simbulu ykonzula nzingulu, luyalu nkwise tom-banga zinzila zi duka muku kaba kyuka ki ci.

Isona 102
(Lumaandi)

1. Lumaandi lufweni kuvangama to mu nsiku, wu nkubika mafunda ma mbakulu kyuka muna futulu lumaandi ay kusimba baneni banfutanga lumaandi beni.
2. Mamoso matedi muna futulu masiko ti kuvutuka ku mbusa mutangu ti wu nvimba ka kasa futa ko lumaandi.
3. Kubukulu lumaandi kuba kwa mtu naveka vo kinvuka kiluyalu kilutumu widi minswa muku koka lumaandi mun nsiku ci.

Isona 103
(Ku kunga y nkisa beni)

1. Kubalula kumanisa kungunlu y ninkisa beni muna luzingu, lukisalu ki ci muna matedi kwandi mukisi ci fweni kuvanga mamoso madi muna buku ynvanga minsiku mi ci muku kongondila.
2. Kungulu ynvanganga kusimba nzingulu ybatu basala, bavana mangolo, babwela nkudama mo ci yyonzuka mulufulukutu kuba kwa kukonzo luyaly vo kukembu kuluyalu mamoso muna nzila nsiku ci.

Isona 104
(Lubongo lunsalulwanga luyalu)

1. Lubongo lunsalulwabga mukadika nvu lunvanganga kubukulu lufulukutu muna zi tokongo zi luzingu lu ci kunkozo ntinu kuyindula ngudi nkinza, ay mbi byobyoby binalulu muna lubongo lolo.
2. Lubongo lunsalulwanga mukadika nvu kwidi luyalu lumweka to kutadidilanga lubongo linkota muna sumbusulu kyuka ki ci, fweni kuba talu mweka to yzabukini mukadika tokongo yluzingu lu ci, bila ti muna futulu, kungulu, ay bisalu binvagwanga mumu ci byawu bimsinbanga lubongo li kisi ci mu ntndu salulu ynyidulwa, bwidi buku sadila lwawu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Lubongu luluyalu lukadika nvu, lumonisanga nzila zimbongo ay filulu konzu nkaka muku vanga solulu Ibakulutu bakisi ci muna nsiku ci.
4. Nsiku wunmonisa ziznzila zineni zikulandakana muna pangulu, kembulu ay konlolu ylubongo lunsalwanga mukadika nvu mulu yalu.
5. Kuvanga kusadila lubongo lunsalilwanga mukadika nvu lumzabikisanga ti bwidi bwimukusalulu lubongo, muna tumunu ykembu kinsweki ykusaba ti vantwala lutumu ydi va basi ci batula vava, kukongodila muna nsiku wu nzo minsiku ay wu ci.

NTONONO IV BU KEKELILI BITWANYA BI LUTUMU LU NSI

CAPITULU I NTONONU ZI TETI

Isona 105 (Biswisi biluyalu)

1. Bidi biswisi biluyalu fumu nsi nzo minsiku, ay zi nzo zilufundusu.
2. Kubukulu ay pangulu, ay mangolo, salulu ybi swisi biliyalu mangimnanga muna buku.
3. Biswisi biluyalu bifweni ku kinzika pasulu salulu kubakwa boso bwidid muna buku minsiku.

Isona 106 (Kusola fumu nsi ay minvwala mi nzo minsiku)

Fumu lutumu lu nsi ay minvwala mi nzo minsiku bansolwanga muna nzila ysolulu ynza nvimba, mukinsweki muna zinzila zi buku minsiku mi ci.

Isona 107 (Kinvuka kisolulu kiswiadila)

Pangulu sisini ylubyalu ynkubukwnga kwidi biswisi bilutumu bikonzu sisi bikembu muna luyalu, kuba kwa tononu ykutuma bikabulu muna bingalu muna buku minsiku mi ci.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 107-A (Kusonama mo kuvota)

1. Sonomunu mokuvota ykinsweki y yinkwisulu, vantwala biswisi bikisi ci bifweni kuvaga ay kutikisa luyalu muku vaana pwaswa kwidi biwisi bi nkaka bilutumu lu ci muna nsiku c.
2. Kuna kinzenza sonomunu moku vota yvangiminanga butu kadi vaana anva kadika sisi lubyalu yvangama, batu bantumwanga muna zi ci zi nzenza kufyongonina teti nsiku ci wu luvoto muna buku minsiku mi ci.

CAPITULU II LUTUMU LU NFUMU NSI

IVINGA I NFUMU NSI

Isona 108 (Bitumu biluyalu ay kitinu)

1. Fumu nsi nandi nkulutu luyalu, nandi kito ntwala mukitinu, nandi fumu mangolo malekama ma nsi angola.
2. Fumu nsi widi tangu yayoso, mukuvanga, muna lusadusu lukilandi kyandi, zi ministro mikitinu.
3. Zi ministro miluyalu mantambulanga lusadusu lu mi nsoniki mi luyalu vo bilandi bi ziministro ti badi.
4. Fumu nsi nvanganga, nsimbanga kitwadi ki nsi ykuka mukikodi, nzingulu batu baboso um nsi ay ñmonisanga mayndu maci kwidi nza yvimba.
5. Fumu ci nkizikanga ay nkakilanga nsiku, nsimbanga kebulu minsiku mi ci ay luwawanu luzi ci zyazyoso, nkubinkanga salulu biswisi bi kitinu ki ci.

Isona 109 (Sololu)

1. Nsolwanga fumu nsi, fumu kitinu, kito nwala munkanda wu dyantanga um cu yayoso, dibundu dipolitica vo dingumba, dineni dinluta kuvotu mua sisini ynvangama mu nsi muna Isona 143.º yekulandakan buku minsiku.
2. Ntu ntwala nsalulwanga muna bidukutu biluvotu.

Isona 110

(Mbyekulu, Mangu Byeku ai Lukakusu)

1. Bantangakananga moku ba fumu nsi woso kwa mbuta ci widi kitonga kutona makumatatu ai mi nvu mitanu, wo wukala mumu ci beti nate kumi diminvu ai widi vo kembu vuka nkanu, widi binama binvimba ai kilunzi kilunzi kisonga.
2. Batangwanga ko muku ba fumu nsi baneni:
  - a)- Zimbuta zi nsi badi kifumu muluyalu, wubaka mbutukulu ici nkaka;
  - b)- Wunweni wuba fumu ai wutuma kumbu wadi;
  - c)- Fumu nsi wuneni wu kundubulu, wu kukusu, vo wu myanga kwandi kikundu ki fumu nsi;
  - d)- Zifumu zi nsi bamyanga lutumulwandi lu nsi mulutumu lu mwadi;
  - e)- Basi nsi baneni bavuka nkanu bakota mubuloko baba zengila tangu ynyvoka minvu mitatu mibuloku;
  - f)- Abaneni bazabikini tiabela.
3. Bapodi ko ku kukila kikumu ki fumu nsi abanene badi kifumu ay mu tangu kisalu:
  - a)- Minzonzi mi lutumu, mi kibwangu ki bislu bi nsi um mambu mamoso ay bantadila kisalu kilufundusu;
  - b)- Minfundi mintabu nkanu ba nzo minsiku aykibwangu ki lufundusu ki zimbongo;
  - c)- Nkokwana ymalongi ma lufundusu, kilandi kyandi;
  - d)- Bisadi bi kikulutu, nzo kubukulu ysisini lubyalu;
  - e)- Masodi ai bankaka mumangolo malekama.

Isona 111

(Nkukidi kikumu)

1. Bakukidi bakikumu nkulutu ci bnsolwanga muna mabundu mawu ma politica voti muna mabundu.
2. Bikukidi bintuba ntanda wu mbusa wufweni kwa kubunda, bankambu lakananga dibundu vo dingumba di politica nkukila sisni ylubyalu.

Isona 112
(Tangu y sisini)

1. Sisini lubyalu ifweni kutelwa nate luvwa lubulumbu anva lutumu lu fumu nsi ai minvwala mi nzo minsiku lunmana.
2. Mukukambu bifisa mane masonama muna Isona n.º 2 muna 128.º ai muna n.º 3 muna 132.º mu sisini ilubyalu ivangama tikutyakwa muna sabala imwadi mu ngoda kunga mabunvu mu i nvu wu mana lutumu lu fumu ci ai minvwala mi nzo minsiku, iku syala to kwidi fumu nsi kusola kilumbu ngonda va mamoso muna m buku minsiku mi nsi.

IVINGA II
LUTUMU, KUMAKA AY KUVINGISA

Isona 113
(Lutumu)

1. Lutumu lu fumu nsi lwidi lu minvu mitanu, lutionanga vana kunumunu vakimu ki fumu nsi, lunmaninga vana kundumunu y fumu mona solulu ay nungini um sisin ilubyalu.
2. Kadika mbuta ci fwenikwa kutuma nate minvu myodi vantwala nsi.

Isona 114
(Kukundama)

1. Fumu nsi solulu nkundunkwanga vana kikumu kinkulu nsi kwidi nzonzi nkulutu wu nzo kinzonzi boso bwidid muna nsiku.
2. Ku kudinka kunvangamanga nate kumi bilumbu bitanu buba zabikisi minvutu misuka mi sisini lubyalu.
3. Sisini lubyalu moku sola fumu nsi dinzabukuswanga ti dinvangama muna bilumbu ntwala, kalulu muna bikundu bi nzo minsiku.

Isona 115
(Kulafa pesi)

Moku kundama vakimu, fumu ki fumu nsi solulu, ay koko kulu makala kutula vana mbata buku y minsiku mi nsi angola yeku lefa pesi:

Minu (kutuba dizina dyandi diduka buye nmaka vakimu ki fumu ci, ynlefa pesi mulukinzu lwama:

Kuvanga buboti kosalu ki badi mukupwikisa;

*Kuvanga ay kutuma kuvanga boso bwidid muna nsiku wu nsi angola;
Kukakila dipanda ay ntoto, basi baboso, nsi yayoso ay nzingulu ntot wa woso
wu nsitu;
Kukakila kipwanza ay kalulu mbote ay kuvanga kukebidila nzingulu ay kalulu,
ay ndyonzukulu ybasi angola baboso.*

Isona 116

(Kubembika kifumu)

Fumu nsi fwenikwandi kubembika kifumu kyandi um nkada wunsonimina
buna koku kwandi yekufila kuna nzo minsiku mi nsi muluzabukusu lu
nfundisi nzo lufundusu.

Isona 116-A

(Kuzaba kusadila ksalu muna suka lutumu)

1. Mutangu ynvangama kingadi ki sisini lubyalu, ay mbakunu vana kikumu
ki fumu ci, diteedi to kwidi fumu ci widi valutumu kukeba byaboso
bikitinu, ay muku kambu vanga manvanga mamabi mambivisa lutumu,
ay tumunu ci ku konzo fumu isolu.
2. Muku kambu bifisa masonama muntanda widi kumbusa vakuba nkinza
ay tinutinu wineni yzabikini, fumu ci mulutumumu fweni kwandi kuvanga
mamoso kuvangama moku ludika dyoso dyambu, va mamoso mina
buku minsiku mi ci.
3. Nsiku waveka wunvanga tangu, pila ay bwidi bufweni kuvangulu
kuvyokisa bingalu kwidi fumu mamanisa lutumu lwandi kwidi fumu
solulu.

IVINGA III

PAMU

Isona 117

(Kinsweki ki buku nsiku)

Bingalu bi fumu ci binvangulwanga muna buku minsiku.

Isona 118

(Sangu kwidi nsi)

Fumu ci ntubanga divimba muna nzibilulu bisalu bi nzo minsiku, sangu
wiku zabikisa bwidi bwididi ci muna nzila politica, kutomba zi nzila

zimbasukulu muna mintu mi mambu ma ci ay kuvanga mo basi ci baboso kuzinga buboti, ai konzuka muna zitokongo zi nzingulu ci.

Isona 119
(Bingalu bi fumu ci)

Matedi to kwidi fumu ci bukadi nkulutu luyalu:

- a)- Kutumisa sisini ylubyalu, sisini ykisi nsi muna nzila minsiku mi nsi;
- b)- Kubika sangu kuna nzo minsiku;
- c)- Kutomba nzila vakimweka ay mzo lufundusu; kufyongunina, ku keba keba kuyidikila ngola mane madi muma nsiku mi mavanga mavambu maneni mazi buku zi kizenza ai nvandi kukambu sweka dinvimba munaeni masonama muna buku minsiku;
- d)- Ku kundika ai ku kundubula bi syelo bi luyalu biluyalu, bisyelo, minsoniki mi luyalu ai bilando;
- e)- Ku kundika nfundisi nkulutu muna nzo lufundusu, ay bankaka kuna nzo lufundusu;
- f)- Ku kundika nfundisi nkulutu wu nzo lufundusu, kilandi nfudisi nkulutu ay beneni bankaka muna nzo beni, muna kubukulu ykitwadi kimalongi maminfundisi;
- g)- Ku kundika nfundisi nkulutu wu nzolufundusu luzi mbongo, kilandi kyandi ay bankaka kuna nzo muna minsiku mi nsi;
- h)- ku kundikanfundisi, kilandi kyandi, ay bnkaka muna nzo lufundusu lumasodi;
- i)- Kotukwana malongi ma nsi bilandi byandi, bilandi bikotukwana ymasodi, vana ndambu nzo lufundusu ymasodi mudi kani diki twadi kimalongi ma minfundisi mikitinu ki nsi;
- j)- Ku kundika, ku kundubula bakulutu bilandi bi nzo dimanya dizim-bongo di nsi angola; mamoso muna buku minsiku mi nsi;
- k)- Ku kundika, ku kundubula, bakulutu balutumu lu zimbanza;
- l)- Kutumisa lukutukunu, muna nsiku nsi;
- m)- Kuzabikisa ti nvita widi ykutomba malembi, ku kuwa nzo minsiku;
- n)- Kulenvukila ai kuingisa kibila ;
- o)- Kwimunu kubasika, nzo minsiku yakukwu;
- p)- Kuzabikisa luyalu lutinutinu, kukuwa teti nzo minsiku;
- q)- Kukikinina kosalu, mazina malukinzu, muna nzila nsiku;

- r)- Kuvingisa buku minsiku mi nsi ai minsiku minkaka;
- s)- Kutwadisa kitadi kimalongi makisi nsi;
- t)- Ku kundika masolu makuvanga kitwadi kimalongi, ki minfundisi, zi kotukwana muna zi nzila zidi muna nsiku;
- u)- Kusola dingumba dimalongi ma Nsi kimalongi ma nsi ai dingumba di simbolu nsi;
- v)- Kusadila mayndu mankaka madi muna buku minsiku.

Isona 120

(Mayndu Mawidi Vantwala Lumutu lu Luyalu)

Matedi to kwidi fumu ci, bukadi nkulutu luyalu:

- a)- Dkutomba zi nzila zikutwadisila politica y ci muna nzila minsiku;
- b)- Kutomba zi nzila zi politica ykutumina mu ci yayoso ay muna lutumu lu ci;
- c)- Kunata kuna nzo minsiku mayndu ma lubongo lusalulwanga mu kadika nvu;
- d)- Lutumu lubisalu ay kusadisa muna bikulutu biminsenji, miluyalu, bikembu bima sodi, ay bimasodi bintwaduswanga kwidi ymu ntwala muna nsiku wawu veka yekukambu tomba salulu zi nkaka zimbundu lutumu;
- e)- Kuzonga zi nzila zi lulama ay kuvanga ku kupika mangolu makitinu;
- f)- Kuvanga talu yzabukusu y zi miluyalu, minsoniki miluyalu ai bilandi byawu;
- g)- Kuzonga kubukulu zi nzila zi lulama ay kuzabikisa ntindu malongi ma zi;
- h)- Ku kundikanfundisi, kilandi kyandi, ay bnkaka muna nzo lufundusu lumasodi;
- i)- Kuvanga mambu mantikusu kwidi nzo minsiku y nsi;
- j)- kusadila muna tonunu ylutumu vantwala nsiku wu nzo minsiku;
- k)- Kutumisa, kutwadisa lukutukunu lu kitwadi kimalongi ai bisyelo ay kusikika muna kubukulu nkanda wu kisalu;
- l)- Kutwadisa kisali kikilandi kifumu nsi bisyelo biluyalu ai bisyelu ai baneni ba ntuma zimbanza;
- m)- kuvanga zi nzila zifweni kusalulu mububoti muna nsiku.

Isona 121

(Mayndu mabukundi ay zi ci zinkaka)

Matedi kwidi fumu ci mubukundi ay zi nsi zinkaka:

- a)- Kuzonga, kutwadisa pangulu politica ya kati nsi;
- b)- Kumonisa luyalu;
- c)- Kuvyokisila luzala, kuludika, moso bwidid dyambu vangi ko kukikinina, maneni makubuku muna zikutukunu, ay binkaka muna zi nsi zinzenza;
- d)- Ku kundika, ku kundubula zimbaxador baneni basolu ay bafilu um zici zinkaka;
- e)- Kukinina abenini bafilu muna zi nsi zinzenza um dina di nsi.

Isona 122

(Mayndu mankulutu lutumu lu ntwala)

Matedi to kwidi fumu nsi bukadi nkulutu ntwala muna mangolo malekama ma nsi angola:

- a)- Kusala moso nkulutu mangolo malekama ma nsi ngola;
- b)- Kubunda tulu vantwla mangolo malekama ma nsi angola ti nvita wu bwidi;
- c)- Ku kundika, ku kundubula fumu mangola malekama ma nsi angola, kilnadi kyandi, nkulutu kinsweki kimangolo malekama, ku kuwa kitwadi kimalongi ki kebu nsi;
- d)- Ku kundika, ku kundubula banka banka muna kikulutu kimangolo maleka ma nsi angola ku kuwa kitwadi kimalongi ma nsi;
- e)- Kutwadisa kuvana bingalu, kubotula bingalu, kubwisa, ku kundunbula baneni badi bingaalu biki fumu muna mangolo malekama, ku kuwa kitwadi kimalongi mansimbanga nsi;
- f)- Ku kundika, ku kundubula nkulutu zi policia, kilandi kyandi, ku kuwa kitwadi kimalongi mansimbanga nsi;
- g)- Ku kundika, ku kundubula bankaka muna bikumu bikifumu um zi policia ye ku kuwa kitwadi kimalongi ma nsi;
- h)- Kutwadisa ay kuvana bingalu ay kubotula bingalu kwidi zi komisaro ay bankaka muna zi policia, ku kuwa kitwadi kimalongi mansimbanga ns;
- i)- Ku kundika, ku kundubula bakulutu, bilandi, ay zi fumu zi nkaka muna kinvuka ki dyela di nsi, kukuwa kitwadi kimalongi mansimbanga nsi;

j)- Kuvana bingalu bi honorofico kwidi masodi ai zi polisia.

Isona 123

(Mayndu muna mambu makusimba nsi)

Matedi kwidi fumu nsimu matedi simbulu nsi:

- a)- Kuzonga ndudukulu y simbulu nsi ku twadisa pangulu;
- b)- Ku kyedidila, kutwadisa, kuzenga bwidi bunvangulu simbulu nsi;
- c)- Kukikinina kubukulu mafweni kuvangama mun kebulu nsi, kutumbu zenga zinzila, yekuvanga kusadila mangolo maleka ma nsi, ay binvuka binkaka kebulu nsi ay bi dyela di simbulu nsi ay luya nsi luyalu;
- d)- Kutumisa, kutwadisa kitwadi kimalongi masimbulu nsi;
- e)- Ku kubika lufyatu lu mangologo malekama, lu zi policia, ay binvuka bikaka bi dyela di simbulu nsi ay buku minsiku.

Isona 124

(Pingusulu Minsiku mi Nzo Minsiku)

1. Fumu nsinvusikisanga nsiku nvimba wu nzo minsiku muna makumata mabilimbu anva nandi kantambula wawu.
2. Anva boso tango yoyo y nfwana, fumu nsi fweni kwandi kudinda kwidi nzo minsiku kumbu nkaka babwe kwindimina minkanda misonimini ay zi nzila zinkaka.
3. Buna banvaga bobo ti kibuku ki talu minvwala baku kikinina, nkanda wunwni, fumu nsi widi tangu y kumi bilumbu bitanu kutona muna kilumbu kitambulu nkanda.
4. Anva tangu ykubukulu mun talu ymbusa, fumu nsi fweni kwandi kudinda kwidi nzo lufundusu mukwindimina teti muna minsiku mi nsi.

Isona 125

(Pila mambu)

1. Muna salulu matedi to kwidi fumu nsi kubasisa nzila nsiku kutina mun buku minsiku mikikulutu fumu nsi, zi nzila minsiku miluyalu, zi nzila zilutumu zi zabukusu muna nkanda wu kadika kilumbu ki nsi.
2. Mivwikwanga munzila minsiku midi muna buku ylutumu, mamoso fumu ci muna ntanda e) ai i) mu Isona 120.º.
3. Minvwikwanga muna nzila minsiku mi fumu nsi mukambu kadidila, muna kilutu ki fumu nsi mintanda mi Isona 126.º.

4. Minvwikawanga muna nzilz nsiku kikulutu ki fumu nsi mun ntanda a), d), e), f), g), h), i), j), k), l), m), n), o), p), q), t), ai u) muna Isona 119.º, muna ntanda g), m), ai muna Isona 120.º ai mun ntanda d) muna Isona 121.º mintanda mi c), d), e), f), g), h), i) ai j), muna Isona 122.º myamyoso muna minsiku.
5. Manvaga ma fumu nsi bukadi vantwala mulutumu lu nsi ay vantwala mangolo malekama masi ko muna talu ymintanda mi mbusa, minvwikwanga muna zi nzila zi monisa zi nzila zikulandakana nkulutu mangolo malekama.
6. Manvwikwanga muntindu twadusulu fumu nsi manvangu muna bikulutu bilutmu bi fumu nsi.

Isona 126

(Zitumu zi Fumu nsi Ka ntomba mabaluka um nsi)

1. Fumu nsi fwenikwandi kuvanga nswa wulutumu wukambu kala nkulu, ti dinvimba di tinutinu difwenukuvangama um nsi nzila ykumonisa kakululu nsi ay nkinza wu nsi yayoso, ye kulata wawu kuna nzo minsiku mayndimina ye kubalula wawu muna nsiku muku kambu wu maanga.
2. Nswa miluyalu minfumu nsi mikembu minkulu midi mangolo muna nsiku.
3. Mipodiko ku kikinunu ko ti minsiko minkadidila:
  - a)- Mambu madi muna matedi lutumu lu nzo minsiku;
  - b)- Lubongo lusalulwanga kadika nvu.
4. Mipodi pilamweka ku kikununu mi nswa miluyalu mineni mikembu mi kadidila muna ñmona ti misi ko mi songa ai mineni mi nzo minsiku mi nsi.
5. Minsiku mi luyalu miki fumu ki nsi mikembu kadidila minvangwanga um tangu ynkambu vyoka makuma sambanu mabilumbu, tangu yoyo yaku vyoka mimeeni salulu ti yasa ko kumibalula mina nsiku nsi.
6. Tangu yntubulu muntanda kubunsa kutona veaneni va vangulu nsiku wuluyalu wu fumu nsi muna nkanda wu kadika kilumbu ki nsi.
7. Minsiku miluyalu mu kifumu ki nsi mifweni kubwelu tangu um pilamweka tangu kuna nzo minsiku ti ysa manisa ko kufyongonina muna makuma sambanu mabilumbu.

8. Mipodi ko kufyongonina muntangu yoyawu muna lukutukunu muna nsiku fumu nsi munsiku wukambu kadidila wuneni wubamanga kuna nzo misiku vo wumana tangu ykuwusadila.

IVINGA IV

LUFYATU, KUYIKUNDUBULA VANA KIBWANGU

Isona 127

(Kwikusulu nkanu)

1. Fumu nsi kasiko ti nandi kito ntwala mumaneni manvangama muna tangu ykadi vantwala bisalu bisi to dyakumonikina ti bansekidi bwezi voti mansweki makisi nsi, minkanu minsikuku muna kubu minsiku mi nsi.
2. Kutula mutu mubuloku fweni ku nkudubula vana kikumu ki kifumu ki kadi moku manga kubentikisa kukukila kumbu nkaka kikumu kikifumu.
3. Mu bibila bikambu zabakana ay mukusala kisalu kyandi, fumu nsifweni kwetambula vantwala nzo lufundusu, minvu mitanu bukamanisini lutumu lwandi.

Isona 128

(Ku ykundubula vakifumu kipolitica fumu nsi)

1. Vakumonika nvusa, bisombolo bikambu kikununu mubukundi bu nzo minsiku, ay fumu nsi fweni kwandi mutinutinu kuykundubula vaki fumu kyandi, muku fila sangu kuna nzo minsiku muluzabukusu lu nzo lufundusu.
2. Fumu nsi kuykundubula vakimu, muna ntanda talu ymbusa Imanisa ti kuvavula nzo minsiku mi nsi ay kutumisa sisini lubyalu mutangu ykambu fwana ay yawu yfweni kuvangu mutangu y lunana lubimbu.
3. Fumu nsi ñmonisa kundubulwandi mina nzila minsiku i Isona ntata- mana vaana mukusala mavanga mafweni mukuvangama nate wu nkaka ka nkunduku vana kimu ki fumu nsi muna sisini.
4. Ku ykundubulu vakikumumu ki fumu nsi kintwalanga nbay mambu buka madi muna Isona 116.º yi buku minsiku ay mwawu mufweni kuvanga kutatula kundubukulu muna Isona y nlakana.

Isona 129

(Ku Kundubula Fumu Nsivakikumu)

1. Fumu nsi fweni kwandi ku kundubila vakikumu mupila yiyi:
  - a)- Mu nkanu wuku subisa nsi ay kusekila bwezi nsi;
  - b)- Mu nkanu wu kufututa, kusweka;
  - c)- Mukimbefu ki ntu, muna moa ti kasabefwano ko kusala;
  - d)- Muka mbutukulu y nsinkaka;
  - e)- Mu minkanu minsusula batu, mipasi beni buka bobwidid muna nsiku nsi.
2. Fumu nsi fweni kwandi ku kundubulu vakikumu, vukikidi nkanu wu kukambu kinzika minsiku midi muna kubu:
  - a)- Luyalu lu nsi ysyadila mu nswa;
  - b)- Ku keba nsi;
  - c)- Kuvanga minsiku misalulu biswizi.
3. Matedi to kwidi nzo lufundusu kuzaba kukana bi bila bintubulu muna ntanda a), b), ai e) muna ndilu ntanda wu n.º 1 widi muna Isona wu vangama mkwidi fumu nsi.
4. Matedi to kwidinzoo lufundusu kuzaba kuvasa, minkanda wu ku kundubudila fumu nsi widi muna mintanda c) ai d) ntanda wu teti n.º 1 au n.º 2 um nsiku wu Isona.
5. Nkinza wuku zabikisa bibila ay ku kundubula fumu nsi wu ntubila um talu y mbusa kulandakana wu nkaka:
  - a)- Tonunu kuzabikisa yfweni mukuba dyambu di nzo minsiku;
  - b)- Dikani ditonunu kuzabikisa, ay kumonisa kwidi kibuku kimnvwala kuna nzo minsiku muku sala;
  - c)- Kukwamilisa, kukikininu kwidi mbay minvwala kuka talu y 2/3 yzinvwala badi vana kisalu, ay dyodyo kufila nzabukusu vo ndidulu kwidi nzo lufundusu muna nsiku boso bwidid mun abuku.
6. Ntindu mambu bemama madi swakula pila nkaka pila nkaka dyambu di midi ay mifwenimukuba mizabukusu, kudedikisa tangu y kama ay makumwadi mabi lumbu kutona va wu tambudila nate ndindulu.

Isona 130
(Bi bwangu)

1. Vakuba nkinza bibwangu muna kikumu ki fumu nsi kulandakana amama:
  - a)- Ku myanga kifumu muna Isona 116.º;
  - b)- Lufwa;
  - c)- Ku kundubulu;
  - d)- Ku kambu ba kilunzi kimboti moku sala;
  - e)- Kумыanga mingalu.
2. Vakibwangu ki ñmokinanga ay yzambukulwanga kuna nzo lufundusu muna nzila minsiku mi nsi.

Isona 131
(Kilandi kifumu nsi)

1. Kilandi kifumu nsi kiswisi kimbwelanga nkudama kwidi fumu nsi muku vanga bisalu biluyalu.
2. Nsolwanga kilandi kifumu nsi mutu wu mwadi muna nkanda mukukila sisini lubyalu, muna dibundu di politica, dingumba dinlutwa kuvotu mutangu sisini lubyalu ivangama boso bwidid muna talu 143.º muna buku minsiku.
3. Kilandi kifumu nsi nvingininanga fumu nsi ti nandi basikidi wedi muna zi nsi zizenza mutangu kankambu baka buku vangila kisalu ay matedi muna lutumu, muna ñmonati kasi ko buku vangila divimba mutangu ykufi, kumanina kwidi nandi kutambula bingulu bifumu nsi yeku vanga kisalu bufweni.
4. Mankwiskuswanga kwidi kiandi kifumu nsi amama masonama muna nzila ay mintanda; 110.º; 111.º; 113.º; 114.º; 115.º; 116.º; 127.º; 129.º; 130.º; 132.º; ai 137.º; widi muna nsiku nsi wi sangu y nvanga muna Isona 116.º, kvingisa um nkanda wu sonama ay wu ku fila kwidi fumu nsi.

Isona 132
(Kulingisa fumu ci)

1. Buna mona ti kibwangu. vana kikumu ki fumu nsi wusolu kantambula makafwenikusadila, vanbanga kwa ti kilandi ki fumu nsi kusala kislu beni nate kusuka lutumu ay mbanunu lutumu ay mamoso muku kinzika lutumu lukifumu mukukambua vavula kyosu ko.

2. [Kuvunzikisa].
3. Buna va mba ti fumu nsi, kilandi kyandi ti basyedi ko buku sadila, fumu nzo minsiku fweni kubonga bingalu bi fumu nsi mukisalu ya juvanga kisalu kineni kanu kifweni kuvangwa kwidi fumu nsi nate vanda banvangeso sisini nkaka ylubyalu muna tangu y kama makumwadi mabilumbu kutona vaneni va fumu nsi kankambu bwe sala.
4. Buna va mba ti fumu nsi wu solu anva ka kunduku vana kikumu ki fumu nsi ka kati bebaka bukusadila, fweni kuvigununu kwidi kilandi kifumu ci kuatala mamoso masonga muna nsiku wulutumu fumu.
5. Buna va mbati baba bawadi fumu nsi ay kilandi kyandi muna basolulu anva ku kunduku vabikumu bakati bwebaka bukusadila matedi kwidi dibundu dipolitica, vo dingumba kusola vo kusonga wu nkaka widi dizina muna nkanda moku vinginina baneni basolu, vo nvwala muna nkanda moku maka vakikumu ki fumu nsi.
6. Matedi kuna nzo lufundusu kufyongonina mambu manvanga kukambu kinzika maneni masonama muna buku minsiku ay makembu myelakana um ntanda talu wu mbusa.

Isona 132-A

(Kuingisa kilandi kifumu nsi)

1. Mumatedi mambu ma bibwangu mukifumu ki kilandi kifumu nsi ku kambu baka buku sadila dyambu dyindulu muna nzila n.º 1 wi talu ymbusa, matedi kwidi dibundu di politica, vo dingumba di politica muna nkanda musolu kilandi kifumu nsi kutomba nvigi muna minvwala misolu kisi nsi muna nkanda moku ku kundama vakikumu, ku kuwa fumu nsiwidi vaki salu.
2. Buna vanba ti fumu ci, kilandi kyandi kasi ko buku sadila anva ka kunduku vana kukumu, matedi kwidi dimbundu di politica, dingumba kusola nawo fweni kivinginina muna nkanda wu mazina, minvwala basolu mukozi mweka mokuvinginina muna bankuwa fumu nsi wu solu.
3. Matedi nzo lufundusu ku fyongunina kibwangu mbi kinkambu tikisa ay kuingisa nswa wu ntanda talu.

Isona 133

(Nsi Zi nfumu zi Nsi zi nkulu)

1. Zi nfumu zi Nsi zi nkulu zi fweni cynzuku ai ba fweti ba um lingumba li nvani malonji ke nfumu nsi.
2. Mu nkinza wu nsi yoso kukinzika bingalu bi kifumu nsi, muna nzila minsiku mikadi nswa:
  - a)- Nzo kintinu;
  - b)- Maboyo ma fumu nsi;
  - c)- Dikalu di lusalusu;
  - d)- Batu balusalusu kintinu busungi;
  - e)- Minsiku minkaka.
3. Zi nzila zitangu muna nzila nsiku wu vanga fumu nsi ku kundubulu vakimu, um pukulu nkanu muna minsiku midu mubuku minsiku.

IVINGA V

BISWIZI NSADISI BI FUMU NSI

Isona 134

(Malongi mabisyelo)

1. Malongi mabisyelo kibwangu kinsadisanga fumu nsi kuludika ndudukulu nsi, ay kusungika mamoso muna nsi.
2. Malongi mabisyelo mantwaduswanga kwidi fumu nsi, ay bambundanga muna kilandi kifumu nsi, bisyelu, bilandi bi bisyelo.
3. Minsoniki miluyalu ay bilandi byawu bantumuswanga mokuba muluku-tunu lumalongi mabisyelu.
4. Kwidi malongi mabisyelo bazabikisi dinvimba muna:
  - a)- Ntindu ndudukulu ytumunu ay kuvangama;
  - b)- Mayndu ma nsiku wu fweni mukukota kuna nzo minsiku;
  - c)- Mavangamtwadusulu fumu nsi;
  - d)- Bisengu bisaluluay kubukulu nsi;
  - e)- Zisalulu zi fumu nsi zi nkinza, zi mboti muna minsiku mi nsi;
  - f)- Mikanunu mizkinzenza mifweni kuvyokila kwidi fumu nsi;
  - g)- Kuvanga minsiku minvanga zi nzila zisalulu lutumu lu fumu nsi;
  - h)- Mambu mankaka mafweni kutula ay kwindumunu kwidi fumu nsi.

5. Mpila lutumu, lumalongi makiswisi mankikununwanga kwidi fumu nsi.

Isona 135

(Malongi ma nsi)

1. Malongi ma nsi kinvuka fumu nsi kafweni kuvulanga.
2. Malongima nsi mantwaduswanga kwidi fumu nsi mukulandakana bubu:
  - a)- Kilandi kifumu nsi;
  - b)- Fumu nzo minsiku;
  - c)- [Kuvunzikisa];
  - d)- Nketi nsi;
  - e)- Zi fumu zikulu zi nsi kabasa bwiluka munkanu, vot bakundubulu vana kikumu;
  - f)- Zifumu zimabundu mandudukulu nsi, ay mangumba mankaka mazabikini kuna nzo minsiku mi nsi;
  - g)- Kumi mbuta nsi tanu basolo kwidi fumu nsi mutangu izabikini muna lutumu yeku kambu vunzikisa kuingisa woso kwandi muyoso kwa tangu.
3. Muna zi nzila makubukulu, fumu nsi fweni kwandi kutumisa makulutu bankaka bakaala muna lukutukunu lu malongi ma nsi.
4. Batu bakiywadi kimalongi ma nsi widi nswa wu nkakila mi nvuala mi nzo minsiku muna nzila minsiku mi buku nsi.
5. Pila lutumu lumalongi ma nsi makikununu kwidi fumu numa nswa fumu nsi.

Isona 136

(Malongi Mansimbanga nsi)

1. Malongi mansimbanga nsi, kiswisi kikuvulanga fumu nsi muna mamb makunatina nsi kuntwla muna mambu mandudukulu nsi, muna kukeba, kusimba ay kukubika ndyatulu, nsi lukunzu lumangolo malekema ay biswisi binkaka, bidyela di nsi, ay kusimba nsi vanvengi.
2. Malongi mansimbanga nsi kintwaduswanga kwidi fumu nsi moso bubu:
  - a)- Kilandi ki fumu nsi;
  - b)- Fumu nzo minsiku mi nsi;
  - c)- Fumu nzo lufundusu;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- d)- Fumu kibwangu ki lufundusu;
  - e)- Nketi nkulutu mu nsi;
  - f)- Bisyelu biluyalu ay bisyelo bansolwanga kwidi fumu nsi;
  - g)- Makulutu bankaka bansolwanga kwidi fumu nsi.
3. Kubukulu a salulu malongi ma nsimbabga nsi zidi zi nzila zinvangulwnga nswa wu fumu nsi.

IVINGA VI MAVANGA, KU KAMBU FWANAKANA AI NDABU IBI SYELO BILYALU AY BILANDI BI BISYELO

Isona 137.º

(Mavanga ma Bisyelo Biluyalu, ay Bisyelo)

Kisalu buvengi lutumu basolu kwidi fumu nsi, bisyelo biluyalu ay bilandi byawu banbasisanga nsiku nvimba muna nzila nswa wu nsabuswanga muna nka nsi wu kadika kilumbu.

Isona 138

(Ku kambu fwanakana)

1. Bikumu bi bisyelo biluyalu, bisyelo, minsoniki ay bilandi byawu muna ñmona ti kasa fwanakana ko mu lutumu lu nvuala muna kisalu ki kansalanga um nfundisi kuna nzo kiswisi ki nsi.
2. Bifumu bi ministro miluyalu, minsoniki ai bilandi, basafwana ko kuba muna lutumu lunvuala nvanga kisalu pila yiyi:
  - a)- Bisalu bi nfutwanga um kyoso kiswizi kiluyalu vo ki kembu kiluyalu, kuvengumbula to bikulongisa, bifyongonunu ai kubukulu;
  - b)- Pangulu kisalu vana ntwala lutumu ludi bweti kukeba voti kyoso kifumu mun nzingulu baboso, lufulukutu ai binka binka kulandakana minvutu milufulukutu;
  - c)- Mukuvanga yoso kwa fisu.

Isona 139

(Ku kwikusu muna politica)

kilandi ki fumu nsi, ministro miluyalu ai bankaka muna biswizi, vantwala fumu nsi.

Isona 140
(Kutambudila mu nkanu)

1. Bisyelo biluyalu, minsoniki miluyalu ai bilandi byawu bafweni kutambudila vantwala nzo lufundusu mu bi biba vengi kuba kwa vakisalu voti nkambu sala.
2. Bisiyelo biluyalu, minsoniki miluyalu ay bilandi byawu bafweni kandi kwenda mubuloku buna ñmonati bavuki nkanu wubavanga kunatu mubuloku ay kukala tangu ynvoyoka mi nvu myodi mweni ti babwilukidi vaba vukidi nkanu beni.

CAPITULU III
LUTUMU LU NZO MINSIKU

IVINGA I
KUFWYKA KUSOLA YEKUBYEKA

Isona 141
(Kukubika)

1. Nzo minsiku yawu nzo mhangi kisi nsi.
2. Nzo minsiku mi nsi nzo yvangimina mokuba nhangi kwidi basi nsi ngola baboso banmonisanga mayndu ma nsi isyadila, batu badi mangolu maluyalu lu ntinu.

Isona 142
(Dingumba)

Nzo minsiku yvangama kwidi mi nvuala, misolu muna sisini muna zi nzila zi minsiku mi nsi.

Isona 143
(Pangulu sisini)

1. Minvuala bansolwanga muna nzila ynzabikisa solulu nza nvimba, isyadila,ypila mweka, ykinsweki, mu tangu tangu kwidi bsi nsi badi kuvyoka kumi nana di mi nvu bakala mumu nsi v muna zi nsi zinzenza.
2. Mi nvuala minsolulwanga boso Isonabulu muna nzila yzaIsonasu, ykuIsona mo lutumu lu mi nvu mitanu muna minsiku mi nsi.

Isona 144
(Tokongongo luvotu)

1. Mi nvuala minsolwanga muna mabweti masolulu mukuba tokongo iluslulu ai konzo ytangu um mbanza.
2. Mo kusola mi nvuala muna mabweti masolulu fweni kulandakana abubu:
  - a)- Talu y kama ay makuma tatu ma mi nvuala kusolu mu nsi yayoso dinzabukusu um bobo ti talu yma voto itangu ai ikikununu mu nsi ai muna zi nsi zinzenza;
  - b)- Talu ymi nvuala mitanu mi nsolwanga mu kadikadi mbanza mudyodyo dinvanga solulu mu tokongo mbanza.

Isona 145
(Bakambu tangwa ai bakambu tikuswa)

1. Basi ko batngu mi nvuala ai basi nsi:
  - a)- Baneni bakota buloku mutngu y nvyoka mi nvu mitatu;
  - b)- Baneni ba kibika baveka lutumu lwau lu nvuala;
  - c)- Baneni bakasa fwana ko ku kukila kikumu.
2. Basa tikusu ko ku kukila ki kumu ki nvuala wu nzo minsiku mutangu kadi vakisalu:
  - a)- Minzonzi milufundusu ai kibwangu ki bisalu bilu bi nsi um mambu mamoso;
  - b)- Minzonzi mikibwangu kilufundusu, kibwangu lufundusu ki zimbongo;
  - c)- Kotukwana lufundusu ai kotukwana kinlandi;
  - d)- Batu ai biswisi bibikulutu bilutumu, bi sisini lubyalu;
  - e)- Masodo ai bankaka badi muna mangolo malekama.
3. Zimbuta zi nsi badi mbuntukulu nsi ngola to bantangwanga muna vanvyoka sambwadi dimi nvu kutona muna kilumbu kikabakila yawu.

Isona 146
(Nkukidi sisini)

1. Sonomunu fweni kukambusu kwidi mabundu ma politica um dimweka dimweka voti muna mangumba madi muna nkanda mwidi zimbuta zi nsi zyazyoso bakambu mudibundu vo dingumba di politica mamoso muna nsiku nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Sonomunu ifweni kuvangimina muna kusonika nkanda wumba bivevi bitanu votibivevi bitanu ai kama tanu muna muma muba solulu, mu nsi votinvandi kama tanu voti kama tanu ai makuma tanu mukadikadika mbanza.

IVINGA II KEBULU NVWALA MBUTA NSI

Isona 147 (Ntindu Lutumu)

Minvuala badi zimbangi zi basi nsi baboso, ai kwisi ko ti to muna mabweti mabasolulu ai kwidi ubasola.

Isona 148 (Tononu kisalu kilutumu)

1. Lutumu lunvuala luntananga vana mbakunu vakikumu ai pangulu lukutukunu luteti lutungulu kuna nzo minsiku bu sisini lubyalu ymeni ku vioka, yekulandidila mukukambu lenza mbanunu ywuneni manisi kisalu.
2. Ku wesa bibwangu kuna nzo minsiku abobo kukwimina kusala, kivingisa, kubika kikumu ai kubwe bika lutumu bidi biima bidi muna nsiku nsi.

Isona 149 (Kukambu kwelakana)

1. Lutumu lu nvuala ti lwisi ko luyelakana ai lutumu lukisalu kikansala:
  - a)- Fumu ai kilandi kyandi mu nsi;
  - b)- Zi ministro, bilandi bi ministro, minsoniki biluyalu;
  - c)- Nvwala nsi;
  - d)- Kotukwana ylulufundusu muna kitafi ki nsi;
  - e)- Kotukwana ymalongi malufundusu;kilandi kyandi;
  - f)- Batu banvanga dingumba dikitwadi kimalongi malufundusu kuna kitinu ki nsi;
  - g)- Ntumu luyalu lu mbanza kilandi kyandi ay bankaka badi badi bifumu bikilutulu kilutmu lu nsenji kuna bwala mulu yalu;
  - h)- Bikulutu biluyalu, bintwala muna maala;
  - i)- Batu badi vantwala biswizi bi lutumu ay banfyonguninanga biswizi bikisi nsi, binvuka bi nsi ay mabundu kisi nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Lutumunu lu nwwala pilamweka pe luyelukuswanga ko:
  - a)- pangulu kosalu ki kisi nsi kinfutwanga muna biswizi bikikulutu ki nsi mukutwaminina kwidi luyalu;
  - b)- Kusala mubikumu bilutumu lu nsi woso kwa muntu widi kingalu muluzingu lu nsi, ay nzingulu, mulufulukutu ay biswizi binkaka binvana kyuka kwidi nsij;
  - c)- Kosalu kikalalu muna nzila minsiku mikikalalu kibiswizi bizi nsi zinzenza bivunka bi zi zinkaka;
  - d)- Mukuba vantwala bisalu binvanga kukambu sala bobti kosalu kyaku, muna kalulu, pangulu kosalu kuna nzo minsiku mi nzo kinzonzi, badi bifumu, muna bundu mandudukulu voti bifumu binkaka bizakini kuna nzo minsiku mi nsi;
  - e)- Mayndu makukambu zabikisa dyambu di mbi kankambu tangulu muna tangu ysisini lubyalu;
  - f)- Mukusala muna zi nzila zisalulu muna nsiku nsi zabikini muna mayndu manvwala mukusalu.
3. Kusala vo pangulu bisalu muna bifumu bay bingalu bizabukunu muna Isona wawu nkinza wuku twadisila kundukulu nwwala vakikumu.

Isona 150 (Kukebu)

1. Minvwala baza fwana ko kutambundila munvukulu nkanu vo kibila muluvotu, ai mayndu manmosa muna lukutukunu lumangumba mabisalu bi nzo minsiku ay kosalu kyawu.
2. Minvwala bapodi ko kubwilu vo kutulu mubuloku mukukambu tikusu kwidi nzo minsiku, voti mutangu yfweni kusalulu bobo dingumba fweni kuzaba kukaba bwidi nkanu wuneni wu vukulu ay buloku bwandi bu minvu myodi.
3. Vaku zibuka nzila ylufyongununu kwidi nwwala vukidi, nkanu ay bakunkwikisila muna nkanda wunzabikisa voti kumbaka vana vakanvukila nkanu beni wukukotila mubuloku bu kufyoka minvu myodi dingumba di minvwala bafweni kuvanga kukusulu ykumbotula bingalu bikifumu, kukubika nkanda wu mamoso.

Isona 151

(Kuvunzikisa lutumu ay kivingisa mutangu ukufi)

1. Lutumu lu nvwala lufweni kuvunzuku muna zi nzila buna mona ti:
  - a)- Kuba vantwala luzingu mulutumu lu mikumu bi nsi kubape ko nvwala moso bwidid muna nsiku;
  - b)- Kibenfu kinvyoka nate lunana lubilumbu;
  - c)- Kubasika mu nsi um tangu ynvvoka lunana lubilumbu;
  - d)- Nkanda wu nzabikisa mbalulu ay pyokulu muna kibila kivefweni kufundusulu nate buloku bu nvyoka minvu myodi.
2. Dyodyo dyakumonika muwosukwa nsamu, nvwala fweni kvingununu nate tangu yzengu muna ntanda talu n.º 2 um Isona 153.º wu buku nsi.

Isona 152

(Kumyanga vo kuzimbala lutumu)

1. Nvwala bikidi kikumu kyandi fweni kusonika.
2. Nvwala kumanga kubeba tambula lutumu nakuvanga mama:
  - a)- Badi babundana wuneni nkembu monika dizina mudyambu di kukambu tangama munaneni madi muna buku minsiku;
  - b)- Kuvyokisa bindwika bizengu muna nsiku;
  - c)- Kota muna dingumba di politica kubika dineni didi nkanda wu zabukunu;
  - d)- Wu kukuswa mukuvanga makembu kufwana, mayndu mama bi, kukambu kinzika ay kukeba mamoso makanu ay masonama, fweni kuzaba kizitu ki mnisku, mamoso momo matedi kwidi nzo minsiku;
  - e)- Kutomba zipwasa zidi muna mitanda mi c), d) ai e) muna n.º 1 muna Isona 153.º wi buku minsiku;
  - f)- Kwisi ko kikundu kimabu vingununwanga, kuna nzo minsiku.

Isona 153

(Kuingisidila)

1. Vadi vama vakuingisila nvwala muna mambu:
  - a)- M'bikulu lutumu;
  - b)- N'zimbusulu kikuku ki lutumu kikubukulu mu n'tanda uw mpileyi b) mu kisona kimwadi mu n'siku uw 152 uw n'kaka nsi;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- c)- M'fundusulu mu kibila ki divanga dibu mpuny, dilenda zengulu n'kanu mubuloko vyoka mimvú myodi;
  - d)- Nkambulu yi koko-yi-koko;
  - e)- Lufwa.
2. Enati luingusu lu Nkotokwanda, mpwasa beni yi podi kuvingununu, mu mpila yi m'botululu ay mpingusulu yi Nkotokwanda yi sobulu kwidi Kimvuka voti dingumba dibi m'vuka bavwidi kikuku beni ki lutumu.
  3. Moti mu ifwongo ci n'kanda ci cimvuka kayekimini mumekambu uwmvimba, busefwana vingisa ni uw m'velako.

Isona 154

(N'kaandu/n'kakunyu)

Zi nkotokwanda zi yonzukila mu kimvuka, basifwana ko:

- a)- Kuba m'vovi voti kutedimina kimbanzi lufundusu voti kuba suku di nzinzi kwidi luyalu, vengubula kwandi kakila kibuntu ay zola lulisuku muku yikakila;
- b)- Kubá ki n'siki pitu, m'lembiki ay m'vwala voti mutu uw pisuka bafuta m'bongo muna bela kinkoto muna kwendila manengo Luyalu voti batu bankaka mu n'swa uw baboso, enati wu tambula n'swá ke Kikulutu ki Kimvuka ki Nsi;
- c)- Kuba munkonga yi lufyelunu voti lufyezu lu m'bakulu byuma voti bisalu, bwelikila kintwadi voti mpyangu kwidi Luyalu ay batu ba n'kaka mu n'swá wu baboso, vengubula kwandi moti wu tambula uw sikiku mu lutumu;
- d)- Uba mu nkonga iy nsamununu nsangu iy lungoso.

IVINGA III

DIKONGA AY NSALULU

Isona 155

(Dingumba dinkati)

Dingumba ay nsadulu yi nkati voti nsadulu yi vilama yi Kimvuka ki Kikulutu ki Nsi, bisudukusulu mu ntwadusulu yi n'kaku ay Lutumu lu Nsi lu ntangu beni.

Isona 156

(Dikonga voti Kimvuka kikadidila)

1. Dingumba di koko-yi-koko kyaw kinama ki kimvuka ki Nsi ki n'sadila:
  - a)- Manga sadila mu ntangu yi vangila bisalu bi lusinzuku;
  - b)- Tonina va n'zitimina lusinzuku lu n'swá ay va n'tonina lusinzuku lu n'swá uw mona;
  - c)- Mu mambu mankaka masudingini mu Kimvuka ki Nsi ay lutumu lu nsi.
- 2- Dingumba dikadilila dyeta twalusu kwidi Mfumu Kimvuka ki Nsi mu kintwali ki bananga muna nkumbu-nkumbu:
  - a)- Mfumu yi Kimvuka ki Nsi;
  - b)- Minsoniki myoso va kibwangu ki sonikina mambu voti kibwangu ki vangila bisalu;
  - c)- Mfumu yi dikonga voti mangumba voti makabu ma sikalala voti makadidila;
  - d)- Mfumu yi mangumba voti dikonga di basikalala mu kusalu;
  - e)- N'twadisi malongi mu dingumba dibisalu;
  - f)- Mfumu yi dikonga dibakyeto mu mambu ma nkoto Nsi;
  - g)- Kumi nkotokwanda wadi mu bikundu.
3. Dingumba di sikalala di yekimini muna:
  - a)- Sadila mubu mpeve yi Kimvuka ki Nsi, muna twadisa zi nkotokwanda;
  - b)- Kukubika n'zibudulu minkumbidika wu minkadulu mi minswá;
  - c)- Kuvangisa minkadulu mikambu kubuku kwidi Kimvuka ki Nsi, buyngi baka fyongunina mambu ma n'tinu voti ma nzaki-zaki;
  - d)- Kulandakana lukutukunu voti ludengunu lu dingumba di bisalu bisonga, bilenda bá voti mangu bá ay minluliki mambu ma lufyongununu mu ntangu yi kambufwana mu bisalu bi Kimvuka ki Nsi.
4. Dingumba di sikalala difweti kadidila mu bikuku, mu nzitukulu n'swá, adé mu ntononu lukutukunu lu mona lu Kimvuka ki n'sobulu.

Isona 157

(Minkumbidika mi nkubukulu minsiku)

1. Mpangulu minsiku voti nkubukulu minsiku, mi n'kubukulu mu minkakalulu mitanu voti mimvu mitanu muna ludika mambu ma nkoto nsi voti fyabasana muna mambu ma nsi.
2. Kadika n'kadulu voti kibuku ki n'kalulu uw vangila ay kubikila minsiku, wu tonina mu kilumbu ki kumi ki n'tanu, mu ngonda yi Kuvula ku N'nuni (15 de Outubro), mu n'kumbidika mvú mweka, vangi mu zimpundulu zi sikikulu mu lutumu lu Kimvuka ki Lutumu lu Nsi.
3. Minkalulu mi vangila minsiku muna bunda zinkutakani zisobulu ay zi mangu sobulu, zifweti bela bwingi banzimina nkumusunu bisalu.

Isona 158

(Dingumba di bisalu)

Kikulutu ki minsiku mi nsi ki kilenda vangila zinkutukunu, kutonina m'vwala mweka adé m'vwala tanu, bana badi bakubuku mu kisalu.

Isona 159

(Ntabusulu minkanu)

Ntabusulu minkanu mu Kimvuka ki Nsi, yinsobudulungu beni kuydi ntalu yi lutidi yi zinkotkwanda badi vakimweka mu bisalu, evo ti n'kaku nsi ay lutumu bakubikidi minkaka mi minsiku.

IVINGA IV

KIBAKALA

Isona 160

(Kibakala ki nkonga)

M'bundulu ntulu kuydi Kimvuka ki Minsiku mi Nsi, mu m'bonusunu kimfumu kuna nkati dingumba:

- a)- Kuvanga n'swá mu nkati dingumba dyaku;
- b)- Kusobula zinkotkwanda zyoso zidi kimbangi, Mfumwaw, bilangi bi mfumu ay minsoniki mi mambu;
- c)- Kukubika dingumba dikadidila, dikonga di bisalu bisonga, kimvuka kilenda ba voti mangu ba ay bimvuka binkongudila nkundudulu mambu ma nkoto nsi;

d)- Kusadila mubu mfumu bikuku binkaka bi lutumu, ay mu nkubukulu mambu ma nkoto nsi.

Isona 161

(Kibakala voti m'bundulu ntulu ay nkubukulu minsiku)

M'bundulu ntulu kuydi Kimvuka ki Minsiku mi Nsi, mu n'dudukulu nsi ay nkubukulu minsiku:

- a)- Kuvitika m'badudulu n'kaka nsi, mu n'lilu wu kimbangi ki n'kaka nsi;
- b)- Kuvitika zintumu voti minswa mu bisalu byoso, vengubula minkaka mi nsi, bavunzika kuydi Mfumu Nsi;
- c)- Kuzabikisa kuydi Mfumu Nsi mpeno n'swa nkumbukulu minsiku, kuvyokisila meso, buyngi kubaka visa kivisa n'gwadi voti kubalula zintumu zinkubukulu minsiku mi yedikini kuydi Mfumu Nsi, mu zintumu zi lutumu voti n'swa;
- d)- Kuvyokisila meso buyngi baka balula n'swa voti kumanga zintumu zi nkubukulu minsiku voti kumanga zintumu zi n'kubukulu minsiku mi Mfumu Nsi mi mangu kana m'boyo ntangu;
- e)- Kuvyokisila n'lembo kifwongo ki lubongo ki ntwadusulu nsi;
- f)- Kusikika ay kubalula luvasu lu nsi yoso, lusudikini mu n'kaka nsi ay lutumu;
- g)- Kulemvukila voti n'lemvo wu koko-iy-koko;
- h)- Kudwesanga n'sangu yi Mfumu Nsi muna mana mantadila n'sadulu yi kinzaki-n'zangi;
- i)- Kudwesanga n'sangu iy Mfumu Nsi muna mana mantadila m'vita voti n'dembama/malembe;
- j)- Kuvitisa kuydi Mfumu Nsi dyindu di luwiluku lu mayindu ma nsi ka yoso;
- k)- Kuvyokisila n'lembo muku balula ay m'belo kintwadi ky bisalu, ki n'swa, ki lutumu ay mankaka malenda ma lenda monisa kibakala ki nkubukulu minsiku, m'belu kitwadi ki n'toto Ngola ay mangumba ma zi nsi ka zyoso, m'balululu minlilu min nsi, lukakulu lu nsi ay mantadila masodi;
- l)- Kuvyokisila m'lembo mu m'botukulu ludedukusu lu kintwadi, kintwadi, ludedukusu ay nsadulu zinkaka mu n'za kayoso;

- m)- Kukumisa dyindu diku songa n'zala ay kukundubula va kikuku Mfumu Nsi, muna kukinzika minsiku 127.º ay 129.º mintwadisa n'kaka nsi;
n)- Kusadila mu bikuku binkaka bina n'kaka nsi ay lutumu kaku yekika.

Isona 162

(M'bundulu ntulu ay lufyongununu)

1. Kimvuka ki lukutanganu lu nsi, kifweti fyongunina:
  - a)- Ntumbumunu n'kaka nsi ay ntwadusulu iy m'bote lutumu lu nsi;
  - b)- Kutambula ay kukongudila kiswekulu ki m'bongo ki luyalu ai bisuysu binkaka bi nsi bina lutumu kankuykisila, bina bipodi landukunu mu n'kanda nsangu ay ntadulu iy Kibundu kibangu kongudila buyvi, mukitwadi ki baboso bavuydi n'kinza wu kongudila voti kusosa zinsadulu, mu n'lilu lutumu;
  - c)- Kukongudila ay kufindana mpaka muna kwamikisa diyndu di vanga m'vita wu ntinu-ntinu, mu n'zingila batu;
  - d)- Kuvana n'swa Kintinu ki Luyalu buyngi kadeva ay kadevisanga m'bongo ay mankaka mantalila ludevusu, muna kuvengubula mapodi mangu twadisa masakuba, kuzonga, kufwanikisa ntalu ay mintula Kintinu ki Luyalu kapodi devila kadika m'vu, mu diyndu dikuyyokisila n'lembo, Kifwongo ki lubongo kilenda sadulu kuydi Luyalu;
  - e)- Kukongudila, enati podi manga bevitika voti kubalula, zintumu zi lutumu lu Mfumu Nsi kavyokisila n'lembo muna n'swa katambula;
  - f)- Kutambula ay kuvyokisila meso mu ntangu zifweni minkanda mi nsudukusulu nsamu mifumini kuydi ono widi vakikundu ki lutumu, ntalu ki zimbongo ki n'salulu mu n'kumbidika ngonda tatu;
  - g)- Kukuwanga ay kukuvulanga bisyelo bi Luyalu, bisyelo bi Ntinu ay zinguvulu evo mintinu mi mazungu mazi nsi, buna Mfumu Nsi kantombila muna fubikisa makany ma ki nsaki-nsaki;
  - h)- Kuvitika voti kusinsa nkubukulu yi bini bi mangumba bi n'dudukulu mambu ma nkoto nsi, bangu vanga lufyefye muna minsamu mi mpika mu mpila mimvyoka mu minsungi mi nsi, kudwesa kuydi Mfumu Nsi ay ke bananga muna nkumbu-nkumbu ba Kisuysu ki Lufundunsu.
2. Mpangulu bunketi ay lufyefye mana tume koluka kumbusa, mana madi mu kisona ki m'busa, masi ma Kimvuka ki Lukutukunu ko, buyngi

KINKANDA NSÍ ANGOLA

babaka songa n'zala Kikulutu ki Nsi ko, ni maku twadisa masakuba mu n'kumbidika mpangulu bisalu.

3. Lufyefye voti lufyongununu lu Kimvuka ki Lukutukunu lu Nsi kiyeki-mini mu Kikulutu ki Nsi, kifweti sadila mu lutumu lu ntangu yi badi mu lutumu.
4. Mana madi kumbusa voti mu kisona ki m'busa, malendi vuzikisako mpyokosolo meso mu kifwongo ki lubongo ki n'gudi ki Luyalu ay madi mu n'kanda minsamu, buyngi baka sadila ntalu lubongo lu Luyalu, kiveno n'swa kuydi N'kaka nsi ay Lutumu voti N'swa.

Isona 163

(M'bundulu ntulu mu mangumba mankaka ma zingungu)

1. Ke mangumba mankaka, Kimvuka ki Lukutuku lu Nsi kafweti:
  - a)- Kusobula mimfundisi mi nzó n'gudi iy lufundusu mu n'lilu uw n'kaka nsi;
  - b)- Kusobula zinkotokwanda zi bunzonzi bu malongi ku nzó lufundusu ay kibwangu ki bisalu bi nsi;
  - c)- Kusobula nkotukwanda yi malongi ma lufundusu ay kilanzi kyandi;
  - d)- Kusobula bitwany mu mangumba ma n'tadila kisavu kiluvoto, mu n'lilu lutumu;
  - e)- Kusobula bitwany bi mangumba mankaka bi m'venu n'swa kuydi Kimvuka ki Kikulutu ki Lutumu lu Nsi.
2. Kimvuka ki Kikulutu ki Nsi, kafweti tambula kuydi Mfumu zinkotukwanda zi lufundusu, Mfumu nzó n'gudi yi m'bongo (BNA), Mfumu zinkotukwanda zi malongi ma lufundusu ay dingumba di bantadila kisavu kiluvoto mu nsi ay n'kanda minsamu mi bisalu bi kadika m'vu, mu n'lilu lutumu.

Isona 164

(N'kadu voti mpengubukulu yi songa yi m'bundulu ntulu mu nkubukulu minsiku)

Kimvuka ki Kikulutu ki Nsi, kifweti vanga n'swa uw kinsweki wu songa muku kongudila mambu ma:

- a)- M'bakulu, n'zimbusulu ay mputukulu m'bakulu n'kanda uwbu m'buta nsi;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- b)- Minswa, kimpwanza ay kibakala kingudi kuydi zimbuta zi nsi;
- c)- Lufyetukusu ay minlilu mi n'swa, kimpwanza ay kibakala kuydi zimbuta zi nsi;
- d)- Luvoto ay n'kaka dingumba di bananga muna nkumbu-nkumbu ba nkonga yi kikulutu ki n'nanga nsi, lutumu lu nsi ay lu nkonga zi n'kaka zi n'kaka nsi, mu n'lilu wu n'kaka nsi ay wu lutumu;
- e)- Nkumpukulu mavanga, n'zengulu n'kanu ay bukebila nkebulu nsi, muna zimbakana monyo mpangulu yi mavanga;
- f)- Mpila nzuku-ludanganu mu dikonga ay bufweti salila lutulu lu nsi ay ntululu myoko zimbuta zi nsi ay nsalulu yi mfumu zi mala;
- g)- Mpila nzingulu yi kintwadi;
- h)- N'dulukulu zi nzo zi lufundusu ay buydidi minzoonzi mi lufundusu ay ba kisuyusu ki nsi;
- i)- Mpila zyoso dingumba kafweti kakika nsi;
- j)- Mpila zyoso zi dingumba, busalila ay lukinzu lu masodi ma Angola, masodi ma minkeba nsi ay bangu kudwesa mambu;
- k)- kMpila mpangulu zi m'vita, buzingila mu mazungu ay n'zingulu yi lutumu lu ntinu-ntinu;
- l)- Bimvuka, ntonono voti mfondulu (kufonda) ay bimvuka bi ndulukulu nsi (pulitika);
- m)- Mpila yi bilimbu bi nsi;
- n)- Mpila yi bilumbu bi vunda ay bilumbu bi minkembo mi nsi;
- o)- Luyalu ay (ki pudisu/ki mangolo) kibakala ki batu;
- p)- Lukupiku lu minlilu mu m'bú wu kizungu ki nsi, mu nkonzo zi lam-busu, mu nkozo zi vengubulu muna vanga lungoso ay mu mayowa makabululu nsi.

Isona 165

(Mpengubululu yi songa yi kibakala ki nkubukulu minsiku mi nsi)

1. Bitwany ba Kimvuka ki lukutanganu, n'swá badi muku sadila mukinsweki, enati batambudi nswá kuydi kintinu ki luyalu, mu mambu mampile yiyi:
  - a)- Ntonunu lutumu ay ntwalusulu bisalu, kufubikisa lukanukunu lu minlyasi bisalu, n'kaka wu dingumba di bisadi bi luyalu ay mbundulu ntulu yi kintinu ki busungi ki luyalu;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- b)*- Ntonunu yi n'kaka wu dingumba di bisuysu bi luyalu, ba bimvuka bi luyalu ay ba mangumba ma luyalu;
  - c)*- Lutumu lwoso lu n'dukusulu nzó (kulukisa=arrendar) muna mala ay mu mabwete;
  - d)*- Lutumu lwoso lu ntalu zimbongo zi baboso voti zi luyalu;
  - e)*- Ntonunu yi sadila zimbongo ay bulundila;
  - f)*- Ntonunu lutumu lwoso luku kubikila mpangulu bisalu mu nsi kayoso;
  - g)*- Lutumu lwoso lu busina/kikuta/bitwika ay bisiku bikusadila bikembo mu lukongulu lu boboso voti luyalu;
  - h)*- Lutumu lwoso lu dingumba di bisengo bintyamuna nsangu;
  - i)*- Ntonunu yi mpangulu kisalu kiku longisa, ki buvinya ay nkebulu voti lusikumusu lu batu;
  - j)*- Busadila zimbongo ay buku tudila zintalu ay bukebisila voti minsiku;
  - k)*- Ngupukulu bibwangu bi kyuku ki luyalu;
  - l)*- Ntonunu yi mpenu nswá wu sikila busina bubaka nsi n'toko ay muna vengubula bima bi luyalu;
  - m)*- Ngupukulu ay lutumu lu kikuta/bitwika bizabakana ke baboso;
  - n)*- Lutumu lwoso lu lindila n'swá ay mpokunuku mu m'bakulu yi baboso;
  - o)*- Mfwikulu yi mpaku ay mpangulu lufyongununu ke bitwany ba kintinu;
  - p)*- Ntonunu yoso yi tumina mu ntoto woso ay buku bongisila nsi;
  - q)*- Ntonunu yi mpila nkebulu nsi, nsikumusununu lizungu ay bizidu mu ntoto ay bisisu bi kinkulu;
  - r)*- Ntonunu yoso mu mpangulu yi mpeno n'swa ay ntambukulu bibwa bi n'toto;
  - s)*- Lutumu lwoso lu kisalu kibusodi;
  - t)*- Lutumu lwoso lu kacikila wuna wi vyatuka lutumu ay mavanga mambi mantwikila nsi ay nkubukulu divada.
2. Kimvuka ki lukutukunu ki kidi vandambu, kibakala ki kufwika mpangulu bisalu biku kubikila minsiku myoso mikambu mikubuku mu n'tanda wu m'busa, vengubula mi n'kaka mi nsi midi kwidi Mfumu Nsi.

IVINGA V
MPANGULU MINSIKU

Isona 166
(Mpila yi mavanga)

1. Kimvuka ki lukutukunu lu nsi wifula, mangolo mu mpangulu bisalu bi mbundulu ntulu, zintumu zi mbongosolo n'kaka nsi, Minkaka mi nsi mi mvana nswá nkubukulu minsiku ay buzitikila.
2. Mpangulu bisalu yi , mu ntangu mbundulu ntulu bisalu, yididi mu:
  - a)- Zintumu zi mbalululu n'kaka wu ntwalusu nsi, mavanga makubukulu mu n'tanda a) n'siku wu nkama, makumasambanu wu mweka (161.º) wu n'kaka nsi;
  - b)- Zintumu zi m'bongosolo, mavanga makubukulu mu n'tanda wu a) n'siku wu nkama ay makumasambanu (160.º) ay mu mintanda d), f), g) ai h) wu n'kaka nsi;
  - c)- Ntonunu zintumu, mavanga makubukulu mu mintanda i) ay j) mu n'siku wu 164º ay mu mintanda a), b), e), f), i), l), p), q) ai r) wu kisona kintete (n.º 1) mu n'siku wu 165.º, myakamyoso mi n'sundukila mu n'kaka n'si;
  - d)- Zintumu, mavanga mankaka madi mu kibila ki m'bundulu ntulu yi nkubukulu minsiku kwidi Kimvuka ki lukutanganu lu nsi ay wuna podi mangu kwiytula mu kibila kinkaka, mu nzila yi n'kaka nsi;
  - e)- Zintumu zi m'vana n'swa nkubukulu minsiku, mavanga makubukulu mu n'tanda c) mu n'siku wu 161.º;
  - f)- Nkangulu nkany, mavanga makubukulu mu mintanda b) ai c) mu n'siku wu 160.º, mu mintanda g), h), i), j), k), l) ai m) mu n'siku wu 161.º, mu mintanda b), c) ai.

Isona 167
(Ntonunu nkubukulu minsiku)

1. Dyindu di nkubukulu minsiku, dilendakwandi vangimina kwidi zinko-tukwanda, kwidi mangumba ma n'dudukulu mambu ma nkoto nsi ay ke Mfumu nsi.
2. Kiziki ki nkungu kidi kibakala kiku fundisa, bafwetikwaw kukundula mayindu mantadila n'dudukulu kisavu ki lufundusu, bufweti sadika kapita voti nkete ay buna babufweti sadila mu zi nzo zi lufundusu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Zi nkotokwanda ay nkonga yi ndulukulu mambu ma nkoto nsi, n'swa badi muna monisa mayindu ma lutumu lu nkubukulu minsiku.
4. Mfumu nsi, n'swa kadi muna monisa mayindu ma lutumu lu nkubukulu minsiku.
5. Zimbuta zi nsi badi mu mangumba ay mangumba madi masongu, malendakwandi kukundu makany ma ntonunu nkubukulu minsiku, ku Kimvuka ki lukutanganu lu nsi, mu n'lilu wu lutumu.
6. Mu mvu wu n'dyatusulu bisalu, mu lendi kundulu ko makany ay mayindu, makubwela voti kudekula kitalu ki lubongo mu kifwongo ki lubongo ki luyalu, kuvengubula kwandi, enati diyindu di n'kalulu wu kikulutu ki luyalu.

Isona 168

(N'tonunu yiku zinga kintwadi mu nsi)

1. N'tonunu yiku zinga mu kintwadi mu nsi, yi lendakwandi tonina mu dyindu di Mfumu nsi, n'kadu wu zi nkotokwanda zi n'gudi mu bisalu bi mangumba ma nkundudulu mambu ma nkoto nsi.
2. Zinkotokwanda ay mangumba ma n'dulukulu mambu ma nkoto nsi, baw badi n'swa muku kundula makany ma n'tonunu yiku zingila mu kintwadi mu nsi.
3. Bakandimina muku vanganga n'tonunu yiku zingila mu kintwadi mu minkaka mi nsi.

Isona 169

(Luvituku/Lusinzu)

1. Makany maku balula n'kaka nsi ay mayindu n'tonunu yiku zingila mukintwadi mu nsi, mamvyokusulungu n'lembo kwidi, kuvyoka n'kotukwanda wadi voti zitatatu zi sobulu, badi mu kikvuka ki lutumu lu nsi.
2. Makany ma zintumu zi lutumu ay zintumu zi ntonunu, zi mvyokusulungu n'lembo kwidi kitalu kiwombo ki zinkotukwanda basubulu badi mu bisalu.
3. Makany ma zintumu ay nkulukulu mambu, mamvyokusulungu n'lembo kwidi zinkotukwanda zyoso badi mu n'kalulu, enati ntalu yi bana basobulu, yi lutidi.

Isona 170

(Mpenu nswá wu nkubukulu minsiku)

1. Zintumu zi m'vana nswa nkubukulu minsiku, zifweti monisa nsundu, n'kinza, kuna zi n'kwenda ay ntangu zifweti zingulu.
2. Zintumu zi m'vana nswa nkubukulu minsiku, zise fwanu be salulu ko vyoka n'kumbidika wu mweka, muna mangakwandi kutwadisa masakuba vakymweka.

Mpeno nswa yi nkubukulu minsiku yi m'vyoka ntangu:

a)- N'tangu yaku vyoka;

b)- N'tangu yi ntwalusulu nsi ya vyoka ay n'kumbidika wu lutumu lu Mfumu nsi.

4. M'peno nswa wu nkubukulu minsiku bwonzikila kifwongo ki lubongo ki luyalu, yi m'vengubulu kwidi n'siku ay diyndu diku kongudila, mamoso mamvyokanga ntangu yiku kongudila mu m'vu mweka wowo wu bisalu.

Isona 171

(Lufyongununu lu n'dulukulu mambu ma nkoto nsi mu mambu ma nkubukulu minsiku mi kintinu ki luyalu)

1. Mpenu nswa wuku kubikila zintumu zi nkubukulu minsiku miku koyila Mfumu zi nsi, wulenda kwandi sundulu kwidi bangu kuludika mambu ma nkoto nsi, mu nswa wu (10) dikumi di zinkotukwanda basobulu mu kisalu mu n'kanda wu luzabukusu minkaka, zi ntumu ay minsiku mi mi ntwadusulu bisalu.
2. Mpyokusulu meso mu lutumu lukukoyila Mfumu zi nsi, lwi vangulungu mu nzitukulu kukengila voti mu m'badululu.
3. Ntombulu yi mpyokusulu meso mu lutumu lukukoyla Mfumu zi nsi, enati bayundudi mayindu, kimvuka ki lukutukunu ki nsi mu mpilandi yiso, kafweti kukengidila adé mu n'zabusulu lutulu kwidi nsi kayiso.
4. Luvyatuku mu n'tanda wu m'busa wu m'vyoka ntangu mu (45) maku-maná ma bilumbu, nikwandi m'bululu m'bembo yi kikulutu ki lukutukunu lu nsi.
5. Enati kikulutu ki kimvuka ki lutukunu ki nsi vyokisili m'lembo mu lukengulu lu n'swa wu luvoto lu Mfumu nsi, kimbanzi kyoso kilendi landulu ko tona va n'dyamukusunu yi n'zitukulu mu n'kanda nsangu

zi nsi, muna mangu be tyamuna nsamu momu n'kumbilika wu nku-bukulu minsiku.

6. Dyindu diku vyokisila meso n'swa wu nkubukulu minsiku mi luvoto lu Mfumu zi nsi wu n'tambula n'swa ay wu m'vyoka ntangu, enati kimvuka ki lukutanganu katubidi dyambu ko, muna bekotisa mambu mankaka, muna mangu be vutukila lutumu adé mun n'zitulu n'kumbidika wu nkubukulu minsiku mifweti sadulu, kumbusa minkubidika mitanu mi nkadulu.

Isona 172

(Lufyongununu lu n'dulukulu mambu ma nkoto nsi, lutumu lu nkubukulu minsiku mikambu lusikumusu mi kibumfumu nsi)

1. Mfumu nsi kafweti veka ku kikulutu ki kimvuka ki lukutanganu lu nsi, n'swa wu nkubukulu minsiku mi nkubukulu lukoyulu lu zi Mfumu zi nsi, kumbusa kumi libilumbu, bintonina mu lutangu, tona kilumbu kityamununu nsangu zi n'kanda nsangu wu nsi.
2. Mpyokusulu meso yibi bitwany bangu ludika mambu ma nkoto nsi, yi fweti vangimina mu lulindulu lu kumi dizi nkotukwanda, mu ntangu yi lutangu mu n'tanda wu mbusa, enati n'swa wu luvoto lukukoyla Mfumu nsi wamangu vitusu kwidi kimvuka ki lukutanganu lu nsi.
3. Mpyokusulu meso yi minswa mi nkubukulu minsiku mi luvoto lukambu lu sikumusu muna koya Mfumu zi nsi, wufweti balulu mu nswa wu n'dudukulu mambu ma nkoto nsi voti kwidi kimvuka ki lukutanganu.
4. Enati kimvuka ki lukutanganu bayisi n'swa wu nkubukulu minsiku mi luvoto lu Mfumu nsi yi kambu lusikumusu, n'kanda wu kimbangi wulendi be salulu ko, tonina mu n'tyamununu nsangu mu n'kanda nsangu zi nsi, muna mangu bezabikisa wo mu n'kumbidika wu nku-bukulu minsiku.
5. Mpangulu lufyongununu lu minswa mi nkubukulu minsiku mi kukoyila Mfumu zi nsi zi kambu lusikumusu mu dyindu di n'tanda wu kisina kimsabanu mu n'swa wume vyoka ku m'busa.

Isona 173

(Bi Bila Bi Fweti Salulu mu Ntinu)

1. Ludindulu lu Mfumu Nsi, lukumi dizinkotokwanda voti dyosoko dingumba di n'dudukulu mambu ma nkoto nsi ay ba bimvuka bi bangu

KINKANDA NSÍ ANGOLA

vanga kisalu kisonga, balenda kwaw dinda kukikulutu ki kimvuka ki lukutanganu lu nsi, mu nzaki-nzaki, bwingi bamokina dyosokwa dikany voti mayindu ma n'swa voti nkulukulu minsamu.

2. Kimvuka ki lukutanganu lu nsi, kilenda dinda kumi dizinkotokwanda voti kwidi dyosoko dingumba di n'dudukulu mambu ma nkoto nsi, muna kutá kimbangi kimokina mu nzaki-nzaki mambu ma nsi madi n'kinza.
3. Kinzaki-nzaki kya tambululu mun dyindu diku mokina dyokwa dyambu, Mfumu nsi luve kadi muku vana n'swa, muna mangu teka tedimina dikonga dyoso, bwingi bavana n'swa n'kadulu wi kinzaki-nzaki.

CAPITULU IV KIBAKALA KI LUFUNDUSU

IVINGA I NTONUNU MAMOSO

Isona 174 (Bisalu bi lufundusu)

1. Bibwangu bilufundusu bidi biziku bi nkungu bi kikulu ki n'nanga nsi muna kutwadisa nsi mubu lulama mu dizina di basi nsi.
2. Bibwangu bilufundusu, nswa badi muku vovika bitembo bimbi ai masakuba ma lendi monika mu nkonga zi basi nsi voti dingumba di batu, kumonisa kibakala ki kakila minswa ai minkinza misonga mikubuku, ntonunu yiku songilanga n'lembo ay kukakila ay kukandimina bana bantombanga kubundula nzingulu yi kintwadi.
3. Bananga boso baluyalu ay bakondolo mu luyalu, nswa badi muku vanga kintwadi na bibwangu bi lufundusu mu ntangu yaw yi bisalu, muna salila mun ntangu yi fwaningini mu minsamu mina balenda kuba tedila mu bibwangu bilufundusu.
4. Lutumu wu vana nswa ay wu vovika bitembo ay mpila yi mangu bela kibunfundisi mambu, na nkubumunu, budingumba, kibakala ay buvanga gila kisalu.
5. Bibwangu bilufundusu, bilendi mangu vanga ko lufundusu, mu kibila ki kambu m'futu voti zimbongo.

Isona 175

(Kimpwanza ki zinzo lufundusu)

Mu ntangu zi n'zengulu n'kanu, bibwangu bi lufundusu, kimpwanza badi ay kubika kibumwana n'kudi, muna sikilila mu n'kaka nsi ay lutumu lu nsi.

Isona 176

(Mpila mfundusulu)

1. Bibwangu bilufundusu binangama bi Ntoto Angola, bintonina, kibwangu kilufundusu ki ngudi, kibwangu ki lufundusu ki n'kaka nsi, kibwangu ki lufundusu ki kongudila zintalu, ay kibwangu kilufundusu kimasodi.
2. Mpila dingumba ay mpila nsadulu yi bibwangu bilufundusu:
  - a)- Mfundusulu yi mpika mweka yintumina kibwangu kingudi ki lufundusu, mu kintwadi ki bibwangu bi mpila mweka ay bibwangu binkaka bilufundusu;
  - b)- Mfundusulu yi kibusodi yididi vantwala kibwangu kilufundusu kimasodi mukitwadi bibwangu bilufundusu bimasodi byoso mu nsi kayoso.
3. Bulendakwandi bela lufundusu lubusungi, kukongudila ay yibudwany yikondolo yi luyalu, yididi vantwala kibwangu kilufundusu kingudi.
4. Bulendakwandi bela m'bonokono bibwangu bilufundusu binkongudila bisalu mu mbú.
5. Vasi ko nswa muna kuvanga bibwangu bilufundusu binsadila mu mpi-law, muna fundisanga bambundula minsiku.

Isona 177

(Nkangulu ngany)

1. Bibwangu bilufundusu bambundila ntulu muna sikimisa ay kongudila n'kaka nsi, zintumu ay minkaka minsadulu, kukakila n'swa ay minkinza mi ntwadisa zimbuta zi nsi ay bisuysu ay bankangila nkany n'swa mu mavanga maluzitu lu nsi.
2. Nzengulu n'kanu yi bibwangu bilufundusu yifweti kwikulu luzitu kwidi zimbuta zi nsi kazyoso ay bangu fundisa ay bitwany binkaka.
3. Lutumu lundedikisanga mpila n'zengulu n'kanu mu bibwangu bilufundusu, wumbedisanga bana bambundulanga n'siku ay wikusa bitwany bi nsi ba luyalu ay bakabisi baluyalu mu mavanga mambivusulwaw.

Isona 178

(Kibakala ki nsalulu ay zimbongo mu zi nzó zi lufundusu)

Bibwangu bilufundusu binzangila mu mpila nsaduluaw ay kifwongo kilubongo, vana lutumu kamvana n'zila yina bafweti bwedila myoko mu kosalu kilufundusu mu n'zila yiku kubikila m'futu.

Isona 179

(Minzoonzi)

1. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi kimpwanza badi muku vanga bisalu vay bafweti tumbimina n'kaka nsi ay lutumu lu nsi voti n'swa.
2. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi, balendi veku kunkonzo kaka ko, kukumususu ko, kukandikulu ko, vundusu ko voti kukuku (kubotula vakisalu), malendi bela toka mu n'kaka nsi ay wu lutumu lu nsi.
3. Mintabi n'kanu voti mimfundisi, basi ko n'swa mukikungika mu bisalu byaw, vay malendikwandi bela enati mu ntwadusulu yi lutumu.
4. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi balendi kotusu mubuloko, enati divanga beni dilenda zengulu n'kanu kuvyoka mimvú myodi, enati bambumbidi vakivanga nsamu mu divanga dikimpingu, dilenda zengulu n'kanu mu kitalu kivyoka mimvú myodi.
5. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi mu ntangu bansala, balendi vanga kosalu kinkaka ko ki luyalu voti kikambu kikambu ki luyalu, kinlongisi kubakwandi ay kimfyogunini malongi mantadila kosalu kilufundusu.
6. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi mu ntangu bansala, balendi kota ko mu bimbvuka bi n'dyasulu nsi voti mangumba mayekimini mu bimbvuka bi n'dyasulu nsi ay balendi vanga kosalu kimvela ko ki bimbvuka bi n'dyasulu nsi.
7. Ke mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi kunzabulu n'swa wu kintwadi mu bisuysu bibisalu, muna kubavengubula mu n'swa wu kangila nkany.
8. Mintabi n'kanu voti/evo mimfundisi, bafweti vangungu lufyongununu mu n'kumbilika bisalu kwidi kikulutu kiminzonzi mimalongi, mu ntangu yi bisalu ay mu n'kumbidika wu n'kandikila lutumu.
9. Mi fundisi mi fweti maka ci nfumu ba dukisa 70.

IVINGA II
NZÓ ZI LUFUNDUSU

Isona 180
(Kibakala ki nzó lufundusu)

1. Kibwangu kilufundusu kingudi kyaw kinkongudila mpangulu kisalu mu kintwadi.
2. Minzonzi mimalongi ba kibwangu kilufundusu kisonga, bansodulungu kwidi Mfumu nsi, mundindulu yi dingumba di kapita, mu mbanusunu nkubukulu minkanda mi bukapita, bukapita mu kisuisu ki nsi ay zinkotukwanda zisonga, mu n'lilu nsiku kanzengila.
3. Mfumu yi kibwangu kilufundusu kingudi ay kilanzi kyandi, bansobudulungu kwidi Mfumu nsi mun nkonga yi batatu basobudulu mu bwadi evo batatu, mu nkonga yi Minzonzi mi lufundusu mu ntangu yi bisalu.
4. Mfumu yi kibwangu kilufundusu kingudi ay kilanzi kyandi, bantumina mu n'kumbidika wu lutumu mu nsambwadi dimimvu mikubukulu kwidi lutumu.
5. Nkubukulu, dingumba, kibakala ay mpangulu bisalu mu kibwangu kilufundusu binsisukulungu kwidi lutumu voti n'swa.

Isona 181
(Nzó yimi n'kaka mi nsi)

1. Kibwangu ki lufundusu lu n'kaka nsi, n'swa kidi muna twadisa n'zen-gulu n'kanu muna tebukila monyo mambu mantadila luswembo mu n'lilu n'kaka ay lutumu.
2. Kibwangu kilufundusu ki kingudi, n'swa kidi muku:
  - a)- Kuvyokisila meso nkubukulu yi n'kaka nsi wu kadika n'tungulu ay mavanga mankaka maluyalu;
  - b)- Sumbu nkubukulu yi minsiku mi n'dukulu nsi yintona;
  - c)- Kubanzimina mamabu mankaka ma mfundusulu mu n'lilu n'kaka nsi;
  - d)- Kuvyokisila meso sumbu n'kaka nsi wu sadulu mu bibwangu bi lufundusu bimbayanga kusinza wosoko mpangulu yidi mu n'lilu n'kaka nsi;

- e)- Kuvyokisila meso sumbu n'kaka nsi wu makany ma bibwangu bi lufundusu buyngi basikika mpangulu yi n'kaka nsi wuna balinda mu n'kumbidika dyindu di mpangulu.
3. Kibwangu kilufundusu kimbela mu kumi na n'tabi n'kanu mweka bangu malongi, badidi mu nkonga yi n'kotukwanda ay bakapita voti nkete mu mpileyi:
- a)- Mintabi n'kanu miya, minsobulungu kwidi Mfumu nsi, mukintwadi ki Mfumu kibwangu kilufundusu;
- b)- Mintabi n'kanu miya minsobulungu kwidi kimvuka ki lukutanganu lu nsi mu mpyokolo ya n'kotukwanda wadi evo batatu basobulu mu kisalu, kufubikisa kilangi ki Mfumu kibwangu kilufundusu;
- c)- Mintabi n'kanu myodi minsobulungu kwidi kikulu kingudi ki malongi malufundusu;
- d)- N'tabi n'kanu mweka wu kubukungu mu lusobulu lu baboso mu dyindu di buzitubwandi, mu n'lilu wu n'kaka nsi.
4. Mintabi n'kanu bakibwangu kilufundusu, bansobudulungu mu n'kumbidika mweka wu nsambwadi dimimvu mi lutumu, wu lenda mangu bevutukila ay badi kimpwanza kikusadila, manga kuba kibunkoso voti kubanga kibu pelele-monika ay kimonisanga kibulebakani mu bibwangu binkaka bi lufundusu.

Isona 182

(Nkongwa yi bitwany ba n'kongudila zintalunga)

1. Kibwangu kilufundusu kizintalu, kyaw kiziku kingudi kiku fyongunina mubusonga zimbongo zi nsi ay mubu n'tabi n'kanu muna kulandila lutumu lwidi mu n'zila ya lufundusu.
2. Mfumu, Kilandi kimfumu ay mintabi n'kanu mimalongi mu kibwangu kilufundusu ki m'bongo, bansobudulungu kwidi Mfumu Nsi, kwidi zinkete voti bakapita ay bana basi ko kibu nkete voti kapita, mu n'kumbidika nsambwadi dimimvu mu lutumu lu mweka.
3. Buvnagulu, dingumba, m'buntulu ntulu ay busidila kukibwangu kilufundusu kizintalu, binkunzukulungu kwidi, evo mu n'lilu lutumu.

Isona 183

(Dingumba di lufundusu dibananga bamasodi)

1. Kibwangu kilufundusu kingudi kimasodi kyaw kiziku kingudi mu bibwangu byakabyoso bimasodi.
2. M'fundisi voti n'tabi n'kanu, kilandi kyandi ay minfundisi minkaka mimalongi ba kibwangu kilufundusu kimasodi, bansobudulungu kwidi Mfumu nsi na zinkete evo bakapita ba kibwangu kilufundusu kimasodi.
3. Mpangulu, dingumba, m'bundulu ntulu ay nsalulu yi kibwangu kingudi kimasodi, binsisukulungu mu lutumu.

Isona 184

(Dingumba dimi n'zabi lutumu n'zoonzi lufundusu)

1. Dingumba dimi n'zabi lutumu, dyau diziku dingudi dinkongudila ai dintwadisanga malongi kwidi bananga bakapita voti zinkete, buyngi dibaka ngumusunu mu:
  - a)- Kukongudila mpangulu bubote ksalu ay kuisimika dyindu disadila mulukinzu kwidi bakapita voti zinkete zi n'tadila ksalu kilufundusu;
  - b)- Kusobula mintabi-n'kanu mu kibwangu kilufundusu ki n'kaka nsi, mu n'lilu wu n'kaka ay lutumu;
  - c)- Kubyeka dingumba dinkakidi bisazi, lufyongununu lunkebusulu ay minketi mu bisalu bimfundusulu ay kufwika mayindu mankinza masonga ay makyedika;
  - d)- Kufwika lubyeku lu mimfundisi mimalongi ba kibwangu kingudi kilufundusu;
  - e)- Kubyeka, kutula, kuveka mu nkonzo zinkaka ay kukumisa minzonzi voti mintabi n'kanu ba kibwangu kilufundusu, mu n'lilu n'kaka ay lutumu;
  - f)- Kuvanga lusobulu lukibuntu kimutu bwingi baka sobula mimfundisi ba kibwangu kilufundusu kizintalu;
  - g)- Kukundula kwidi kikulu kilutumu dyindu di kifwongo kilubongo ay kutedimina kimbangi kibwangu kilufundusu mu kintwadi makany makumokina ay kukubika kifwongo kilubongo kingudi kiluyalu;
  - h)- Kukongudila nsadulu yi kifwongo kilubongo ki bibwangu bilufundusu mu kintwadi, mu n'lilu n'kaka nsi ay lutumu;
  - i)- Kuzaba busadila ay bisadi ba kibwangu kilufundusu mu kintwadi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Dingumba dingudi di bakapita voti zinkete zi lufundusu, dintwadusu-lungu kwidi Mfumu kibwangu kingudi ki lufundusu, kididi ay mimvovi:
  - a)- Nkotukwanda tatu basobulu kwidi Mfumu nsi, mu nkonga yi baboso, keti wumweka mubu kapita voti nkete wu lufundusu;
  - b)- Nkotukwanda tanu zisobulu kwidi kimvuka ki lukutanganu lu nsi;
  - c)- Kumi dimimfundisi basobulu kwidi baw-nabaw kwidi bakapita mu kimfundisi.
3. Zimfumu zimintabi n'kanu ba bibwangu bilufundusu bi n'kaka nsi, ba kizintalu ay ba kingudi kimasodi, bambwalakana vakimweka mu minkalulu mi dingumba dinkudi diminzonzi mi lufundusu, muna tula n'swa mubu kikuma ay manga kwimonisa mu n'swa wu luvotulu.
4. Nkumbidika wu lutumu lu bananga ba dingumba diminzonzi mi lufundusu, mi n'tubulu mu mintanda a), b) ai c) mu kisona ki mwadi (n.º 2) mu mimvu mitanu, mu mputukulu n'tula mweka, mu n'lilu lutumu.
5. Mimvovi mubu bananga ba dingumba dingudi di minzonzi mi lufundusu, bansadila mu kimpwanza batambula kwidi mimfundisi mi dingumba di n'gudi di lufundusu.

IVINGA III KISUYSU KI NSI

Isona 185

(Kibakala ki kisuysu Lusongo lu kisuysu)

1. Kibwangu ki ksalu ki nsi kyaw kintedimina kimbangi luyalu, kukakila n'kinza wu kintwadi ki nsi ay minkinza mi lutumu, kukumisa dyindu di kuzengila n'kanu ay mpila n'zengulu n'kanu, mu n'lilu wu lutumu, lu n'tonina mu.
2. Luve luku vangila bisalu Kibwangu ki ksalu ki nsi, kididi mu kimpila kyaw bavenu kibakala ay bunsukila ksalu kyaw.
3. Bakapita voti zinkete zi kibwangu ki ksalu ki nsi, nswa badi mu kebisila bulemvu mu n'lilu wu lutumu.

Isona 186

(M'bundulu ntulu)

Kibwangu ki ksalu ki nsi kyaw kintedimina kimbangi luyalu, kukakila n'kinza wu kintwadi ki nsi ay minkinza mi lutumu, kukumisa dyindu di

KINKANDA NSÍ ANGOLA

kuzengila n'kanu ay mpila n'zengulu n'kanu, mu n'lilu wu lutumu, lu n'tonina mu:

- a)- Kutedimina kimbangi luyalu mu bibwangu bilufundusu;
- b)- Kubwelanga n'kudamu kosalu ki fulundusu, kwidi bilezi ay kwidi bankondo ba va lufundusu;
- c)- Kukumisa kosalu ki lufundusu ay kuzenganga minkanu;
- d)- Kukakilanga minkinza mibaboso ay n'dyamukusunu;
- e)- Kukumisa n'zengulu n'kanu mu zimfundusu;
- f)- Kutwadisa nkubukulu minkanda mimavanga maminkanu, muna mangu ba kibumwana n'gudi mu lufyongununu ay m'baku yi zimbuta-zi-nsi kwidi Kapita, mu n'lilu lutumu.

Isona 187

(N'kaka dingumba)

1. Minsiku ay minkaka mikotila ay mpangulu kosalu kibu Kapita mu Kibwangu ki bisalu bi nsi, bimvangulungu mu lufyelumu lu kusobulu mpila nsadulu ay ntangu kadidi va kosalu, mu nilu wu lutumu.
2. M'bakunu va kikuku kibumfumu mu bibwangu bilufundusu bingudi, kimbelanga mukutela dyana bumpila bu Kapita mu kosalu kilufundusu, mu n'lilu wu lutumu ka n'zenga.
3. Bakapita voti zinkete zi kibwangu ki kosalu ki nsi, balendi fidusu nkonzo yinkaka ko muna kesadila, balendi kandukulu ko, balendi vundusu ko voti kuvengubulu ko mu yosoko mpila yi lenda monikina woso n'samu, muna vengubula toka mana masongu mu n'kanda ntwalusulu yibisalu byaw.
4. Bakapita voti zinkete zi kibwangu ki bisalu bi nsi, mayembo mamweka badi ay bakapita bamfundisanga, muna sadila ay ntwalusulu yi bisalu byaw ay mantadila mfutwaw mu kadi kikuku kibu mfumu kasobudulu.

Isona 188

(Bu kibakala)

Bakapita voti zinkete zi kibwangu ki bisalu bi nsi kalenda kotusu mu buloko enati fyabukulu nkubukulu mamonso mu n'samu kavingi wu lenda zengulu n'kanu kuvyoka mimvú myodi, enati bambumbidi vakivanga nsamu mu divanga dikimpingu, dilenda zengulu n'kanu.

Isona 189

(Kivwandu ki lukony lu nsi)

1. Kibwangu ki Zinkotukwanda ki ngudi ki nsi, dyaw dikonga di luyalu di n'tediminanga kimbangi luyalu, kutonina mu mantadila lufundusu, kukakisa kibuntu kibaboso voti nkonga batu, mpangulu bubote kisalu kilundusu ay kufyongunina bubote ntonunu kisalu kikukubika minsamu mimavanga ay bantadila nkotusulu ay m'basudulu mubuloko.
2. Kibwangu ki Zinkotukwanda ki ngudi ki nsi, kimpwanza kidi mu mpangulu bisalu ay musadila zimbongo, mu n'luli lutumu.
3. Kibwangu ki ngudi ki malongi ki bakapita mu bisalu bi nsi, kyaw diziku ki ngudi ki zinkotukwanda mu kibwangu ki masodi.
4. Nkotukwanda yi ngudi mu nsi ay bilandi byandi, bansobudulungu kwidi Mfumu nsi, mu dikany di Kibwangu ki ngudi ki malongi ki bakapita mu bisalu bi nsi, mu lutumu lu mimvu mitanu, balenda bevutukila nkumbu mweka.
5. Bilandi bi zinkotukwanda zingudi mu nsi, bantedimina kimbangi Kivwandu ki bavesi ki ngudi ki nsi vakimweka kibwangu ki lufundusu ki ngudi, kibwangu ki minkaka, kibwangu ki zintalu ay vakimweka aybibwangu binkaka bi ngudi bi lufundusu.
6. Bilandi bingudi bizi nkotukwanda bi nsi, bansodulungu kwidi Mfumu nsi, mu dikany di Kibwangu ki ngudi ki malongi ma kapita mu kibwangu ki bisalu bi nsi, mu nsadulu yiku lutumu.
7. Kivwandu ki lokony lu nsi, kadika mvu weta vanga nsundukulu n'samu, wuna kankundulanga ku Kimvuka ki lukutukanu lu nsi ay kwidi maziku mankaka ma kikulutu ki n'nanga nsi.

Isona 190

(Dingumba dimi n'zabi lutumu)

1. Kibwangu ki ngudi ki malongi ma Kapita mu kibwangu ki bisalu bi nsi, kyaw kiziku ki ntu mu kukongudila mpangulu bisalu ay lukinzu kwidi kapita voti nketu mu kibwangu ki bisalu bi nsi widi mu dikonga disikalala.
2. Mpila yi kongudila mavanga, lusobulu, ntudulu va kisalu, m'badululu va kisalu ay nkumusunu yi minzabi lutumu voti minzonzi ba kibwangu ki ngudi ki bisalu bi nsi, buku vena dilongi, mamvangiminanga kwidi Kibwangu ki ngudi ki malongi ma Kapita mu kibwangu ki bisalu bi nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

3. Kibwangu ki ngudi ki malongi ma Kapita mu kibwangu ki bisalu bi nsi:
  - a)- Kintwadusungu kwidi Mfumu nkotukwanda yi ngudi yi nsi mu kintwadi kiba;
  - b)- Bananga muna-nkumbu-nkumbu mu dikonga de bakapita voti zinkete mu kibwangu ki ngudi ki nsi, bamosi mu bimfumu bilandila;
  - c)- Bananga muna-nkumbu-nkumbu bansobulu kwidi Mfumu nsi;
  - d)- Bananga muna-nkumbu-nkumbu ba kimvuka ki lututakanu lu nsi.
4. Lutumu lu bananga ba Kibwangu ki ngudi ki malongi ma Kapita mu kibwangu ki bisalu bi nsi, bantangununu mu mintanda b), c) ai d) mu n'siku mu n'kubidika mimvu mitanu, balenda be sadila n'tula mweka, mu n'lilu lutumu.

Isona 191

(Kivwandu ki lukony lu masodi)

1. Kibwangu ki lufundusu ki masodi kyaw kiziku ki Kibwangu ki ngudi ki lufundusu mu nsi, ki n'kongudilanga ay kufyongunina mpangulu yi songa yi bisalu biku fundisa masodi, m'bwa-zi-nkusu ay biziku bi lusikumusu ay n'sika mu nsi, muna kandikila nsinzukulu zintumu.
2. Mpangulu ay nsadulu yi Kivwandu ki masodi, bintwadusulungu kwidi lutumu.

IVINGA IV

BIMVUKA BISONGA MU LUFUNDUSU

Isona 192

[Kuvunzikisa]

Isona 193

(Kisalu kibu n'zonzi)

1. Kisalu kibu m'vwala, kisalu ki ngudi kiyekimini kwidi busungi bu kisalu ki lufundusu.
2. Nkotukwanda, kisadi ki lufundusu ay n'swa muna sadila mu nsi kayoso mu nsadulu yibu kisadi, mu n'lilu lutumu.
3. Dingumba di zinkotukwanda dyaw difweti twadisa bukwendila ku kisalu kibu m'vwala, lukinzu mu kisalu ay kukabuka ku nkonga, mu n'lilu wu lutumu ay n'kaka wu nsadulu mu dingumba.

Isona 194
(Lukanikinu lu m'vwala)

1. Zi Nkotukwanda voti mi m'vovi, banzagila mu n'lilu lutumu, mu mavanga ay kusundula mpangulu kukabuka ku zi nkonga.
2. Kukanikina mangu bundula n'kaka wu mpangulu bisalu mu n'lilu wu lutumu, muna landa, kubumba, mangu vuna ay nkangulu nkany yi ntwikusulu 'mu nkany yi mfundusulu va n'twala Kapita wu pisuka, m'vwala voti n'zonzi ay n'tedimini kimbangi nkonga yi zi m'vwala, vana ba ntadila divanga di lenda zengulu n'kanu vyoka mimvu myodi ay enati mpila divanga dilenda kwikuku kwidi m'vwala.
3. Zi m'vwala voti minzonzi, nswa badi muku zabikisa batu ay mimbwedi myoko, keti mubuloko badi voti bantedimina buloko mu bibwangu bi nsi ay bi masodi.

Isona 195
(M'bakulu ns'swa wu busonga)

1. Dingumba di zinkotukwanda, n'swa badi mukutwadisa kisali kilufundusu, m'bakulu n'swa ay kukabuka kwoso mu bikuku bi lufundusu.
2. N'swa wunkooza mpila yikutwadisila n'kongga mulufundusu, muna m'bakulu n'swa ay m'bakulu kukabuka ku n'kongga, muna tedimina kimbangi ki busungi mu lufundusu, vangi luyalu kafweti kubika m'bongo zikusadila.

Isona 196
(Kukakila kubaboso/kukakila kiluyalu)

1. Luyalu wi salisa batu bakambuzu beni m'bakulu, mpila yi kakila nsi muna kubatwadisa mun lufundusu ay m'bakulu kukabuka kubusonga mu m'pila zyoso.
2. N'swa wunkooza mpila yikutwadisila n'kongga ay buku sadila lukakuku lunsi.

Isona 197
(Bafundusudu mu malembi)

1. N'zengulu n'kanu yi bini bimavanga mambi yi m'vituku bwingi baka twadisa n'sika voti malembe voti n'dembama.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. N'swa wunkooza mpila yikutwadisila n'konga ay buku sadila n'zengulu n'kanu mu malembe voti mu n'sika.

NTONONO V BUSUNGI BUNSI

CAPITULU I N'TU I NTONUNU ZYOSO

Isona 198

(Lusundudulu ay zintonunu zi nsikumusu)

1. Kibwangu kibusungi kinsadila mu n'lilu wu n'kaka nsi ay wu lutumu, mu minkinza mi nsi, buyngi baka kusudikisa n'tonunu yi vangila bisalu mu ntangu yi dekuka, muna kufubikisa bibwangu bi bisalu kwidi zimbuta zinsi ay baka dekula mfudu tyamuna bibwangu.
2. Kibwangu kibusungi bunsu kinlambisa mu n'lilu wu n'kaka n'si ay wu lutumu, minkinsa mi nsi buyngi baka kusadila mu n'tonunun yikambu yi songa, yisonga, yi lufundusu, kufwanikisa, mangukuba kinkonzo, kibusungi kimbote, lukinzuku, kukinzika bisengo ay kukwikila bana bamvava voti kwiba.
3. N'dandukunu yi n'kinza wu nsi wu fweti kinzukululu minswa ay minkinza miku kakila.

Isona 198-A

(Bumpila/bufweti bela)

Kibwangu kibusungi kimfubakana kibwangu ki lubakala ki luyalu, kibwangu kinsadila mumpilandi ay kibwangu kikuka voti kinsadila mu lutumu.

Isona 199

(Mpangulu busungi bu nsi)

1. [Kuvunzikisa].
2. Lutumu wi sikika zimfwikulu ay bikuku bi nkubumunu yi bankaka, muna dekula m'fudu ay kutyamuna bibwangu bi kibusungi, muna mangu bungisa buvengi buntwalusulu kibwangu kibusungi, lutumu lubumfumu ay twadisa kibwangu ay sadila mu kintwadi ay kibwangu ki kimpwanza kididi mu lutumu kwidi n'tinu.
3. Bananga ba kibwangu ki busungi bansobudulungu mu lutumu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

4. N'twadusulu, mpangulu kisalu, bikuku bibumfumu ba kibwangu kibusungi bansidila mu kimpwanza ay bumpilabaw, mamoso mankebusulu kwidi lutumu.
5. Bitwany biziprivado badi bikuku bibumfumu mu biswisu bintinu, bafweti fyongununu mu zinsalulu zyaw, mu n'lilu wu n'kaka nsi ay wu lutumu.

Isona 200

(N'swa ay dyana voti lukanikunu lu minsungi)

1. Zimbuta zi nsi, n'swa badi muku kwu kwidi kibwangu kibusungi ki luyalu mu mpangulu yi bisalu yi kadika kilumbu ay minkinza misudikini mu lukakulu.
2. Zimbuta zi nsi, n'swa badi mukuzaba zinsalulu zi kibwangu kibusungi, bundyatila minkinza myaw, ay muna zaba nkangulu nkany yi mambu maw.
3. Minkinza minkaka, mifweti zabukusu mu mavanga buntwadusulu kisalu, mu mpila yilutumu, mu mamvimba makambuzu luzabukusu, muna lweka n'swa voti minkinza misongu mu kakila.
4. Batu n'swa bakeli muna zaba masonoko basweku kwidi kibwangu bikibusungi muna mangu kutoka nimutu wumvela mu n'lilu nutumu ay mu mambu mantadila lusikumu, maswama ma luyalu, lufyongunu lu mavamga ay kibubwatana ku batu.

Isona 200-A

(Kibwangu kibusungi bwoso bu nsi)

1. Kibwangu kibusungi kingudi ki luyalu, kinsadila mukintwadi ay biziku bikisalu kibusungi bingudi bana badidi mu lutumu ay ntwadusulu yi kintinu kiluyalu.
2. Wupu-yobo yi biziku ay zinsadulu zi kibwangu kibusungi kingudi ki luyalu, bimvangila bisalu mu nsi kayoso, muna kambu kutoka zinsadulu zyaw mu kibwangu bibusungi binsadila mu ntwadusulu ay bansadila mu lutumu lu kimpwanza.

Isona 201

(Busungi bu nsi bu luyalu)

1. Mu kibwangu kibusungi ki luyalu munsadulu biziku binkaka bi kibwangu kubusungi kingudi, muna baka kusimbidila mpangulu bisalu ay minkinza

KINKANDA NSÍ ANGOLA

misonga mi kibwangu kubusungi ki luyalu va kibwangu kimweka, muna mangu kutoka zinsadulu zi buvengi.

2. Nguvulu voti n'tumi nsi, nandi n'tedimini kimbangi ki kibwangu kibusungi kingudi mu provincia voti mun lizungu lyoso, kutwadisa lutumu ay kutwadisa bubote kintinu ki luyalu va dizungu.
3. Lusobulu lu nguvulu voti n'tinu nsi, lumvangiminanga kwidi Mfumu nsi, vantwala wu m'bundila ntulu n'dudukulu nsi ay mpangulu bisalu.
4. Lutumu lwau lu n'twadisangu nkubukulu ay mpangulu bisalu yi biziku bikibwangu kibusungi ki luyalu.

CAPITULU II NSIKUMUSUNU NSI

Isona 202

(Maswingi ay makungi ma nsikumunu n'si)

1. Luyalu na zimbuta zi nsi, n'swa badi mukukanikina lusikumunu lu nsi, mu n'lilu n'kaka nsi ay lutumu ay zinsadulu zinkaka zi zinsi zinzenza zididi mukintwadi ay n'toto Angola.
2. Lusikumunu voti lukebulu lu nsi, n'swa kadi mu kanikina lukakulu lu dipanda voti kimpwanza ay kikulutu ki n'nanga nsi ay nzingulu yi yivozi yi kintinu ki kimpwanza ki n'swa, lukuku ay lukakulu lu nsi kayoso mu mavanga mubumpuny ay mabyenga ay mpangulu kintwadi muna vulusa nsi ay kutula myoko munkama munzingulu yi malembe mu ntoto kawoso.
3. Lutumulwaw lunkongudila zinsadulu ay buvangila bisalu, mpila yi kukakidila lusikumu lu nsi.

Isona 203

(N'swa kwidi lusikumusu lu nsi ay kwidi kwikakila)

Kintinu kinsi Angola kinsadila mu n'swa muna kukakila lusikumunu lu nsi kayoso ay wu lambukila lukakulu mu mangolo mu n'swa bwingi baka kutula n'sika voti malembe ay n'zingulu yi luvovomo lu nsi, mu n'lilu wu n'kaka nsi ay lutumu ay n'swa wu zi nsi zinkkaka voti zinzenza.

Isona 204

(Buntombulu n'kaka nsi)

1. Mu n'lilu wu kakila lusikumusu lu nsi ay kukongudila luvovomo lu nsi kayoso, Mfumu nsi lendakwandi vanga luyamukusu mu kwikila lu mpila n'samu, mpila yididi n'kaka nsi, mu n'luli wu n'kaka nsi ay lutumu.
2. Mpila zimambu n'kaka nsi kafweti tadila ay tudila myoko, minkinza mi n'kaka nsi, m'vita, n'twadusulu nsi ay mpenu mimvutu mu nciembo ay mukinsaki.
3. Lutumu lundekula voti lumvovika bitembo bimvita, binsi ay bukuvana mimvtu mukinsaki-nsaki.

Isona 205

(N'dekululu yi sadila ay minswa)

Mimvwa minsi mi lusikumusu lu nsikayoso, kutonina masodi, m'bwa-zinkusu ay mimvwi nsi, mu bumpila zinsalulu, lutumu lendakwandi vengubula kibakala kikuvanga luvoto luvwendalala, kinzika n'swa, lukutukunu, luyamukusu, lubundunu, nkangulu nkany, lulindulu ay mayindu mankaka.

CAPITULU III

**LUKAKULU LU NSI AY MASODI VOTI LUKAKULU
LU NSI AY MANGOLO MALEKAMA**

Isona 206

(Kukakulu lu nsi)

1. Bukakulu bunsu badi kiswingi kilubakala kikukakila kikulutu ki nsi ay dipanda di nsi, kukakila kizungukyoso ki ntoto ay mangolo ma n'kaka nsi ay mu mayindu maw veka, ma lutumu ay ma luvovomo lunsu, maku-simbidila lukakuku ay lusukumu lunsu, mu mavanga mabumpuny ay mankaka ma lenda fumina mu zinsi zinzenza ay befoveka mu nsi, ay nkumusunu mayindu ma n'kinza nsi, mu n'lilu wu n'kaka nsi ay lutumu.
2. Lutumu voti n'swa, nandi wu n'sikikanga nkubukulu ay mpangulu bisalu bikakila nsi.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isona 207

(Mangolo Malekama ma Angola)

1. Mangolo malekama ma Angola baw basikalala muna kooza ay kambu kuyekimina yoso nkonzo, bakubukulu mu ntonono bimfumu bilutumu, lukinzu ay luzitu kwidi biziku bi kikulutu ki n'nanga nsi, badi kibakala kilutumu mu lutumu lu Mfumu nsi ay kwidi n'twadisi n'gudi masodi ma nsi mu n'lilu wu n'kaka nsi, ay mu ludedukusu voti kintwadi kizi nsi zinzenza zina Angola kadidi mukintwadi.
2. Masodi voti mangola malekama ma Angola mavangimina kwidi zimbuta zi Angola ay kusala kwaw, kumvangiminanga toka mu nsi kayoso.
3. Lutumu lunkooza zinsadulu, mpangulu bisalu, lukinzu, nkubumunu ay besonikisa masodi mu kibusodi mu nsi mu ntangu nalembe, yi zimpasi voti nkanzi ay yi m'vuza voti n'zingu.

Isona 208

(Lukakulu lu n'toto ay kisodi voti kisalu kibusodi)

1. Zimbuta zinsi kaboso ba n'toto Angola, n'swa badi mukwikakila ay kakila nsi mu nlilu wu minswa.
2. Kisalu kibusodi kinkoozulu mu lutumu wu n'sikika n'tungulu, bumpila ay makany makusadila.

CAPITULU IV

LUKANUKUNU LU N'SWA AY M'BWA ZINKUSU

Isona 209

(Lukanukunu lu n'swa)

1. Lukanukunu luluvovomo lwidi n'sundi mukukakila lusikumu ay buvumbama buni, n'sikumusunu ay nkebulu biswisu, zimbuta zinsi ay bitwika voti kikuta ay minswamyaw ai kimpwaza, kunwanisa bumpuny ay mintidu minkaka mimavanga ay mabyenga, mukintwadi kikinzi n'kaka nsi, mu tutumu ay mukintwadi kizinsi zinzenza, Angola kadidi kintwadi.
2. Lutumu nandi wu sikikanga ntwadusulu ay mpangulu bisalu yi biziku binsimbidila luvovomo lunyi.

Isona 210

(N'lungi nsi voti M'bwa nkusu)

1. Kikabu kizimbwa zinkuzu dyaw kiswisi kizimbwa zinkusu, basikalala, bankooza ay bakambuzu mu bimvuka bindudukulu nsi, badidi mu bikuku bilutumu ay lukinzu, bakwikulu muna kukebisila ay kusimbidila nsi, ay kintwadi kizinsi zinzenza ay n'toto Angola.
2. Dikabu dizimbwa zinkuzu zi nsi, divangimina kwidi zimbuta zinsi, bansadila toka mu kizungu kinsi kayoso.
3. Nsiku wi dedikisa mpila ina Mapolicia ma fweti salila.

CAPITULU V

LUKEBULU LU BUSIKUMU BU LUYALU

Isona 211

(Lukebulu lu busikumu bu luyalu)

1. Lukakulu lu kisikumu ki luyalu ay kiswingi kikukakila luyalu kilutumu lukintwadi ay wu n'swa muna kunwanisa mavanga mabumpuny ay madidi mu mangumba ay mavanaga mankaka malenda kususula ay nyngisa, mukukinzika n'kaka nsi ay zintumu ay kintwadi kididi zinsi zinzenza ay n'toto Angola.
2. Lukakulu lu kisikumu ki luyalu lwididi mun kibakala kibiswisi bi biziku bidi dyela dilufyongununu ay ba kisikumu ki luyalu.
3. Ntwadusulu ay mpangulu kisalu kikukakila lusikumu ki luyalu, binsi-sukulu kwidi lutumu.

Isona 212

(Biziku bidyela ay busikumu bu luyalu)

1. Biziku bidi dyela dikufyongunina ay diku sikimisa luyalu, bidi biziku bisongulu muna vanga m'bakulu luzabukusu voti minsamu ay kubanzi-mina, ay bukebila mfwikulu makany madyela masadila ay ma lusikumu lu luyalu madidi minkinza muku kakila luyalu lu lutumu lukintwadi ay mun n'swa ay malembe mansi kayoso.
2. Lutumu lunkooza n'twadusulu ay mpangulu bisalu ay lufyongununu lubisalu bikufyongunina mudyela ay lusikumu.

CAPITULU VI
KOTUKWANDA YI MALONGI LUFUNDUSU

Isona 212-A

(N'kotukwanda yi malongi ma lufundusu)

1. Nkotukwada yi malongi malufundusu kitwani kinsi, kinsadila mukimpwanza ay wunsundukila mukukakila minswa, kimpwanza ay lukanukunu kwidi zimbuta zinsi, kusikimisa mu mpila yi nsaduluzyaw, lufunsu ay ntulu n'sika mu bisalu bibusungi bunsu.
2. Nkotukwanda yi malongi malufundusu ay kilandikyandi bansobudungu kwidi Kimvuka ki lukutukunu lunsu mu lusobulu luzinkotukwanda zyoso basolu.
3. Nkotukwanda yi malongi malufundusu ay kilandikyandi bantambudilanga kimpwanza kilutumu, kwidi ay vantwadisi wu Mfumu yi Kimvuka ki lukutukunu lunsu mu n'kumbidika wu lutumu lumimvu mitanu, milenda bwedimina mu n'tula mweka.
4. Zimbuta zinsi ay batuboso mukintwadi, balendakwau kukundula kwidi nkotukwanda yi malongi malufundulu, manyongi mu mavanga mansweku mu n'lilu wu buvengi bunsu, buna bamangu sadila, muna kutwadisa biziku bisongu bukusadila minkinza mikukakila ay kuludika kukambu kubusoonga.
5. Kisalu kinkotukwanda yi malongi malufundusu, kididi mukimpwanza kibisadulu ay bididi mu n'lilu wu n'kaka nsi ay lutumu.
6. Biziku ay bisadi bakibwangu kibusingi bunsu, zimbuta zinsi ay batu bankaka ay ziprivado voti bakaka basadilanga mu biswisu biluyalu, n'swa badi kudila munkintwadi ay nkotukwanda yi malongi malufundusu muna lambisa nsukulwaw voti nzitukulwaw.
7. Kadikamvu, bamvanganga buku yi nsudukusulu minsamu voti n'sundukulu minsamu, mina bamvekanga kwidi Mfumu Nsi, kwidi Kimvuka kilukutukunu lu nsi ay kwidi kikulutu kikiwandu kilukony kinsi kayoso Kivwandu kilukony.
8. Lutumu wu sikika bikuku binkaka ay n'kaka wu dingumba dizikontkwanda zi malongi malufundusu ay kilandi kyandi ay baboso mimbweli n'kundamu luna bamvana dizina di n'twadisi lufundusu lumalongi.

**NTONONO VI
BUVENGI BU NSI**

**CAPITULU I
N'TONUNU ZYOSO**

Isona 213

(Mangumba madi kimbwanza kikusadila mu nsi)

1. Ntwadusulu yi kintwadi ki luyalu yididi muna tonina lukabuku lu n'dudukulu kintinu kubusungi kinsi kididi mu m'bonukunu makabu mantwadusulu buvengi mu n'lilu wu n'kaka nsi ay lutumu.
2. Mpila ntwadusulu yi buvengi bunsu, bwididi mu lutumu lu kimpwanza kidadila mu mazungu, biswisu bibuvengi bi kinkulu ay nsadulu zinkaka zi kintwadi kwidi zimbuta zinsi, mu n'lilu wu lutumu.
3. Mukambu kutoka mana madi mun kisona kintete (n.º 1) muna landila ntwadusulu yi bisalu ay m'bundulu ntulu yi lutumu lu kimpwanza kidadila mu mazungu mansi, mun biswisu bibuvengi ki kinkulu ay nsadulu zinkaka zi zimbuta zinsi, bankinzika ntonunu yi lukabuku lu kibwangu lubusungi, kuvana n'swa, nkotulu yi batu bankaka, mfundusulu, kulandakana n'kinza wu nsi ay wukukakila n'swa ay minkinza misongu kwidi batu bankaka, ba mpilamweka, kintwadi ki bankaka ai ntwadusulu yi kintinu kibuvengi, mu n'lilu wu n'kaka nsi ay lutumu.

Isona 214

(Ntonunu yi kimpwanza ki nsi)

1. Kimpwanza kinsi kididi munswa ay kibakala kintwadisa lutumunu muna mazungu mansi, kukongudila ay kukooza mu n'lilu wu n'kaka nsi ay wu lutumu, mu ntambululu ay nkinza kwidi zimbuta zinsi ay lutumu luna kambundila ntulu ay minkinsa mi zimbuta zinsi, mpolo voti minsamu minsi.
2. Kimpwaza kinsi kididi mu lusobulu luntwadusulu, kukooza, busungi, lubongo ay kyuka, bitulu kwidi lutumu.
3. Ntonunu yi kimpwanza kinsi, yididi mu n'siku, wuntwikusulu kwidi zimpilazyoso zi buvengi bunsu ay wu vangulu mu n'lilu wu lutumu lusonga, muna mangu kutoka mana masonama mu n'kaka nsi.

4. Kifwongo kilubongo kitwadisila lutumu muna mazungu mansi, madidi mu mankaka, lubalulu lu luyalu, mfutulu mpaku, m'futu ay m'bwe-lumunu n'kudamu wu lufyongununu ay m'bakulu zi n'kaka, zisisuku mu lutumu.

Isona 215

[Kuvunzikisa]

Isona 216

(Lukanukunu lu kimpwanza kudi nsi)

Ntinu kilyalu lukimpwanza kinsi nswa kidi bwelambukila n'siku wu lufundu, bwingi baka simbidila mpangulu bisalu ay lukinzu kwidi zintonunu zi kimpwanza kilutumu lu nsi, zididi mu n'lilu wu n'kaka n'si ay lutumu.

Isona 217

(Kimpwanza ki nsi)

1. Kintinu kiluyalu lukimpwanza kinsi mwidi batu bosu bamazungu badidi munkintwadi muna banzingila mu bibwangu bidi mu nsi ay bansimbdila n'dandukunu minkinsa misonga mididi kwidi badiyitu babelama, mu biziku byaw bintedimina kimbangi zimbua zinsi.
2. Ntwadusulu ay mpangulu bisalu mu lutumu lukimpwanza kinsi ay m'bunduntulu mu biziku, bantwdusulu mu lutumu, mu ludedukusu lu ntonunu mu lukabuku lubusungi.
3. Lutumu lunsungika bisiku binsadulu kwidi lutumu lukimpwanza kinsi ay wi sicika lutumu lu m'bakulu ay kusadila zimbongo munsu, muna talila lukabulu lumbongo lukifwongo kiluyalu ay kwidi lutumu lukimpwanza kinsi, n'kinza wuludika luvyakunu mu lutumunu lukimpwanza kinsi ay kulunda m' baku ay minlilu misadila lubongo voti muna sumba.
4. Zi autalikia ke nsiki wi ku itumina naveka, bwi sicika nsiku.

Isona 218

(Mintindu mi zi autalikia zi nsi)

1. Lutuku lukimpwanza kinsi lumvangimina muzimunicipio.
2. Munatala ay muna mona buna bwididi kinkulu, bintodi ay ikuku kikukumisina, bilenda vangulu mu lutumu lukimpwanza kinsi muna zimunicipio.

3. Lutumu lulenda kusikika, muna tadila mpila bwididi bikuku bidi mu municipio badi mukintwadi munsu yidi busungi bulutumu lukimpwanza kinsi.

Isona 219

(Bukusadila voti kibumfumu)

Lutumu lukimpwanza munsu lwididi mu n'lilu uw lutumu, lukabuku kunkonso yi longuka, buvinya, minda, mazi, bisengo bisadila muna mala ay mumabwete, ikuta kinsi, kingulu ay luzabu lumputu, makalu ay bywolo, ntangu yikambuzu nkakumusu, mpangulu bisavu, ntungulu, salisa batu, lukakulu lunsu, lizungu ay bunyenye mvu, kukakila n'sumbi, kukumisa nkumunu yi kisavu kilungoso, nkubukulu n'toto mu mazungu, m'bwa-zinkusu mu zimunicipio, kintwadi kilukabu ay mbenusunu voti ludezuku.

Isona 220

(Biziku bilutumu lu kimpwanza)

1. Ntwaduslu yi lutumu lukimpwanza kinsi, Kimvuka ki lukutanganu kidi ay buvengi bwoso, kiziku ki kintinu kinsi ay Mfumu mweka yi lutumu lukimpwanza kinsi.
2. Kimvuka ki lukutanganu kididi mu nkonga yi baboso basobulu mu lukinzu lukimbandi kidedakana, mu luvé, mun n'swa, mukinsweki ay mukadi n'kumbidika mu lusobulu kwidi zimbuta zinsi mu bibwangu biluvoto lu kimpwanza, muna landa mpila yi lubwalakani lubawombo..
3. Kiziku ki kintinu kiluyalu, kifwikulu kutonina Mfumu ay minsoniki bayisola baveka, bitwany byoso vantwadisi yi kimvuka ki lukutanganu ki lutumu lukimpwanza kinsi.
4. Mfumu yi kiziku ki lutumu lukimpwanza kinsi, nyandi mansongintwala mu lubuluzu vyokizi sobulu mu kimvuka ki lukutanganu.
5. Banwanina lusobulu mu biziku bi lutumu lukimpwanza kinsi, balendi kundulu kwidi bimvuka bi n'dudukulu nsi, kuvengubula voti kufubikisa mu mangumba ma zimbuta zinsi minsobuli, mu n'lilu lutumu.

Isona 221

(Kibakala ki busungi)

1. Lutumu lukimpwanza kinsi lwididi muntwadusulu lu kimvuka kubusungi ki luyalu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

2. Lukebulu lu kintinu kubusungi kinsi, lwididi mulukongulu lukukinzikila lutumu konkonzo biziku bilutumu lukimpwanza, kididi mu n'lilu luutmu.
3. Nsulumunu voti mpavulu yi biziku bilutumu lukimpwanza kinsi, keti m'baku yiluvoto, lendi vangimina mukibila kimavanga voti lukabuku lukambuku lukambu n'swa wu mpasi.
4. Lutumu lukimpwanza kinsi, balendakwandi baya mumpila yikambu-fwana kwidi n'nanga n'kebi mu ntwadusulu buvengi bulukebu.

Isona 222

(Lusalusunu ay luwakunu)

1. Munsisumukunu yi luyalu, lutumu lukimpwanza kinsi bafweti kumisa n'zola mubatu, mukibila ki n'zingulu yi mutu-na-mutu, bwingi baka dekula masakuba manzingulu mumala ay mazungu ay baka kumisa n'zingulu mu nsi kayoso.
2. Lutumu lunvana n'swa mpila zi vangila kintwadi ay mpangulu bisalu yi lutumu lukimpwanza kinsi muna lambisa minkinza mibaboso, muna kuba vana luvé ay kibakala.

CAPITULU II

BISWISU BI BUVENGI BU KINGULU

Isona 223

(N'sabusunu)

1. Luyalu zebi n'kanda dingumba, zinsadulu ay mpangulu bisalu yi binvuka bi lutumunu lukinkulu lumvangimina mukintwadi mun n'lilu n'swa wumanga balukila n'kaka nsi.
2. Luzabukunu voti mpelu yi biswisu bikinkulu, binkwikila bananga balutumu lu nsi ay ziprivadu muna kinzika kintwadi kyaw ay biswisu binkaka, lukinzu ay bumpila bwididi mu mangumba ma n'dudukulu nsi mun kingulu ay mjuna mangu twadisa masakuba mu n'kaka nsi ay mu nkinzukulu kimbutu kimutu.

Isona 224

(Zimfumu zi mali voti bakulutu bakingulu)

Bananga bankinkulu mintwadisi balenda kikikunzika ay kusadila mubuvengi mu nkati kimvuka ku n'dudukulu nsi mu kingulu, mu mpila yi lukinzu ay bumpila mu lukinzu lu n'kaka nsi ay lutumu.

Isona 225

(Bukusadila, mbundulu mtulu ai dingumba)

Wupu-yobo, kibakal, ntwadusulu, bukongudila, m'bundudulu ntulu ay kikuta voti bisalulu bikinkulu, kintwadi kizinsi zinzenza ay biziku baki-bwangu kibusungi ki luyalu ay busungi bukimpwanza ay mpila yi bimfumu bikinkulu kinsi, bintwadusulu kwidi lutumu.

NTONONO VII

**MANKANIKINA N'KAKA NSI AY KUKONGUDILA N'KUBUKULU
N'KAKA NSI**

CAPITULU I

LUFYONGUNUNU LUKUBIKILA N'KAKA NSI

IVINGA I

NTONUNU ZYOSO

Isona 226

(Nkubukulu n'kaka nsi)

1. Kuvwa kunkiza kwidi lutumu ay zinsadulu ziluyalu, zi kibwangu kibusungi ki luyalu ay lutumu lunsu, badidi munswa wu n'kaka nsi.
2. Misi minkakako minsi mu lutumu ay mavanga m'bundula nkumunu n'siku ay ntwadusulu yidi mu lubuluzu lunkaka nsi.

Isona 227

(Mpila yi fyongunina)

Bankwikusulu lufyongununu lukubukulu n'kaka nsi, mavangamoso mambundula n'siku mumankema ay n'twadusulu minkaka minsi:

- a)- Mavanga malebuka;
- b)- Mi nsiku mi nza i nvimba
- c)- Mbalumunu yi kinkanda
- d)- Mpyokosolu nlembu.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

IVINGA II NFYONGONONU Y KUSIMBUKULU

Isona 228 (Nfiongonono y kinkanda)

1. Nfumu nsi podi linda ke nzo y lumfundu wi talila mambu ma kinkanda, vana ki tomba balula li nvimba mu kinkanda nsi, mi nsiku mi nza y nvimba, mana na fwety vyokisilu nlembu ke nfumu nsi.
2. Podi linda bwinji ba fyongunina mi nsiku mi nvimba mi keli mu kinkanda, mina ka tomba balula, ke zi nvuala zi mbuta nsi.
3. Bwinji balula ma nvimba um kinkanda, na fuma nsi ke fweti linda maw um nkumbila 20 li bilumbu, tonina ylumbu cina ka lindizi.
4. Iswisi ci lufundusu ci ntalali mambu ma kinkanda, ka fwety vana nvutu um nkumbila 40 li bumbu, vanji na nfunu ci ty ntinu tynu ke toma ma vanginina muna, ya nso lufundusu ke fweti vana nfutu wu ntinu tinu.

Isona 229

(Mpila yna yfwene vangimina lu fyongononu lu cy nsibukulo)

1. Mi pode vyokusulu nlembu ko mi nsinu mina yswisi ci lufundusu ci ntalila mabu ma kinkanda kaka veni nfutu ko.
2. Ti ya nso lufunduso bayzi, muna wa nsiku beni wo podi wamukusuko, ba kwandi nsiko wu nza y nvimba, wna nfumu nsi ki tomba basa .
3. Um isona ci mbusa, mi nsiku mi nza y nvimba, mi podi ko balulu ko, a voti cicininu ko, ena ti ytwany nuna wi tomba nsiku beni balulu um manga cinzika kinkanda nsi.
4. Ti wa nsiku beni, wa lulalama, muna na nfumu nsi, zi nvuala zi mbuta ci, bana ba baisa wa u, muna u fweni bi fyongununu bwinji wa u vyoka.

IVINGA III NVIONGONUNU UM MANGA SABIKISA

Isona 230 (Lufyatulu)

1. Yisuisi ci lufundusu bwinji baka saba ti u mbote a voti nvé.
2. Ba podi tomba lu viongononu bi twany beni a bi:
a)- Nfumu nsi;

KINKANDA NSÍ ANGOLA

- b)- Kumi li zi nvuala zi mbuta ci;
- c)- Nkonga zi nvwala zi mbuta ci;
- d)- Procurador y ci;
- e)- Bazi lu fyongononu lu ysingu ci zi mbuta ci;
- f)- Nkonga zi nkotu kwanda.

Isona 231

(Ncynza u lufiongununu um kambu ku zabikisa)

1. Ku kambu cicinunu wosokwandi nsiku, podi kwanda twalisa mambu ma wombu bwinji wa u kundulu ke zi mbuta ci.
2. Um ibila ci wau manga bá u mbote , ciaw ibila u manga kundululu.
3. Vanji mi nkakulu manba mana ma funduso, ena ti ya nzo lu funduso lu kinkanda wi nsiku beni wa ba u lucinzu, ai ivandi wa manga kakika mutu nuna ba zengili buloko.
4. Mu mambu ma lukaku lu lufunduso, ya nzo lufunduso lu kinkanda podi kwandi twalisa mpila ina na mutu beni ka fweti fundusulu , um manga twalisa mana mi tuba isona 1 ai 2 um nsamu beni aw.

Isona 232

(Nsiku Mbi u swama)

1. Ba podi linda nzo y lufundusu bwinji baysa nsiku u bi u swama, nfumu nsi, nvwala zi mbuta zi ci ai procurador y ci.
2. Fweti bila nsiku mbi u suama, ya nzo lufunduso lu kinkanda ka fweti sabikisa ke iswisi ci nvanganga mi nsiku bwinji ka lulika, ibila nandi ke nsua lulika.

CAPÍTULO II

MBALUMUNU Y KINKANDA NSI

Isona 233

(Nuna fweti tona yaw)

Fweti tona yaw mbalumunu kinkanda nsi, nfumu nsi, makuma tatu ma nsi nvuala zi mbuta nsi.

Isona 234

(Lucycununu ai kwamukusu)

1. Mbalumununu kinkanda nsi yi fweti cicununu ke $\frac{2}{3}$ y mi nwwala zi mbuta ci.
2. Nfumu nsi ka podi bayako mbalumununu kinkanda nsi, mu manga ku u fyongunina ke nzo y lufundusu y kinkanda nsi.
3. Ni nsiku myonso mi ba balumuna mi fweti ba um buku y mweka y mi nsiku.
4. Nfumu nsi ka podi bayako mbalumununu kinkanda nsi, mu manga ku u fyongunina ke nzo y lufundusu y kinkanda nsi.

Isona 235

(Nlilu ntangu)

1. Iswisi ci vanganga mi siku mi nsi ke fweti vyongunina kinkanda na ku viokisa mi nvu mi 5 tona vana y yamukuso.
2. Iswisi ci vanganga mi siku mi nsi ke fweti baka ntangu yonsu, bwinji ka baka bu lulikila mana mi tomba balumunu mu kinkanda nsi um nkonga $\frac{2}{3}$ i zi nvuala zi mbuta nsi.

Isona 236

(Nlilu isalulu)

mbalumunu kinkanda ke fweti cinzika makama:

- a)- Ci bu mutu ci mutu;
- b)- Lu kuku, li zungu, ai citwali ci nsi;
- c)- Mbila y lutumu lu luyalu;
- d)- Mbila luyalu lu ci;
- e)- Nkonga mi nsua, lukakuku ai lukanukunu;
- f)- Luyalu lu nsua, mbembu ci;
- g)- Luvasuku lu keli luyalu ay nzo nzambi;
- h)- Luvotu sua kele vangama bwinji sobula bitwany bi lutumu lu nci ai ba natisa zi autalikia;
- i)- Lukakuku lu zi nzo zi lufundusu;
- j)- Lukakusu lu bitwany y biswisi bi bitatu bi nsi;
- k)- Kci y ku ifyata.

Isona 237
(Nlilumi ncynza)

Um ntangu nvita, nkalulu ku nso um ibila ci nsamu u pazi una ntinu ki kakila mbuta nsi, podi balulula liambu ko mu kinkaknda nsi.

NTONONO VIII
MASOLU MA NCYNU

Isona 238
(Ntonono tumimina kinkanda nsi)

Kinkanda nsi u kota um lutumu mu ntangu ina ba tyamuna yaw mu nsiku ci ngola.

Isona 239
(Nkalulu mi nsiku mi nkulu)

Nsua nkulu u fwety ba a de u nka u mona u nkota vanji ka fweti cinzika kinkanda.

Isona 240
(Nzo mi nsiku)

Zi nwwala zi zimbuta zi ci zi nkulu ba fweti botula bwinji bikila mpwasa zi nvuala zi zimbuta zi ci zi mana zina si byekuzo um isavu ci luvotu, bwi sicika kinkanda.

Isona 241
(Nfumu nsi)

1. Nfuma nsi ka fweti ba va ykundu beni a de nfumu mona nu wu byekuso kela kundama va ykundu bemi, bwi sicika kinkanda.
2. Tona vana klimkanda ka basika, na nfumu nci wi natisa lutumu lu luyalu lu ci, bwi sicika kinkanda.
3. A de vana bela vanga isavu ci luvotu nsua ka keli na nfumu nsi bieka ilandu ci nfumu ci.
4. Mpila yna y fweti vangimina bizalu bi luyalu y fweti cinzika knkanda.

Isona 241-A
(Mbakulu nkanda u luvotu)

Mu mnga tualisa zi pasi um isona 107.º, ti bwisko buma buna mbuta ci ka fweti bakila kanda u lubutuku , buna um baka nkanda wu luvotu ka vueti kwenda muna bisuisi bi bakila nkanda u luvotu.

Isona 242
(Ntululu zi autalikia)

1. [Kuvunzikisa].
2. Mbangulu luvotu lu autalikia lu fweti vangimina um niku ntinu.

Isona 243
(Mbyekolo ba fundisi)

Nkosolu ba fundisi wi fwiti mngimina um keba kabe bwinji manga twalisa nyangasi.

Isona 244
(Nlenvu)

Ba fweti lembolo mi nvangi mbi, um konga ma sodadi, mimkekgila nci, mana ba vanga nu nvita w mana nu nvu 2002.

Wu cysununu ke ba bonso ba sonika um ylumbu 21 um nkonda y teti y nvu 2010, um nkaka y kinkanda n.º 111/2010, um lumbu 30 cy konda y janeiro, um lumbu 3 um nkonda y mwali yi nvu 2010.

Nfumu nzo yna y nvangiminanga mi nsiku, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Nfumu nsi, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**BUNDA I
NLELI NSI**

Nleli nci ke ntimba wali si neni, i benga ku konso mongo, i nomba ku konso wanda:

- a)*- Ntimba ibenga wi monisa menga tengula mu kaku ci um cinkole lukenso mputu kandi;
- b)*- Ntimba i nomba wy monisa mbansa i Africa.

Va katika vakeli penew, va keli mpeli, nsegu ilimbu by nleli nci ci monisa likundi, manya, cafi, algudão umna monisa isalu ci mpata nsengu.

Mpeli ai lubwetila ke ndimbu mwamba ngazi.

Wu cinsununu ke ba bonso ba sonika um ylumbu 21 um nkonda y teti y nvu 2010, um nkaka y kinkanda n.º 111/2010, um lumbu 30 ci konda y janeiro, um lumbu 3 um nkonda y mwali yi nvu 2010.

Nfumu nzo yna y nvangiminanga mi nsiku, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Nfumu nsi, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**BUNDA II
ILIMBU CI NSI**

Ilimbu ci nleli nci ci monisa likundi, mania, cafi, algudão umna monisa isalu ci mpata nsengu.

Ikeli buku yi zibuka, ilumbu ci longisa, cikulu, mwini wu nbasika, nsundu ci mona. Va nkatika vakeli mpeli, nsengu, bima bina bi monisa isalu, tonono nvita. Ku ilu kuke lu bwetila, wi monisa ciali ke nza i nvimba ai lukumusu.

Ku konzo lu cyetu kuke ylumbu ci nsi.

Wu cinsununu ke ba bonso ba sonika um ylumbu 21 um nkonda y teti y nvu 2010, um nkaka y kinkanda n.º 111/2010, um lumbu 30 ci konda y janeiro, um lumbu 3 um nkonda y mwali yi nvu 2010.

Nfumu nzo yna y nvangiminanga mi nsiku, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Nfumu nsi, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**BUNDA III
NKUNGA NSI**

<<Angola Avante>>

Ó Pátria nunca mais esqueceremos
Os heróis do 4 de Fevereiro
Ó Pátria nós saudámos os teus filhos
Tombados pela nossa independência
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo
Honrámos o passado, a nossa história
Construímos no trabalho o homem novo

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Levantemos nossas vozes libertadas
Para a glória dos povos africanos
Marchemos combatentes angolanos
Solidários com os povos oprimidos
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo
Orgulhosos lutaremos pela paz
Com as forças progressistas do mundo

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

Angola avante, revolução
Pelo poder popular
Pátria unida, liberdade
Um só povo uma só nação

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Wu cinsununu ke ba bonso ba sonika um ylumbu 21 um nkonda y teti y nvu 2010, um nkaka y kinkanda n.º 111/2010, um lumbu 30 ci konda y janeiro, um lumbu 3 um nkonda y mwali yi nvu 2010.

Nfumu nzo yna y nvangiminanga mi nsiku, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Nfumu nsi, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

BINTWANYI BI KINKANDA

Fernando da Piedade Dias dos Santos – Nfumu nzo ba nvangilanga mi nsiku, João Manuel Gonçalves Lourenço – 1.º Ilandu ci nfumu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Joana Lina Ramos Baptista – 2.ª Ilandu ci nfumu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Ernesto Joaquim Mulato – 3.º Ilandu ci nfumu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Pedrito Cuchiri – 4.º Ilandu ci nfumu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Carlos Magalhães – 1.º Nsoniki ikundu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Emília Carlota S. Celestino Dias – 2.ª Nsoniki ikundu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Carlos de Oliveira Fontoura – 3.º Nsoniki ikundu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Raúl José Barcelos – 4.º Nsoniki ikundu nzo ba nvangilanga mi nsiku, Abílio J. A. Kamalata Numa, Adão Campos Congo, Adão Cristóvão Neto, Adélia Maria Pires C. de Carvalho, Adelino Marques de Almeida, Adriano Sofia Cacuassa Bento, Adriano Botelho de Vasconcelos, Adriano Mendes de Carvalho, Afonso Domingos Pedro Van-Dúnem, Afonso Maria Vaba, Afonso Morais Kuedi, Ágata Maria Florinda Mbaka Raimundo, Agostinho Ndjaka, Albertina Cungingomoco Muxindo, Albertina Teresa José, Alda Juliana Paulo Sachiambo, Alfredo Berner, Alfredo Furtado de Azevedo Júnior, Alice Paulino Dombolo Chivaca, Almerindo Jaka Jamba, Amaro Cacoma da Silva, Ana Maravilha Borges A. Fernandes, Ana Maria de Oliveira, Ana Maria Manuel J. Taveira, Anabela M. dos Santos Alberto, Anabela Trindade J. da Silva, Aníbal João S. Melo, António Filipe Tchiyulo Jeremias, António D. Ventura de Azevedo, António dos Santos França, António Francisco Cortêz, António F. Ferreira Júnior, António Sambuquila, Armando Dala, Aurora Junjo Cassule, Bento Joaquim S. Francisco Bento, Bernarda G. Martins H. da Silva, Bornito de Sousa B. Diogo, Carlos Alberto Ferreira Pinto, Carlos Francisco Conde, Carlito Roberto, Carolina Cerqueira, Carolina Cristina Elias, Cassongo João da Cruz, Catarina Pedro Domingos, Clarisse M. M. Caputu, Cesaltina da Conceição

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Major, Constantino M. dos Santos, Cristóvão Domingos F. da Cunha, Daniel António, Delfina Helena Inácio, Demóstenes Amós Chilingutilla, Deolinda O. P. S. Vilarinho, Desidéria H. Ndakhupapo, Desidério G. M. K. Wapota, Diogénes do E. Santo Oliveira, Domingas P. F. Damião, Domingos Damião Neto, Domingos Manuel Nginga, Domingos Martins Ngola, Domingos Paulino Dembele, Domingos V. Rafael Mate, Dumilde das Chagas Simões Rangel, Edith Livila V. Lissimo Manuel, Eduarda M. Nicolau S. Magalhães, Eduardo Kuangana, Elias Satyohamba, Elisa Fernanda Vihemba, Emílio José Homem Gomes, Ernesto Fernando Kiteculo, Eufémia Hambeleleni, Eufrazina M. M. Teodoro Paiva, Eufrazina Teresa C. L. G. Maiato, Eulália Maria Alves Rocha da Silva, Fabrice Alcebíades Maieco, Faustina F. Inglês de A. Alves, Feliciano Lizana Ozar, Felisbina Bento dos Santos, Fernando José de França D. Van-Dúnem, Fernando Faustino Muteka, Filipe Domingos, Francisco José Ramos da Cruz, Francisco Magalhães Paiva, Francisco Sozinho Chiuissa, Garcia Vieira, Gerdina Ulipamue Didalewa, Guilherme Cango, Guilhermina Fundanga Manuel, Gustavo Dias Vaz da Conceição, Inês Baca Cassule Camele, Inocência de D. F. de Morais, Irene Alexandra da Silva Neto, Isabel Helena da Costa Dala, Isabel J. Miguel S. Peliganga, Isabel Nlandu Morena, Jacinto dos Santos José, Jeremias Dumbo, João Baptista Domingos, João Baptista Ngandagina, João Bernardo de Miranda, João de Almeida A. Martins, João Fernando Mucanda, João Marcelino Tchiypinge, João Manuel Pinto, João Muatonguela, Joaquim Wanga, Job Pedro Castelo Capapinha, Jorge Marques Bela, José Augusto, José Diogo Ventura, José Domingos Francisco Tuta, José Eduardo Carmo Nelumba, José F. Tingão Pedro, José Gabriel Paiva, José Mangovo Tomé, José Mário Katiti, José Miúdo, José Pami, José Samuel Chiwale, Josefina Pandeinge Haleinge, Judite Kaiovola, Julião Francisco Teixeira, Julião Mateus Paulo, Júlio M. Vieira Bessa, Júlio Tungu, Leonora Mbimbi de Morais, Lopo F. Ferreira do Nascimento, Lourenço Diogo Contreiras Neto, Lucamba Paulo, Lúcia Maria Tomás, Luís Domingos, Luís Reis Paulo Cuanga, Luís Wachihassa Maiajala, Luzia P. de S. Inglês Van-Dúnem, Manuel Figueira Kalunga, Manuel L. Rocha da Silva, Manuel Pedro de Oliveira, Manuel Teodoro de Jesus Quarta, Manuel Saviemba, Marcelina Huna Alexandre, Mártires Correia Víctor, Maria Ângela T. de A. S. Bragança, Maria Buitti Makuala, Maria Carolina M. F. M. Fortes, Maria de Assunção Vahekeny do Rosário, Maria da Conceição Wimbo Pinto, Maria de Fátima Munhica António, Maria de L. S. Abanbres Veiga, Maria Eulália A. Camilo, Maria

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Isabel, Maria Isabel M. Mutunda, Maria José, Maria Júlia de C. Ornelas, Maria Madalena da C. Narciso, Maria Rosa de Lourdes, Maria Sebastião I. Jerónimo, Maria Sebita João Pertence, Mariano Paulo A. Afonso, Marta B. do Carmo Issungo, Mateus Isabel Júnior, Meneses Clemente Cambinda, Miguel Maria Nzau Puna, Miraldina Olga Marcos Jamba, Monteiro Pinto Kapunga, Natália A. Abílio Dobia, Norberto Fernandes dos Santos, Ngola Kabangu, Nuno dos Anjos C. Albino, Nzuzi Makiese Wete, Nimi a Simbi, N'Zola Pierre Mamona, Palmira D. Pascoal Bernardo, Palmira Leitão Barbosa, Panzo Joaquim, Paulo Gime, Paulo Teixeira Jorge, Paulo Pombolo, Pedro Diavova, Pedro Domingos Peterson, Quintino António Moreira, Raúl Augusto Lima, Raúl Manuel Danda, Regina Eduardo Tchipoia, Roberto António Víctor Francisco de Almeida, Rodeth Teresa M. Gil, Rosa Pedro Afonso Garcia, Rosália Sandalawa Kapamba, Rosária Ernesto da Silva, Rui Luís Falcão Pinto de Andrade, Ruth Adriano Mendes, Sabina Napolo, Sabonete Muancopotola, Samuel Daniel, Sapalo António, Sara Luísa Mateus, Serafina Miguel Emília Pinto, Sérgio de Sousa M. dos Santos, Sérgio Luther Rescova Joaquim, Simão Geremias Boa Carroba, Sónia Moisés Nele, Suzana Pereira Bravo, Silvestre Gabriel Samy, Teresa de Jesus Cohen dos Santos, Teresa Jorge Pinto, Tomás Simão da Silva, Tito Chimona, Valeriano Chimo Cassauié, Vasco Pedro José, Víctor Pedro ai Victória Manuel da Silva Izata.

In Memoriam: Beatriz Aurora Fernandes Salucombo ai Fernando da Costa Andrade.

BA NVIMBA BA SONIKA

Carlos Maria da Silva Feijó – ntualisi, António Rodrigues Afonso Paulo – Ylandu ci – ntualisi, Adão Francisco Correia de Almeida, Cremildo José Félix Paca, João Maria Pocongo, José Octávio Serra Van-Dúnem, José António Lopes Semedo, Sihanouk L. Fortuna, Marcy Cláudio Lopes, Rosa Branca da Cunha Cardoso, Rosa Maria Fernandes Guerra, Solange Romero de Assis Machado Pereira, Casimiro Calei, Armindo Moisés Cassessa, Cláudio da Conceição Henriques da Silva, David Alberto Já, Lopes Toni do Nascimento N. Malanje, Gongo João Pedro ai Manuel Moreira Pinheiro.

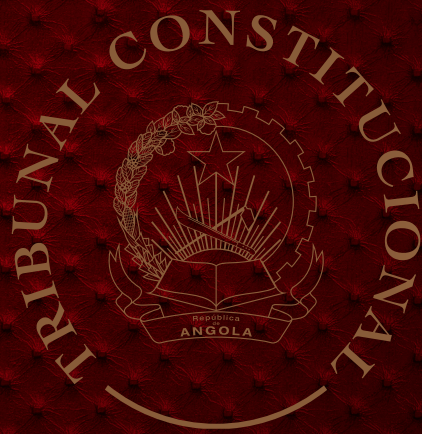
Ba nka mu nkonga beni: Adérito Belmiro Correia ai Manuel Neto Costa.

KINKANDA NSÍ ANGOLA

Nfumu nzo yna y nvangiminanga mi nsiku, *Fernando da Piedade Dias dos Santos*.

Nfumu nsi, JOSÉ EDUARDO DOS SANTOS.

**“Nzo lufundusu lu kinkinda nsi ncinza wombo ka kekkeli
bwinji tunga luzolo ai mbembu cy ayi mi nsua y mi nsua
bwinji kakila nsiku.”**